ResearchNed www.researchned.nl seo • economisch onderzoek

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs

Derde meting in het funderend onderwijs

Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs
Derde meting in het funderend onderwijs

- EINDRAPPORT -

Auteurs
Emina van den Berg en Iris van Eijkern (SEO Economisch Onderzoek)
Anja van den Broek (ResearchNed)
Jacob van der Wel (Regioplan)

Amsterdam, 10 november 2022
Publicatienr. 21082c

© 2022 Regioplan, in opdracht van het ministerie van OCW

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/ of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

REGIOPLAN

Inhoudsopgave

0 Samenvatting 1
0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs 1
0.2 De arbeidsmarkttoelage 4
0.3 De gemeenten en het NP Onderwijs 5

1 Inleiding 8
1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs 8
1.2 Onderzoeksaanpak 9
1.3 Leeswijzer 12

2 Primair onderwijs 14
2.1 Inleiding 14
2.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022 14
2.3 Zorgen om leerlingen 22
2.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs 24

3 Voortgezet onderwijs 30
3.1 Inleiding 30
3.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022 30
3.3 Zorgen om leerlingen 36
3.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs 40

4 (Voortgezet) speciaal onderwijs 46
4.1 Inleiding 46
4.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022 46
4.3 Zorgen om leerlingen 52
4.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs 55

5 De arbeidsmarkttoelage 61
5.1 Inleiding 61
5.2 Tevredenheid en ervaren effecten 61
5.3 Communicatie over de regeling 64

6 Gemeenten en NP Onderwijs 66
6.1 Inleiding 66
6.2 Planning en uitvoering van het NP Onderwijs 66
6.3 Impact van de coronapandemie op leerlingen 70
6.4 Vooruitblik op de uitvoering van het NP Onderwijs 71

B1 Responsverantwoording 74
Schoolleiders 74
Gemeenten 74

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Samenvatting

0

0 Samenvatting

0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs

Ook in het schooljaar 2022-2023 alle scholen in het funderend onderwijs (po) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Door middel van een verdiepende implementatiemonitor wordt sinds schooljaar 2021/2022 de vinger aan de pols gehouden wat scholen met deze aanvullende middelen doen. In de periode augustus – oktober 2022 is inmiddels de derde meting gehouden, waarbij schoolleiders, onderwijspersoneel en gemeenten via digitale vragenlijsten zijn bevraagd. Alle scholen in het funderend onderwijs en alle gemeenten zijn uitgenodigd om deel te nemen. Dit heeft geresulteerd in een respons van 4.024 schoolleiders (46 procent), 6.896 personeelsleden werkzaam op 1.448 verschillende scholen[1] en 140 gemeenten (41 procent).

Door middel van de derde meting is een antwoord verkregen op onderstaande onderzoeksvragen:

A. Terugblik op schooljaar 2021/2022:

1. Hoe kijkt men terug op de uitvoering van het NP-Onderwijs in het schooljaar 2021-2022?
2. Welke knelpunten heeft men ervaren in schooljaar 2021-2022 en welke resultaten zijn bereikt?
3. Met welke interventies ervaart men positieve en minder positieve ontwikkelingen?
4. Zijn in 2021-2022 externe partijen ingezet en zo ja, welke type partijen waren dat, wat zijn de ervaringen daarmee en welk deel van de middelen is hiervoor ingezet?

B. Zorgen om leerlingen:

5. In hoeverre maakt men zich momenteel (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op leerlingen en zijn er specifieke groepen leerlingen waar zorgen over zijn?

C. Gemaakte keuzes voor schooljaar 2022/2023:

6. Is het schoolprogramma van schooljaar 2021-2022 geëvalueerd en bijgesteld voor schooljaar 2022-2023? Heeft de MR ingestemd met het schoolprogramma voor schooljaar 2022-2023?
7. Welke interventies worden in 2022-2023 ingezet? Welke partijen zijn betrokken bij de interventiekeuze? Wijken de interventies af van die in schooljaar 2021-2022, en zo ja, waarom?

Hieronder beschrijven we de uitkomsten van de derde meting.

A. Terugblik op schooljaar 2021/2022

Realisatie van de plannen, mate van betrokkenheid en knelpunten bij de uitvoering

Zowel schoolleiders als personeel kijken in alle sectoren tevreden terug op de uitvoering: de meerderheid vindt dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen en gekozen interventies uit te voeren. De meerderheid van het personeel vond zichzelf in het schooljaar 2021/2022 (zeer) goed toegerust om de plannen uit voeren: in het po en het (v)so is dit aandeel 79 procent en in het vo 65 procent.

Los van het NP Onderwijs ervaren schoolleiders in het funderend onderwijs de uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona als grootste knelpunt. Twee andere veelgenoemde knelpunten betreffen het personeelstekort en tijdgebrek. Het knelpunt dat in alle drie de sectoren de optimale uitvoering van het NP Onderwijs het meest in de weg heeft gestaan, betreft de uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona. In het po en (v)so wordt daarna het personeelstekort genoemd als knelpunt en in het vo gebrek aan tijd.

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen

De meeste positieve ontwikkelingen worden ervaren op het welbevinden van leerlingen als gevolg van de in het schooljaar 2021/2022 ingezette interventies. In het po ervaart circa twee derde van de schoolleiders en personeelsleden hierop (zeer) veel positieve ontwikkelingen. In het vo geldt dit voor respectievelijk 64 en 47 procent van de schoolleiders en personeelsleden en in het (v)so respectievelijk voor 70

[1] Het is niet mogelijk om dit in een responspercentage uit te drukken, omdat het totaal aantal personeelsleden onbekend is.

en 64 procent. Personeelsleden en schoolleiders in het po zijn relatief positiever over de ontwikkelingen op leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands en rekenen/wiskunde dan in het vo en (v)so.

De top 3 interventies die tot dusver de meeste positieve ontwikkelingen genereren op leerlingen volgens schoolleiders overlapt grotendeels tussen sectoren. In het po zijn dat 'Instructie in kleine groepen' (62 procent), 'Onderwijsassistenten/instructeurs' (53 procent) en 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (40 procent). In het vo zijn dat 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (73 procent), 'Instructie in kleine groepen' (43 procent) en 'Klassenverkleining' (35 procent). In het (v)so gaat het 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (61 procent), 'Onderwijsassistenten/instructeurs' (47 procent) en 'Instructie in kleine groepen' (37 procent).

Ook de top 3 interventies die volgens schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen genereren op leerlingen overlapt grotendeels tussen sectoren. In het po zijn dat 'Ouderbetrokkenheid' (13 procent), 'Zomer- of lentescholen' (10 procent) en 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (9 procent). In het vo 'Ouderbetrokkenheid' (16 procent), 'Uitbreiding onderwijs' (15 procent) en 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (15 procent). En in het (v)so zijn het 'Ouderbetrokkenheid' (11 procent), 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (9 procent) en 'Digitale technologie' (9 procent).

Per sector wordt de impact van het NP Onderwijs op het werk van het personeel verschillend ervaren. In het po vindt de helft van het personeel dat ze door het NP Onderwijs hun werk beter kunnen uitvoeren en ervaart 25 procent werkdrukverhoging. 42 procent heeft daarnaast meer mogelijkheden voor professionele ontwikkeling, kan tijdens het werk vaker doen waar hij/zij goed in is en ervaart een toename in werkplezier.

In het vo ervaren drie op de tien personeelsleden dat ze hun werk door het NP Onderwijs beter kunnen uitvoeren, dat ze meer mogelijkheden hebben voor professionele ontwikkeling, dat hun werkplezier is toegenomen en dat ze tijdens het werk vaker kunnen doen waar ze goed in zijn. 44 procent van het personeel oordeelt daarentegen dat de werkdruk is toegenomen.

In het (v)so ervaart 45 procent van het personeel een toename in hun werkdruk. Ruim 40 procent van het personeel vindt dat zij door het NP Onderwijs hun werk beter kunnen uitvoeren en dat hun werkplezier is toegenomen.

Inzet van externe partijen

Externe partijen hebben in het schooljaar 2021/2022 bij relatief veel scholen de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel verzorgd: in het po bij 69 procent van de scholen, in het vo bij 60 procent en in het (v)so bij 55 procent. Ook hebben externe partijen activiteiten op het gebied van sport of cultuur verzorgd (in het po bij 34 procent; in het vo bij 51 procent; in het (v)so bij 46 procent) en/of leerlingen ondersteund op het gebied van welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden (in het po bij 32 procent; in het vo bij 53 procent; in het (v)so bij 32 procent).

In alle sectoren betreffen de externen voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (po: 67 procent; vo: 61 procent; (v)so: 62 procent). In het vo zijn daarnaast aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen relatief vaak genoemd (60 procent). De algemene tevredenheid over de externen is hoog onder schoolleiders (po: 87 procent; vo: 74 procent; (v)so: 88 procent).

Iets meer dan de helft van de scholen in het po heeft naar schatting minder dan 25 procent van de middelen besteed aan externe partijen in het schooljaar 2021/2022. In het vo is dat 63 procent en in het (v)so 44 procent. Het aandeel scholen dat meer dan 75 procent van de middelen aan externe partijen heeft besteed is in het po 19 procent, in het vo ongeveer een kwart en in het (v)so 10 procent.

B. Zorgen om leerlingen

Binnen het po waren de zorgen aan de start van het schooljaar 2022/2023 bij zowel schoolleiders als onderwijspersoneel relatief het grootst over de leerprestaties van de leerlingen op taal/Nederlands en

rekenen/wiskunde. Binnen het vo en (v)so waren gold de zorgen over het welbevinden van leerlingen het grootst.

In het po zijn de zorgen relatief het grootst voor leerlingen in groep 3 tot en met 8 en relatief het kleinst voor peuters en kleuters. In het praktijkonderwijs zijn de zorgen relatief het grootst om leerlingen in leer- of verblijfsjaar 3 en in het vmbo, havo en vwo om leerlingen in leerjaar 4. Binnen het speciaal onderwijs zijn er iets meer scholen die zich zorgen maken over de bovenbouw (38 procent) dan over de middenbouw (34 procent) en onderbouw (31 procent). In het vso zijn de zorgen om leerlingen in leerjaar 3 en 4 groter dan om leerlingen in leerjaar 1 en 2 en in leerjaar 5 en 6. Voor alle sectoren geldt dat de zorgen relatief het kleinst zijn voor de laagste groepen/leerjaren.

Daarnaast hebben schoolleiders en personeelsleden aangegeven of er specifieke groepen leerlingen zijn waar zij zich met name zorgen over maken. In het po maken schoolleiders en personeelsleden zich met name zorgen om leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand, leerlingen van ouders met een laag opleidings- inkomensniveau en leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid. In het vo en het (v)so zijn de zorgen om leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid relatief het grootst en groter dan in het po.

C. Gemaakte keuzes voor het schooljaar 2022/2023

Wijzigingen in het schoolprogramma

Het overgrote deel van de schoolleiders geeft aan dat het schoolprogramma van 2021/2022 is geëvalueerd (po: 96 procent; vo: 97 procent; (v)so: 91 procent). Een groot deel van het personeel bevestigt dit (po: 77 procent; vo: 59 procent; (v)so: 70 procent). Het lagere percentage bij het personeel wordt deels veroorzaakt doordat een deel van de personeelsleden niet weet of de evaluatie heeft plaatsgevonden.

Veel schoolleiders geven aan dat het schoolprogramma van 2021/2022 is bijgesteld voor het schooljaar 2022/2023. In het po is dit 82 procent en in het vo en (v)so respectievelijk 90 en 70 procent. Ook het merendeel van het personeel geeft dit aan (po: 72 procent; vo: 57 procent; (v)so: 62 procent). Het lagere percentage bij het personeel wordt wederom deels veroorzaakt doordat een deel van de personeelsleden niet weet of het programma is bijgesteld.

De MR heeft bij de meeste scholen ingestemd met het schoolprogramma voor het schooljaar 2022/2023 (po: 86 procent; vo: 78 procent; (v)so: 83 procent). Uit de open antwoorden komt naar voren dat waar er (nog) geen instemming van de MR is, bijna altijd het proces nog niet is afgerond.

De meningen van personeelsleden over de plannen van hun school voor het schooljaar 2022/2023 verschillen per sector. Personeelsleden in het po en (v)so zijn relatief gezien wat positiever over de plannen dan personeel in het vo.

In het po en (v)so heeft 74 procent van het personeel er vertrouwen in dat ze de plannen voor het schooljaar 2022/2023 goed kunnen uitvoeren. Daarnaast is het merendeel tevreden over de manier waarop de plannen tot stand zijn gekomen (po: 74 procent; (v)so: 71 procent). Ruim de helft heeft er vertrouwen in dat de plannen het gewenste effect zullen hebben (po: 68 procent; (v)so: 73 procent) en vindt dat het team voldoende betrokken is geweest bij de totstandkoming van de plannen (po: 72 procent; (v)so: 65 procent).

In het vo heeft 61 procent van het personeel er vertrouwen in dat ze de plannen voor het schooljaar 2022/2023 goed kunnen uitvoeren. Iets minder dan de helft is tevreden over de manier waarop de plannen tot stand zijn gekomen, heeft er vertrouwen in dat de plannen het gewenste effect zullen hebben en vindt dat het team voldoende betrokken is geweest bij de totstandkoming van de plannen (respectievelijk 48, 49 en 45 procent). 19 procent vindt dat het team onvoldoende betrokken is geweest.

Interventiekeuze

Het gemiddeld aantal gekozen interventies per school ligt in het schooljaar 2022/2023 in het po en (v)so op vijf interventies, in het vo op acht interventies. Dit is in alle onderwijssectoren gemiddeld lager dan uit de tweede meting bleek voor schooljaar 2021/2022.

De relatief meest gekozen interventies in het po betreffen 'Instructies in kleine groepen' (69 procent), 'Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs' (66 procent) en 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (53 procent). De relatief minst gekozen interventies zijn 'Zomer- en lentescholen' (2 procent), 'Toolkit Jonge Kind' (2 procent) en 'Loopbaanoriëntatie en -begeleiding' (1 procent).

In het vo zijn de relatief meest gekozen interventies 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (88 procent), 'Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs' (62 procent) en 'Instructie in kleine groepen' (62 procent). De interventies 'Beheersingsgericht leren' (5 procent), 'Schrijfonderwijs' (2 procent) en 'Gesprokentaalinterventies' (2 procent) worden het minst gekozen in het vo.

In het (v)so kiezen scholen relatief vaak voor 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (67 procent), 'Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs' (66 procent) en 'Sportieve activiteiten' (52 procent). In het (v)so zijn de relatief minst gekozen interventies 'Zomer- en lentescholen' (2 procent), 'Schrijfonderwijs' (2 procent) en 'Toolkit Jonge Kind' (0 procent).

De gekozen interventies voor schooljaar 2022/2023 wijken voor een deel van de scholen af van de gekozen interventies voor schooljaar 2021/2022. In het po en (v)so is dit aandeel respectievelijk 33 en 26 procent, met name vanwege het afronden van (een deel van) de interventies en het beter op de behoeftes aansluiten van andere interventies. In het vo wijkt de interventiekeuze bij 52 procent van de scholen af. De meest genoemde redenen hiervoor in het vo zijn het beter aansluiten van andere interventies op de behoeftes en het onvoldoende effectief zijn van (een deel van) de interventies.

Betrokken actoren

In zowel het po, vo als (v)so is het schoolteam bijna altijd betrokken geweest bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023. Ook is het schoolbestuur in veel gevallen betrokken geweest. In het vo zijn daarnaast bij driekwart van de scholen de leerlingen betrokken bij de actualisatie. In het po en (v)so komt dit minder vaak voor, respectievelijk 35 en 34 procent. De ouders van de leerlingen zijn volgens 55 procent van de schoolleiders in het po betrokken geweest, in het vo en (v)so bij respectievelijk 63 en 48 procent.

Verwachte besteding van de middelen

De meerderheid van de schoolleiders verwacht dit schooljaar minimaal 75 procent van de middelen die in het schooljaar 2022-2023 worden uitgekeerd te besteden. Dit geldt het sterkst in het po en (v)so waar respectievelijk 76 en 74 procent van de schoolleiders dit verwacht. In het vo is dat 52 procent. Scholen hebben tot het schooljaar 2024-2025 om de middelen uit te geven.

Scholen kunnen ervoor kiezen om een deel van de middelen te besteden aan (de inhuur van) externe partijen. In het po verwacht 69 procent van de scholen minder dan 25 procent van de middelen aan externen te besteden, in het vo is dat 77 procent en in het (v)so 64 procent.

0.2 De arbeidsmarkttoelage

Naast de middelen uit het NP Onderwijs zijn er voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore aanvullende middelen beschikbaar gekomen via de zogenoemde arbeidsmarkttoelage. Deze toelage is bedoeld om het werken op scholen met een relatief hoge achterstandsscore aantrekkelijker te maken en zo het herstel van kansengelijkheid te bevorderen.

16 procent van de bevraagde scholen in het po ontvangt de arbeidsmarkttoelage. In het vo en (v)so is dit respectievelijk 17 en 29 procent. 12 procent van de gerespondeerde personeelsleden in het po ontvangt de arbeidsmarkttoelage. In het vo en (v)so is dit respectievelijk 11 en 18 procent.

De arbeidsmarkttoelage roept uiteenlopende reacties op. Over het feit dat alleen personeel werkzaam op scholen met een relatief hoge achterstandsscore in aanmerking komt, is ongeveer een derde van de schoolleiders en personeelsleden (zeer) negatief. Slechts 11 procent van de schoolleiders en 14 procent van het personeel is hierover (zeer) positief. Het resterende deel kan hierop geen antwoord geven. Over de afspraak uit het Onderwijsakkoord 'Samen voor het beste onderwijs' dat de arbeidsmarkttoelage structureel wordt ingevoerd, is de meerderheid van de schoolleiders en het personeel (zeer) tevreden (respectievelijk 85 en 80 procent). Over de hoogte van de toelage, het voorstel voor evenredige verdeling van de toelage over alle functiecategorieën en de selectie van vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage zijn schoolleiders (iets) tevredener dan het personeel. De looptijd van de toelage wordt minder goed gewaardeerd. 49 procent van de schoolleiders is hier namelijk (zeer) ontevreden over.

Ook over de effectiviteit van de toelage zijn de meningen verdeeld. 80 procent van de schoolleiders verwacht een positief effect op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken. Wat betreft de overweging van het personeel om op dezelfde school te blijven werken, verwacht 77 procent van de schoolleiders hierop een positief effect en 50 procent van de personeelsleden verwacht hierop een positief effect. Daarnaast verwachten zowel schoolleiders als personeelsleden ook enkele positieve neveneffecten, waaronder op de overwegingen van het personeel om in het onderwijs te blijven werken, de werkdruk en werktevredenheid van het personeel. Relatief het minste effect verwachten schoolleiders en personeelsleden op het bekleden van een andere functie in het onderwijs en de overweging van het personeel om meer uren te werken. 43 procent van de schoolleiders en ongeveer twee derde van het personeel verwacht hierop helemaal geen effect.

36 procent van de schoolleiders noemt de arbeidsmarkttoelage altijd in gesprekken met zittend personeel en 40 procent noemt het altijd in gesprekken met sollicitanten. Het merendeel van de schoolleiders (59 procent) noemt de arbeidsmarkttoelage niet in vacatureteksten. De voornaamste redenen om de arbeidsmarkttoelage niet (altijd) te noemen is de tijdelijkheid van de regeling (twee jaar) en dat ze geen personeel willen werven en behouden op basis van financiële prikkels. Daarnaast denkt drie op de tien schoolleiders (ook) dat het noemen van de arbeidsmarkttoelage geen effect heeft.

0.3 De gemeenten en het NP Onderwijs

Ook gemeenten in Nederland ontvangen middelen uit het NP Onderwijs. Net als de scholen kunnen zij het budget inzetten tot en met schooljaar 2024-2025. Om inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken rond de uitvoering van het programma door de gemeenten hebben we een vragenlijst uitgezet onder alle gemeenten in Nederland. Deze vragenlijst is ingevuld door 140 gemeenten. Dat komt neer op 41 procent van alle gemeenten in Nederland.

Het NP Onderwijs in uitvoering

In vergelijking met de eerste meting (begin 2022) is het percentage gemeenten dat is gestart met de uitvoering van de plannen meer dan verdubbeld (van 32 naar 83 procent). Gemeenten die nog niet zover zijn wijten dat aan de tijd die het kost om af te stemmen met het onderwijs en andere partners en om plannen te maken.

Vrijwel alle gemeenten ontwikkelen plannen of hebben plannen ontwikkeld voor het primair onderwijs. Zeventig procent van de gemeenten heeft plannen gericht op specifieke doelgroepen, meestal gaat het hierbij om leerlingen met problemen rond welbevinden, leerlingen met leerachterstanden en leerlingen met psychische problematiek.

Gemeenten kunnen verschillende activiteiten inzetten om achterstanden als gevolg van corona in te lopen. De meeste gemeenten kiezen voor activiteiten op schoolniveau gericht op zorg en welzijn of

verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school. Gemeenten noemen daarnaast vaak de bevordering van lokale en regionale samenwerking.

Gemeenten lijken ook steeds beter in beeld te hebben wat nodig is om leervertragingen in te lopen en waar scholen behoefte aan hebben om het welbevinden van de schoolgaande jeugd te versterken. Gemeenten zijn doorgaans tevreden over de wijze waarop zij tot dusver invulling hebben gegeven aan het NP Onderwijs en over de wijze waarop scholen/schoolbesturen en gemeente tot dusver hebben samengewerkt. Gemeenten die al begonnen zijn met de uitvoering van de plannen hebben nog niet vaak zicht op de resultaten van de maatregelen.

Doelgroepen

Twee derde van de gemeenten stelt dat er specifieke doelgroepen zijn waarover ze zich zorgen maken. Doelgroepen die door de meerderheid van deze gemeenten worden genoemd zijn leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid, leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand en leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen. Grotere gemeenten (vanaf 25.000 inwoners) en gemeenten met een hoge achterstandsscore maken zich vaker zorgen om specifieke doelgroepen dan andere gemeenten.

Het vervolg

Ruim de helft van de gemeenten verwacht dat de verlenging van (de looptijd van) het NP Onderwijs gevolgen heeft voor de plannen van de gemeente. De gevolgen hiervan zijn positief: gemeenten hebben meer tijd om de interventies weloverwogen voor te bereiden, de looptijd van een deel van de interventies kan worden verlengd. Verder lijken gemeenten zich in belangrijke mate vast te houden aan de plannen.

Tevredenheid van schoolleiders over de samenwerking met gemeenten

In alle onderwijssectoren binnen het funderend onderwijs (po, vo en (v)so) is ongeveer een kwart van de schoolleiders (zeer) tevreden over de samenwerking met de gemeente. Rond de 20 procent is hierover (zeer) ontevreden.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs

Via het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) is € 5,8 miljard voor het funderend onderwijs beschikbaar gesteld om de door corona veroorzaakte leervertragingen in te halen en te werken aan het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.[2] Ook gemeenten ontvangen extra middelen in het kader van het NP Onderwijs. Het budget dat gemeenten ontvangen is bedoeld om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. In februari 2022 heeft minister Wiersma besloten om de periode waarin scholen en gemeenten het budget uit NP Onderwijs mogen inzetten te verlengen tot en met het schooljaar 2024-2025[3]. Om de doelen van het NP Onderwijs te monitoren en evalueren, wordt van scholen en gemeenten gevraagd inzicht te geven in wat zij met deze middelen doen en wat zij daarmee (hopen te) bereiken. Dit gebeurt op verschillende momenten in de tijd en via verschillende instrumenten.

De monitoring en evaluatie van het NP Onderwijs bestaat uit drie hoofdonderdelen:
1. Een implementatiemonitor: hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?
2. Een resultaatmonitor: welke meetbare resultaten worden behaald?
3. Een effectmeting: quasi-experimenteel effectonderzoek naar 13 kansrijke interventies.

De implementatie- en de resultaatmonitor zijn bedoeld als input voor scholen en om de Tweede Kamer gedurende het verloop van het programma te informeren en om zo nodig tussentijds te kunnen bijsturen. Beide onderdelen lopen grotendeels parallel aan elkaar in de tijd en zijn niet altijd strikt van elkaar te onderscheiden. Dit houdt in dat beschikbare informatie over de voortgang en resultaten voor beide onderdelen bruikbaar zal zijn. De voorbereidingen van de effectmeting zijn op 28 september jl. van start gegaan. In schooljaar 2023-2024 worden de interventies geïmplementeerd in het onderwijs en wordt de effectmeting uitgevoerd.

In de voorliggende tussenrapportage beschrijven we de bevindingen uit de derde meting van de verdiepende *implementatiemonitor*. Deze monitor wordt uitgevoerd door Regioplan, ResearchNed en SEO Economisch Onderzoek. Begin kalenderjaar 2022 voerden zij de tweede meting uit.[4] Het eerste deelonderzoek is aan de start van het schooljaar 2021-2022 uitgevoerd door ResearchNed.[5]

De hoofdvraag van de verdiepende implementatiemonitor luidt:

Hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?

Het verdiepende implementatieonderzoek bestaat uit een aantal enquêtes en kwalitatieve studies onder scholen in het funderend onderwijs en gemeenten, en heeft tot doel na te gaan wat de stand van zaken is met betrekking tot de vormgeving en uitvoering van de interventies, welke partijen hierbij betrokken zijn, wat wel en niet goed gaat en wat (volgens het oordeel van betrokkenen) de resultaten zijn van het programma. Dit rapport bevat de resultaten van de derde (tussentijdse) meting. In deze meting staan de volgende deelvragen centraal:

Scholen en personeel

1. Hoe kijkt men terug op de uitvoering van het NP-Onderwijs in het schooljaar 2021-2022?
1. Welke knelpunten heeft men ervaren in schooljaar 2021-2022 en welke resultaten zijn bereikt?
2. Met welke interventies ervaart men positieve en minder positieve ontwikkelingen?

[2] Het betreft hier alle scholen voor basisonderwijs (bao), speciaal basisonderwijs (sbao), (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)(so) en voortgezet onderwijs (vo).
[3] Scholen krijgen door de verlenging van de looptijd de ruimte om het programma over een langere periode uit te smeren, maar zijn daartoe niet verplicht.
[4] Emina van den Berg, Iris van Eijkern, Anja van den Broek & Jacob van der Wel (2022) *Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Tweede deelonderzoek funderend onderwijs*. Amsterdam: Regioplan (i.s.m. SEO Economisch Onderzoek en ResearchNed)
[5] Joris Cuppen, Anja van den Broek & Ardita Muja (oktober 2021) *Eerste deelonderzoek implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Resultaten inventariserende vragenlijst funderend onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.

3. Zijn in 2021-2022 externe partijen ingezet en zo ja, welke type partijen waren dat, wat zijn de ervaringen daarmee en welk deel van de middelen is hiervoor ingezet?
4. In hoeverre maakt men zich momenteel (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op leerlingen en zijn er specifieke groepen leerlingen waar zorgen over zijn?
5. Is het schoolprogramma van schooljaar 2021-2022 geëvalueerd en bijgesteld voor schooljaar2022-2023? Heeft de MR ingestemd met het schoolprogramma voor schooljaar 2022-2023?
6. Welke interventies worden in 2022-2023 ingezet? Welke partijen zijn betrokken bij de interventiekeuze? Wijken de interventies af van die in schooljaar 2021-2022, en zo ja, waarom?

1.2 Onderzoeksaanpak

Digitale vragenlijst onder schoolleiders, onderwijspersoneel en gemeenten

Deze derde meting binnen de verdiepende implementatiemonitor bouwt voort op de eerste meting onder schoolleiders in het funderend onderwijs afgenomen in september 2021 en de tweede meting onder schoolleiders, onderwijspersoneel, gemeenten en schoolbesturen afgenomen in januari-februari 2022. Voor de eerste meting zijn alle scholen in het funderend onderwijs benaderd, waarvan in totaal 56 procent meedeed. Voor de tweede meting zijn alleen de scholen benaderd die hadden deelgenomen aan de eerste vragenlijst, alsook alle schoolbesturen en alle gemeenten. Voor de huidige derde meting – afgenomen in september-oktober 2022 – zijn wederom alle scholen benaderd, alsook alle gemeenten.

Tabel 1.1 Overzicht van de verschillende metingen van de Implementatiemonitor

	Eerste meting	Tweede meting	Derde meting
Periode	Start schooljaar 2021-2022	Start kalenderjaar 2022	Start schooljaar 2022-2023
Bereik scholen	Alle scholen; n=7.896	Responderende scholen op eerste meting; n=4.404	Alle scholen; n=8.697
Doelgroep	Schoolleiders	Schoolleiders; onderwijspersoneel; gemeenten; schoolbesturen	Schoolleiders; onderwijspersoneel; gemeenten
Respons schoolleiders	56%; n=4.428	59%; n=2.589	46%; n=4.024
Respons onderwijspersoneel	-	n=1.857	n=6.896
Respons gemeenten	-	43%; n=148	41%; n=140
Respons besturen	-	36%; n=265	-

De vragenlijst voor *schoolleiders* bij de derde meting omvat de volgende onderwerpen:
1. Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022 (positieve en minder positieve ervaringen, knelpunten, inzet externen, bereikte resultaten);
2. Zorgen om leerlingen vanwege de coronapandemie;
3. Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs.

De vragenlijst voor *onderwijspersoneel* kent dezelfde onderwerpen als die voor schoolleiders, maar dan in een ingekorte versie en meer uitgevraagd vanuit het perspectief van onderwijspersoneel.

De vragenlijst voor *gemeenten* omvatte de volgende drie onderwerpen:
1. Terugblik op de planvorming en uitvoering van het NP Onderwijs;
2. Impact van de coronapandemie op leerlingen;
3. Vooruitblik op de uitvoering van het NP Onderwijs.

Aanvullend op het implementatieonderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot de gekozen interventies, heeft OCW de onderzoekers wederom gevraagd een aantal vragen op te nemen over de Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO. Het gaat om regelingen die betaald worden uit de NP Onderwijsmiddelen.

Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO (zie hoofdstuk 5)
Bijzondere bekostiging die wordt verstrekt aan personeel op scholen met relatief veel leerlingen met een risico op onderwijsachterstanden als gevolg van corona (15% van de vestigingen met de relatief hoogste achterstandsscore). De arbeidsmarkttoelage is bedoeld om tijdens het NP Onderwijs het werken op scholen met het grootste risico op onderwijsachterstanden aantrekkelijker te maken. Het schoolbestuur spreekt samen met de MR af wie de toelage krijgt en hoe hoog die is. Aan de schoolleiders is gevraagd naar hun tevredenheid over een aantal aspecten van de arbeidsmarkttoelage: het effect van de arbeidsmarkttoelage, de communicatie over de arbeidsmarkttoelage en redenen om deze wel of niet in externe communicatie te noemen. Aan personeel is gevraagd of zij een aanvullende beloning uit de arbeidsmarkttoelage ontvangen, wat het effect hiervan is op keuzes die men maakt en hoe tevreden men is over de arbeidsmarkttoelage. Tot slot is aan alle respondenten gevraagd om suggesties voor de structurele invoering van de arbeidsmarkttoelage.

Benadering van schoolleiders en onderwijspersoneel

Voor de benadering van de scholen is gebruikgemaakt van de vestigingsinformatie die is gedownload op 8 augustus 2022 via DUO open onderwijsdata.[6] Aan de gemeentecodes van deze scholen zijn CBS-regio-indelingen toegevoegd (o.a. landsdeel, stedelijkheid); aan de vestigingscodes zijn de CBS-achterstandsscores[7] toegevoegd (zonder drempel). Via de informatietool arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs zijn gegevens toegevoegd over de arbeidsmarkttoelage en de bedragen die scholen ontvangen. Van zowel de achterstandsscores (zonder drempel) als de bedragen voor de arbeidsmarkttoelage zijn kwintielen berekend door de totale populatie scholen precies in vijf gelijke delen (van 20% van de populatie) op te splitsen. De schoolleiders van alle schoolvestigingen voor basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs zijn in september 2022 per brief en e-mail uitgenodigd (op de correspondentieadressen) om de vragenlijst in te vullen. In de brief werden alle schoolleiders verzocht om ook hun onderwijspersoneel te attenderen op de vragenlijst voor personeel. Hiertoe is een portaal ingericht waar onderwijspersoneel een vestigingsgebonden link naar de vragenlijst kon opvragen. Alle schoolleiders ontvingen twee keer een reminder per e-mail: eenmaal halverwege het veldwerk en eenmaal aan het eind als laatste herinnering. Daarnaast ontvingen schoolleiders eenmalig een e-mail (met de schoolgebonden link voor personeel) met het verzoek deze door te sturen aan het onderwijspersoneel. De drie vakantieregio's zijn benaderd in de week voordat de scholen na de zomer weer zouden starten. Naast direct benadering door de onderzoekers, zijn schoolleiders en onderwijspersoneel ook via diverse nieuwsbrieven opgeroepen om deel te nemen aan de derde meting van de implementatiemonitor. De resultaten waarover in deze rapportage is gerapporteerd zijn ingevuld tussen 19 augustus en 29 september 2022.

Benadering van gemeenten

Voor de benadering van de gemeenten is gebruikgemaakt van het gemeentebestand op Overheid.nl.[8][9] Aan dit bestand zijn de e-mailadressen en gegevens uit de NP Onderwijstool voor gemeenten[10] toegevoegd. Vervolgens zijn recente gemeentefusies verwerkt (CBS, stand van zaken per 1 april 2022).

[6] https://duo.nl/open_onderwijsdata/primair-onderwijs/ en https://duo.nl/open_onderwijsdata/voortgezet-onderwijs/
[7] Deze achterstandsscores zijn gedownload via de CBS-website (https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/05/achterstandsscores-scholen-2020.xlsx en https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/19/achterstandsscores-scholen-vo-2020.xlsx) en betreffen de scores per 1-10-2020. Er is zowel gebruikgemaakt van ongecorrigeerde scores (zonder drempel) als van gecorrigeerde scores (achterstandsscore gedeeld door het leerlingaantal). Op basis van beide indicatoren (met en zonder correctie) zijn kwintielen berekend door binnen primair onderwijs en voortgezet onderwijs de verdeling op te delen in vijf gelijke delen. De scholen waarvan geen informatie bekend was, zijn in een aparte categorie ingedeeld.
[8] https://organisaties.overheid.nl/Gemeenten/
[9] Tijdens de tweede meting (begin 2022) hebben we van een deel van de gemeenten actuele e-mailadressen ontvangen. Deze mailadressen zijn in het panel aangepast.
[10] Het gaat om de achterstandsscore en het bedrag dat de gemeente uit NP Onderwijs ontvangt.

Op 23 augustus 2022 zijn alle 344 gemeenten in Nederland per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs. De vragenlijst kon tot en met 23 september 2022 worden ingevuld. Om een goede respons te halen, zijn gemeenten tweemaal herinnerd. Evenals bij de vorige meting was de laatste herinnering specifiek gericht op gemeenten in de regio West (Utrecht, Noord- en Zuid-Holland), waar de respons in eerste instantie wat achterbleef. De respons in die regio is hierdoor bijgetrokken.

Responsverantwoording en dataverwerking scholen

In totaal vulden 4.881 schoolleiders de vragenlijst in. Dit komt overeen met een respons van 56 procent. Van 857 scholen kon de informatie niet worden verwerkt omdat een te klein deel van de vragenlijst was ingevuld (onvolledige respons). Tabel 1.2 toont de valide responsaantallen en -percentages. De valide (verwerkte) respons bedraagt 46 procent.

Tabel 1.2 Responspercentages vragenlijst NP Onderwijs, derde meting naar sector

	Bruto respons		Netto respons		Populatie
	Totale respons	Responspercentage	Verwerkte respons	Responspercentage	
PO	3.565	55%	2.985	46%	6.481
(V)SO	337	55%	253	41%	612
VO	979	61%	786	49%	1.604
Totaal	4.881	56%	4.024	46%	8.697

Een nadere verantwoording van de respons en de representativiteit van de respons is weergegeven in Bijlage 1.

Aan *schoolleiders* is, zoals gezegd, gevraagd om de vragenlijst door te sturen naar het *onderwijspersoneel*. In totaal heeft 36 procent van de schoolleiders hier gehoor aan gegeven. Dit komt overeen met 17 procent van de populatie: po 36 procent (17% van de populatie); (v)so 29 procent (12% van de populatie) en vo 37 procent (18% van de populatie).

Personeelsleden van 1.448 scholen hebben de vragenlijst ingevuld (Tabel 1.3). Gemiddeld zijn het 4,8 personeelsleden per school: 3,8 (n=2.088) in het po; 4,7 (n=73) in het (v)so en 8,6 (n=287) in het vo. Bij het personeel is een weging toegepast om alle scholen evenveel gewicht te geven.

Tabel 1.3 Vragenlijst doorgestuurd naar personeel (aantal personeelsleden per school van doorgestuurde vragenlijsten)

	Onderwijs-personeel (gemiddeld per school)	Onderwijs-personeel (totaal aantal)	Scholen (aantal scholen met respons personeel)	Scholen (% respons t.o.v. respons)	Scholen (% respons t.o.v. populatie)
PO	3,8	4.088	1.088	36%	17%
(V)SO	4,7	343	73	29%	12%
VO	8,6	2.465	287	37%	18%
Totaal	**4,8**	**6.896**	**1.448**	**36%**	**17%**

Om na te gaan of de antwoorden van de schoolleiders die de vragenlijst doorstuurden op een aantal uitkomstmaten afwijken van degenen die de lijst niet doorstuurden, is gekeken of het doorsturen van de vragenlijsten samenhangt met het antwoord op de vragen: 'In hoeverre is het vorig schooljaar gelukt om uw plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren?' Op deze vraag was er in geen van de drie sectoren een significant verschil te zien tussen scholen waarvan de vragenlijst wel en niet is doorgestuurd.

De vragen over de *arbeidsmarkttoelage* zijn ingevuld door 560 (43%) van de 1.303 schoolvestigingen in de populatie die een arbeidsmarkttoelage ontvangen. Voor de arbeidsmarkttoelage is, net als bij de vorige meting, besloten om de vragen over de arbeidsmarkttoelage te wegen naar het ontvangen bedrag. De hoogte van de arbeidsmarkttoelage achtten we namelijk dermate van belang bij de uitkomsten, dat

verschillen ertoe kunnen doen. Om deze reden is besloten om de verdeling van de responsgroep gelijk te trekken met de verdeling van de populatie.

Tabel 1.4 **Verdeling van de respons over kwintielen arbeidsmarkttoelage (waarbij kwintiel 1 de 20% scholen met de laagste bedragen aan arbeidsmarkttoelage vertegenwoordigt en kwintiel 5 de 20% scholen met de hoogste bedragen)**

	BO		(V)SO		VO		Totaal	
Bedrag	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Kwintiel 1	19%	20%	19%	20%	16%	20%	18%	20%
Kwintiel 2	17%	20%	27%	21%	22%	20%	19%	20%
Kwintiel 3	20%	20%	11%	19%	14%	20%	18%	20%
Kwintiel 4	21%	20%	16%	20%	25%	20%	21%	20%
Kwintiel 5	23%	20%	27%	19%	23%	20%	23%	20%
n	412	961	37	84	111	258	560	1.303
Respons-percentage	43%		44%		43%		43%	

* Alleen scholen die in aanmerking komen voor arbeidsmarkttoelage

Responsverantwoording en dataverwerking gemeenten

In totaal hebben 140 gemeenten de vragenlijst ingevuld. De respons bedraagt daarmee 41 procent. Om te bepalen hoe representatief de respons is, hebben we gekeken naar de vertegenwoordiging van de respons op gemeentegrootte, achterstandsscore en regio (Noord, Oost, West en Zuid). Op geen van deze kenmerken week de respons significant af van de gehele populatie. In de analyse hebben we daarom, net als bij de vorige meting, geen weging toegepast.

1.3 Leeswijzer

Het voorliggende rapport bevat in separate hoofdstukken allereerst de resultaten van het primair onderwijs (hoofdstuk 2), het voortgezet onderwijs (hoofdstuk 3) en het (voortgezet) speciaal onderwijs (hoofdstuk 4). In deze eerste drie hoofdstukken wordt achtereenvolgens ingegaan op de terugblik op 2021-2022, de impact van de coronapandemie op leerlingen en de planvorming en voorruitblik voor 2023-2023. Hoofdstuk 5 beschrijft de bevindingen van het onderzoeksdeel dat betrekking heeft op de Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO. De bijlagen bevatten aanvullende responstabellen.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Primair onderwijs

2

2 Primair onderwijs[11]

2.1 Inleiding

Ook in het schooljaar 2022-2023 zullen alle scholen in het primair onderwijs (po) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Om de vinger aan de pols te houden wat scholen met deze aanvullende middelen doen, zijn in de periode augustus – oktober 2022 wederom enquêtes gehouden onder schoolleiders en onderwijspersoneel in het po. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

2.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022

Realisatie van de plannen, mate van betrokkenheid en knelpunten bij de uitvoering

Het merendeel van het personeel en de schoolleiders (64%) vindt dat het (zeer) goed gelukt is om de plannen en de gekozen interventies uit te voeren (Figuur 2.1). Voor schoolleiders ligt dit percentage hoger ten opzichte van de tweede meting. Toen vond net iets meer dan helft van de schoolleiders (52 procent) dat het (zeer) goed was gelukt om de plannen daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. 14 procent van de scholen deed hier toen nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vonden. Het percentage personeelsleden dat vond dat het (zeer) goed was gelukt om de plannen tot uitvoering te brengen, lag bij de tweede meting ook iets hoger (71 procent).

Figuur 2.1 **In hoeverre is het uw school vorig schooljaar gelukt om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (personeel: n=4.513; schoolleiders: n=2.985)**

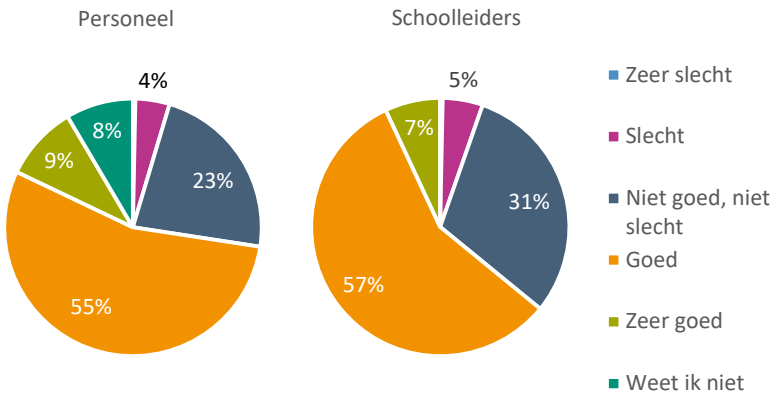

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2021/2022 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Naar landsdeel zijn significante verschillen gevonden (Figuur 2.2). Scholen in het noorden en westen van Nederland is het relatief vaker gelukt om de plannen te realiseren dan scholen in het zuiden en oosten. Dit komt overeen met de resultaten uit de tweede meting.

[11] Het primair onderwijs omvat scholen voor basisonderwijs en scholen voor speciaal basisonderwijs.

Figuur 2.2 **In hoeverre is het uw school vorig schooljaar gelukt om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? Opgesplitst naar landsdeel (schoolleiders: n=2.985)**

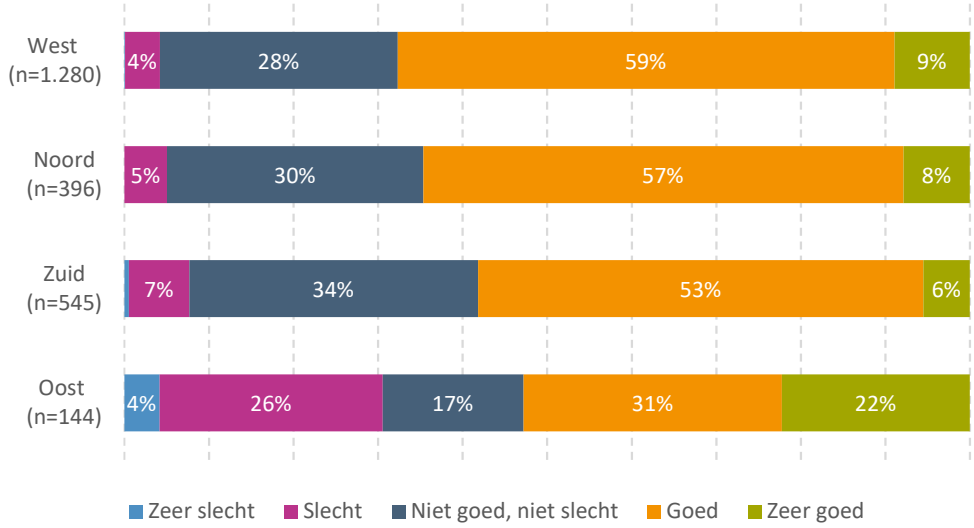

Bron: vragenlijst schoolleiders

Op de vraag of personeelsleden zich in het schooljaar 2021-2022 voldoende toegerust vonden om de plannen uit te voeren, antwoordt 79 procent (zeer) goed. Bij de tweede meting (begin 2022) lag dit percentage met 84 procent net iets hoger.

59 procent van het personeel is het (zeer) oneens met de stelling dat ze het afgelopen schooljaar meer betrokken hadden willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op hun school (Figuur 2.3). 33 procent is het noch eens, noch oneens met deze stelling en 8 procent had graag wel meer betrokken willen zijn.

Figuur 2.3 **Ik had het afgelopen schooljaar graag meer betrokken willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op mijn school (n=4.718)**

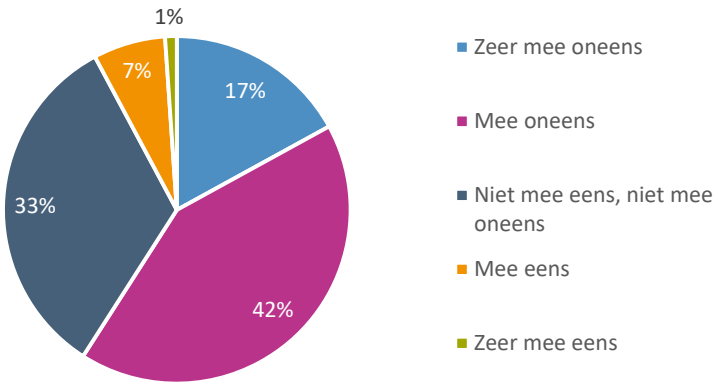

Bron: vragenlijst personeel

84 procent van de schoolleiders ervaart knelpunten die betrekking hebben op uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona (Tabel 2.1). Daarnaast geeft respectievelijk 65 en 56 procent van de schoolleiders aan dat hun school te maken heeft met een tekort aan personeel en onvoldoende tijd. Zo'n 517 schoolleiders die aangaven andere knelpunten te ervaren, gaven hierop een (bruikbare) toelichting. Uit de analyse van deze open antwoorden blijkt dat het merendeel van deze

knelpunten alsnog onder de categorieën personeelstekort en corona gerelateerde aspecten (uitval, schoolsluitingen etc.) vallen. De fysieke ruimte bleek tevens vaak een probleem, zo was er sprake van ruimtegebrek voor het aanbieden van extra lessen en ervoeren scholen ventilatieproblemen. Ook op organisatorisch (school)niveau liepen scholen tegen knelpunten aan; dit varieerde van roosterproblemen en personeels- en directiewisselingen tot uitdagingen rondom fusie en het moeilijk structureel in kunnen zetten van incidentele middelen.

Tabel 2.1 **Heeft uw school, los van het NP Onderwijs, te maken met onderstaande knelpunten? (n=2.985)**

	Nee	Ja
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	16%	84%
Een tekort aan personeel	35%	65%
Onvoldoende tijd	44%	56%
Onvoldoende financiële middelen	78%	22%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	84%	16%
Andere knelpunten	80%	20%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vervolgens zijn de schoolleiders die dat aanging gevraagd of deze knelpunten ook de optimale uitvoering van hun plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg hebben gestaan (Tabel 2.2). Uitgedrukt als percentage van alle schoolleiders geeft de meerderheid aan dat de uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen en het tekort aan personeel een optimale uitvoering van hun plannen in de weg hebben gestaan (respectievelijk 73 en 55 procent). Ook ervaart respectievelijk 41 en 10 procent onvoldoende tijd en onvoldoende kennis en kunde bij het personeel als knelpunten die in de weg hebben gestaan. Bij 8 procent van de scholen zijn de financiële middelen een knelpunt geweest.

Tabel 2.2 **Hebben deze knelpunten een optimale uitvoering van uw plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg gestaan? (n=2.985)**

	Nee	Ja
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	27%	73%
Een tekort aan personeel	45%	55%
Onvoldoende tijd	59%	41%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	90%	10%
Onvoldoende financiële middelen	92%	8%
Andere knelpunten	83%	17%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering van de plannen en de gekozen interventies (zeer) slecht is verlopen, is gevraagd wat er ontbrak op hun school om de plannen beter te kunnen uitvoeren (Tabel 2.3). 86 procent is van mening dat er meer beschikbaar personeel nodig is, 26 procent geeft aan dat er (ook) meer ontwikkeltijd en personeel met de juiste expertise nodig is. Dit komt deels overeen met de tweede meting toen volgens de personeelsleden in 75 procent van de gevallen meer beschikbaar personeel nodig was om de plannen van de school uit te voeren. Toen achtte echter ook 58 procent personeel met de juiste expertise nodig te hebben (ten opzichte van 26 procent nu). Een zestal respondenten gaf een nadere toelichting op de vraag wat er nog ontbrak om de plannen beter uit te kunnen voeren. Het merendeel daarvan gaf aan dat gebrek aan geschikt personeel, bijvoorbeeld in tijden van ziekte, het probleem was. Daarnaast werden gebrek aan geschikte ondersteunende materialen en de inzet van talenten genoemd.

Tabel 2.3 **Wat ontbrak er vorig schooljaar op uw school om de plannen beter uit te kunnen voeren? (n=205)**

	Aantal	Percentage
Meer beschikbaar personeel	177	86%
Meer (ontwikkel)tijd	53	26%
Personeel met de juiste expertise	53	26%
Meer betrokkenheid van het team	22	11%
Meer financiële middelen	20	10%
Meer draagvlak binnen het team	20	10%
Professionalisering/bijscholing op een bepaald gebied	18	9%
Meer ondersteuning van …	18	9%
Anders	41	20%

Bron: vragenlijst personeel

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (Figuur 2.4). Over de ontwikkelingen tot nu toe op het welbevinden van leerlingen zijn zij redelijks eensgezind. Circa twee derde van de schoolleiders en de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve ontwikkelingen op dit vlak. Bijna de helft van de schoolleiders en het personeel ervaart daarnaast (zeer) veel positieve effecten op de leerprestaties van leerlingen op taal en rekenen (respectievelijk 47 en 48 procent). Ook worden er positieve ontwikkelingen ervaren op de executieve vaardigheden van leerlingen en leerprestaties van leerlingen op de overige vakken, maar in mindere mate dan op welbevinden en leerprestaties op taal en rekenen. Dit komt grotendeels overeen met de resultaten van de tweede meting, alleen zijn de verschillen in meningen tussen schoolleiders en het personeel iets minder groot.

Figuur 2.4 **In hoeverre ervaart u tot nu toe positieve ontwikkelingen van de in het schooljaar 2021/2022 ingezette interventies op …? (schoolleiders: n=2.985; personeel: n=4.052)**

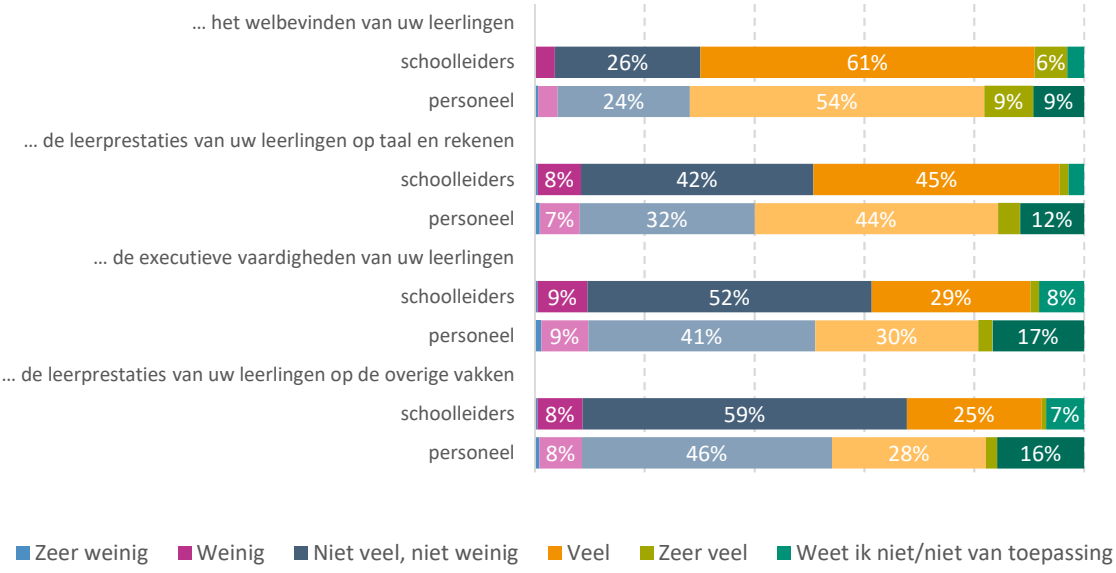

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Interventies die de meest positieve ontwikkelingen bewerkstelligen van leerlingen

In Tabel 2.4 is de top 3 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders die tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen. Deze top 3 blijkt overeen te komen met de drie meest gekozen interventies in het po. Uit de top 3 blijkt dat schoolleiders de meeste positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies ‘Instructie in kleine groepen’,

'Onderwijsassistenten/instructeurs' en 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen'. Ook het personeel ervaart de meeste positieve ontwikkelingen bij de interventie 'Instructie in kleine groepen'.

Tabel 2.4 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=2.985)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen	1.856	62%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	1.551	52%
3. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	1.200	40%
Bij geen van de interventies	*6*	*0%*

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Voor de interventies waarbij schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen is de top 3 weergegeven in Tabel 2.5. Daaruit blijkt dat schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies 'Ouderbetrokkenheid, 'Zomer- of lentescholen' en 'Metacognitie en zelfregulerend leren'. Door het personeel wordt ook de interventie 'Zomer- of lentescholen' relatief vaak benoemd als interventie met de minst positieve ontwikkelingen.

Tabel 2.5 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de minst positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=2.985)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	377	13%
2. Zomer- of lentescholen	304	10%
3. Metacognitie en zelfregulerend leren	270	9%
Bij geen van de interventies	*746*	*25%*

Bron: vragenlijst schoolleiders

Impact op de werkomstandigheden van onderwijspersoneel

Daarnaast is het personeel gevraagd naar de impact van het NP Onderwijs op hun werkomstandigheden (Figuur 2.5). Ruim de helft van het personeel is het (helemaal) mee eens dat ze door het NP Onderwijs hun werk beter kunnen uitvoeren (54 procent). Wat betreft werkdruk is 43 procent het (helemaal) oneens dat dit door het NP Onderwijs is toegenomen. 42 procent heeft daarnaast meer mogelijkheden voor professionele ontwikkeling, kan tijdens het werk vaker doen waar hij/zij goed in is en ervaart een toename in werkplezier.

Figuur 2.5 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs op uw werk? (n=3.554)**

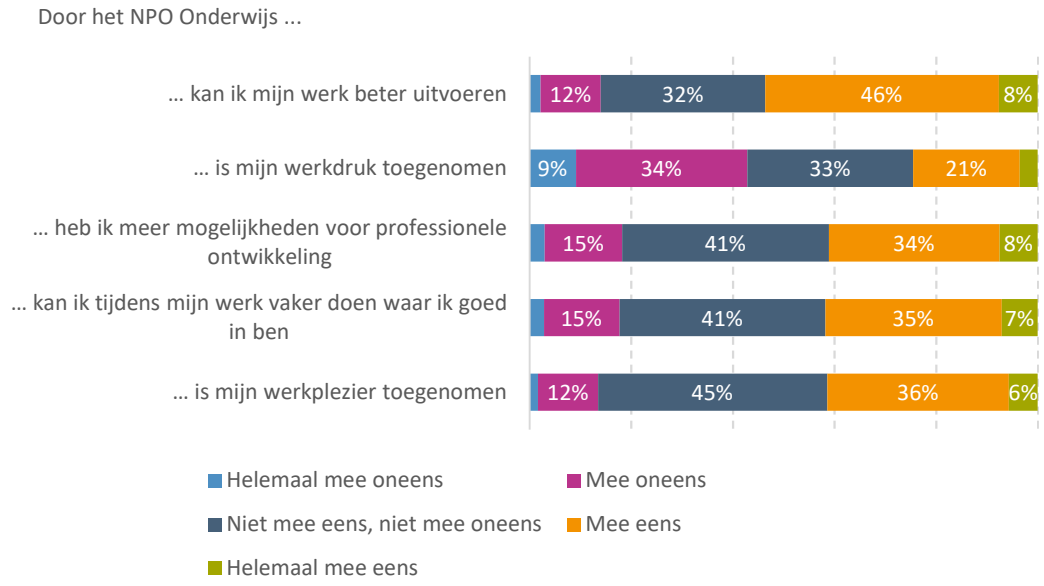

Bron: vragenlijst personeel

Inzet van externe partijen

Bij 86 procent van de po-scholen is in het schooljaar 2021/2022 gebruik gemaakt van externe partijen voor de uitvoering van de NP Onderwijs-interventies. Net zoals bleek uit de tweede meting, ging dat bij relatief veel scholen om de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel (69 procent). Daarnaast verzorgden de externen met name activiteiten op het gebied van sport of cultuur (34 procent) en/of het ondersteunen van leerlingen op het gebied van welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden (32 procent) (Tabel 2.6). 14 procent van de scholen heeft geen gebruik gemaakt van externen voor de uitvoering van de interventies.

Tabel 2.6 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=2.985)**

	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing onderwijspersoneel	2.060	69%
Activiteiten sport of cultuur	1.001	34%
Ondersteunen leerlingen (welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	970	32%
Ondersteuning leraar in de klas	838	28%
Verzorgen regulier onderwijs/lessen	374	13%
Geven van bijles	360	12%
Beleidsmatig advies	224	8%
Geven van huiswerkbegeleiding	82	3%
Anders	153	5%
Nee	429	14%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Onderzocht is of de inzet van externe partijen in schooljaar 2021/2022 verschilt tussen scholen met een verschillende achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Naar al deze achtergrondkenmerken zijn significante verschillen gevonden (Figuur 2.6, Figuur 2.7 en Figuur 2.8). Daaruit blijkt dat hoe hoger de achterstandsscore van een school en hoe stedelijker het gebied waarin de school is gevestigd, hoe groter de kans dat er externe partijen zijn ingezet. Ook blijkt dat scholen in het zuiden en westen van Nederland relatief vaker gebruik hebben gemaakt van externe partijen dan scholen in het oosten en noorden.

Figuur 2.6 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? Onderscheiden naar achterstandsscore. (n=2.985)**

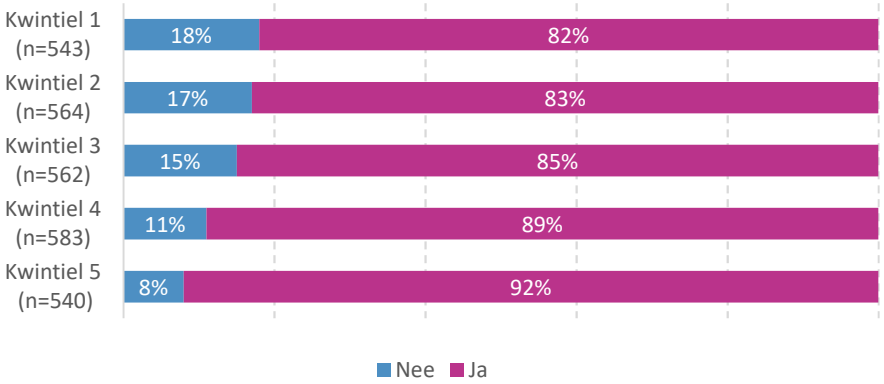

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.7 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? Onderscheiden naar stedelijkheid. (n=2.985)**

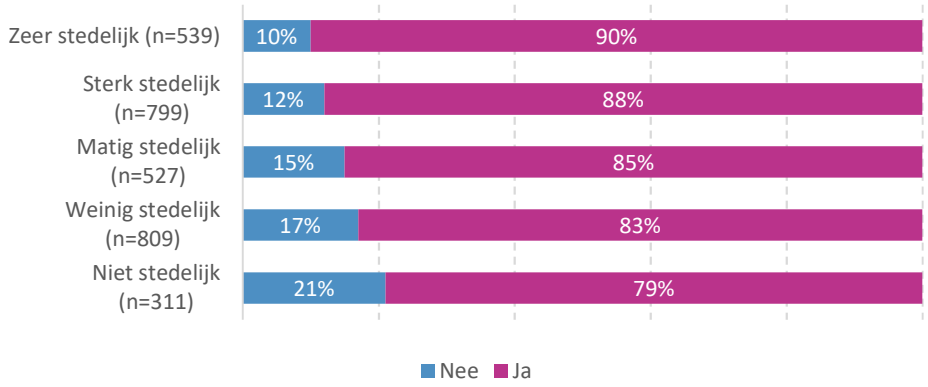

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.8 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? Onderscheiden naar landsdeel. (n=2.985)**

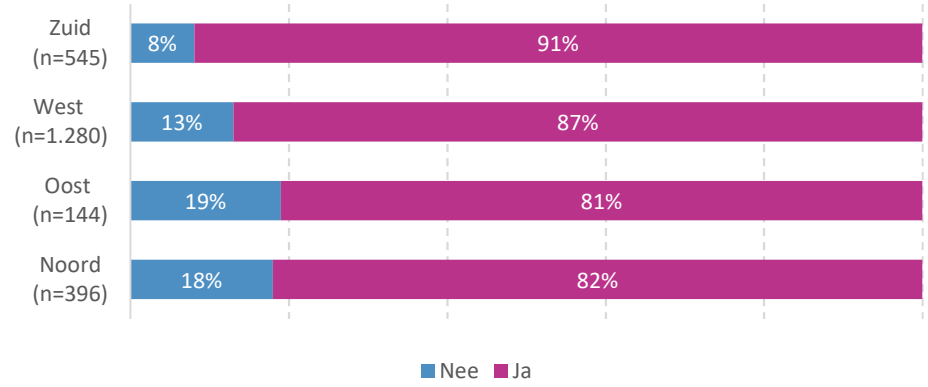

Bron: vragenlijst schoolleiders

De externe partijen betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (67%) (Figuur 2.9). Bij 30 procent van de scholen betreft het niet-commerciële partijen en bij ongeveer een kwart aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen. Ten opzichte van de tweede

meting zijn er meer aanbieders van training voor onderwijspersoneel, niet-commerciële partijen en aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen, maar minder adviesbureaus. Uit ongeveer 580 inhoudelijke open antwoorden komt met name vaak naar voren dat er externe vakdocenten, ondersteunend onderwijspersoneel en soms ook vrijwilligers (tijdelijk) zijn aangesteld via onder meer uitzend-/detacheringsbureaus, via het netwerk of het bestuur van de school en door inzet van oud-collega's/gepensioneerden. Ook noemden veel schoolleiders welzijnswerkers te hebben ingehuurd, waaronder schoolmaatschappelijk werkers, ambulant begeleiders, kindercoaches en ergotherapeuten. Ten slotte kwamen begeleidingsdiensten/aanbieders van trainingen en cursussen regelmatig terug (niet alleen voor personeel, maar ook voor leerlingen).

87 procent is (zeer) tevreden over de geleverde kwaliteit van deze externe partijen. Bij de tweede meting (begin 2022) lag dit percentage op 84 procent.

Figuur 2.9 **Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=2.562)**

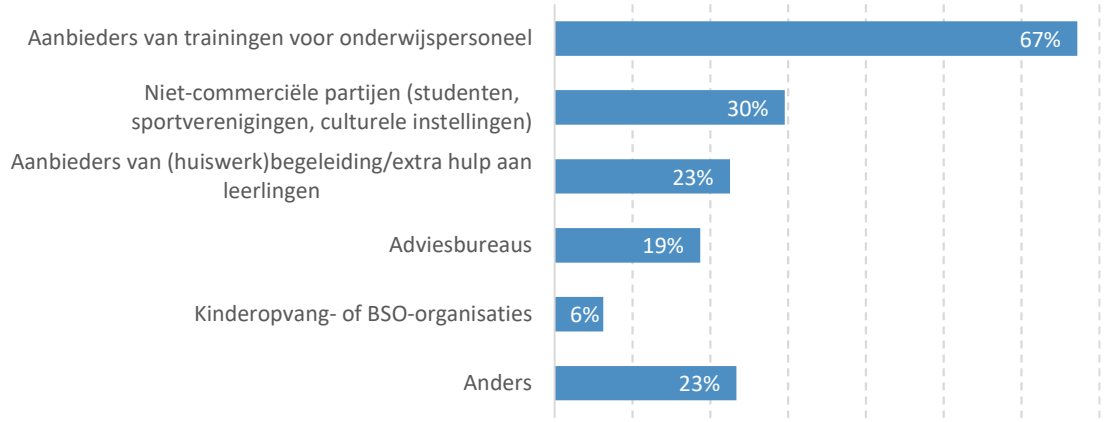

Bron: vragenlijst schoolleiders

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde NP Onderwijsmiddelen in het schooljaar 2021/2022 zij naar schatting besteed hebben aan externe partijen in datzelfde schooljaar (Figuur 2.10). Bij iets meer dan de helft van de schoolleiders is minder dan 25 procent van de middelen besteed aan externe partijen. Bij 19 procent van de scholen is dat meer dan 75 procent.

Figuur 2.10 **Welk percentage van de NP Onderwijsmiddelen, die u ontving voor het schooljaar 2021/2022, is in het schooljaar 2021/2022 naar schatting besteed aan deze externe partijen? (n=2.985)**

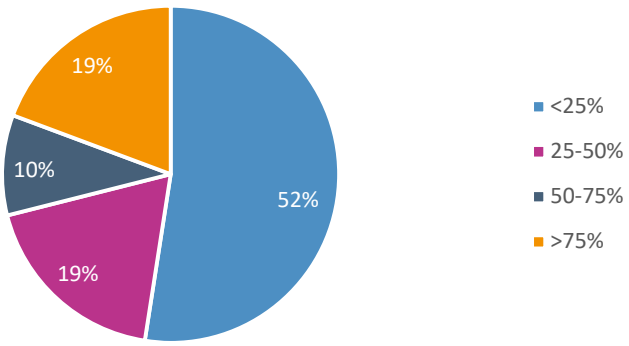

Bron: vragenlijst schoolleiders

2.3 Zorgen om leerlingen

Schoolleiders en personeelsleden hebben aangegeven over welke aspecten van de leerlingen zij zich aan de start van het schooljaar 2022/2023 zorgen maken (Figuur 2.11). Voor het po geldt dat de meeste zorgen zitten bij de leerprestaties van de leerlingen op taal en rekenen, het welbevinden van de leerlingen en de executieve vaardigheden van de leerlingen. Respectievelijk 22, 19 en 15 procent van de schoolleiders en respectievelijk 23, 19 en 20 procent van het personeel geeft aan dat ze zich hierover veel zorgen maken. Dit beeld is vergelijkbaar met het beeld van de eerste meting (oktober 2021), al zijn de zorgen over welbevinden en executieve vaardigheden iets afgenomen. Respectievelijk 22 en 27 procent van de scholen gaven toen aan dat ze veel zorgen hebben over welbevinden en de executieve vaardigheden van leerlingen.

Figuur 2.11 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (schoolleiders: n=2.985; personeel: n=3.505)**

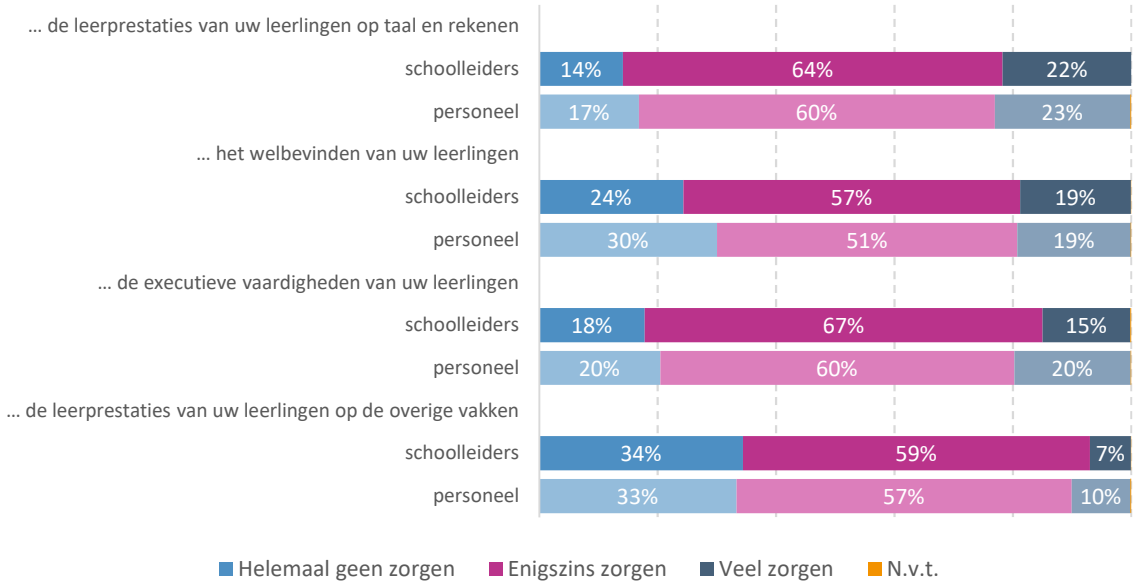

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd over welke groepen leerlingen zij de meeste zorgen hebben wat betreft de impact van de coronapandemie (Figuur 2.12). Er zijn meer schoolleiders die zich zorgen maken over leerlingen in groep 3 t/m 8 dan over peuters en kleuters. Respectievelijk 52, 56 en 51 procent van de scholen geeft aan dat ze zich (zeer) veel zorgen maken om leerlingen in groep 3 en 4, leerlingen in groep 5, 6 en 7 en leerlingen in groep 8. Rond de 40 procent van de scholen maakt zich (zeer) weinig zorgen over peuters en kleuters. Ten opzichte van de eerste meting zijn de zorgen om leerlingen in groep 3 t/m 8 toegenomen. Toen maakte rond de 20 procent van de schoolleiders zich veel zorgen om leerlingen in de bovenbouw (groep 7 en 8), 30 procent over de middenbouw (groep 4, 5 en 6) en 18 procent over de onderbouw (groep 1, 2 en 3).

Figuur 2.12 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (n=2.985)**

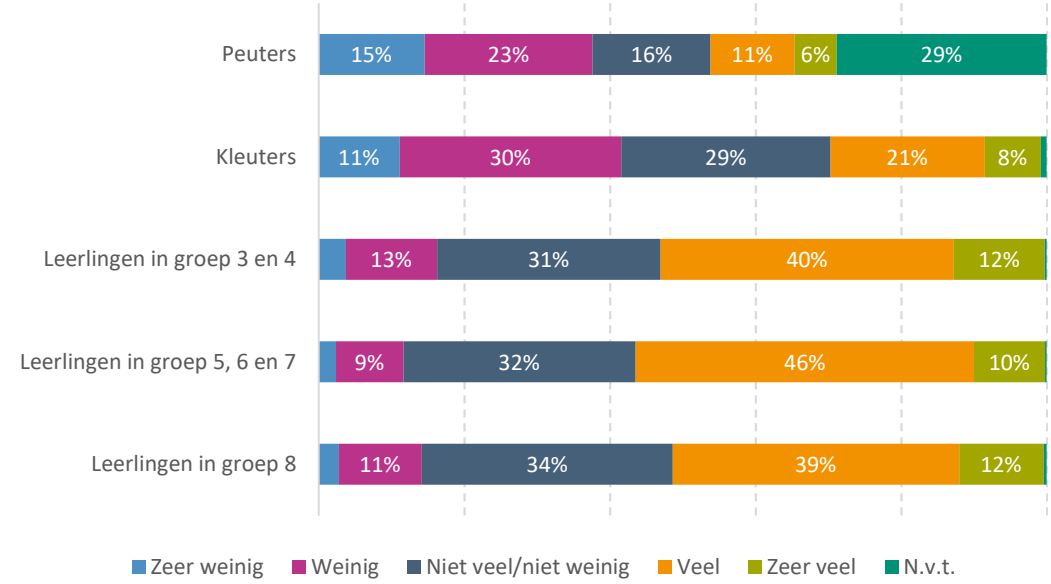

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tot slot hebben schoolleiders en personeelsleden aangegeven of er specifieke groepen leerlingen zijn waar zij zich met name zorgen over maken (Figuur 2.13). Hierover zijn schoolleiders en personeelsleden redelijk eensgezind. Te zien is dat de meerderheid van de schoolleiders zich zorgen maakt om leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand, leerlingen van ouders met een laag opleidings- inkomensniveau, leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid en de minst presterende leerlingen. Ook maakt 45 procent van de schoolleiders en personeelsleden zich zorgen over leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. 8 procent van de schoolleiders en 7 procent van de personeelsleden heeft geen zorgen over specifieke groepen.

Schoolleiders die zich zorgen maken om andere groepen (267 toelichtingen) noemen het vaakst een ‘kwetsbare thuissituatie’ als zorgelijke groep. Dat kan te maken hebben met verschillende zaken, zoals vechtscheidingen, problematiek van de ouders, armoede etc. Daarnaast wordt bijvoorbeeld de groep leerlingen die ten tijde van de lockdowns in groep 3 en 4 zaten genoemd. Een aantal schoolleiders geeft bovendien aan dat er zorgen om ‘alle’ groepen leerlingen zijn. 18 personeelsleden gaven een toelichting wanneer zij zich zorgen maken om andere groepen leerlingen; ook zij noemen voornamelijk een kwetsbare thuissituatie als zorgpunt (instabiel, ziekte, zwakkere sociale milieus etc.).

In de eerste meting konden schoolleiders in een open vraag toelichten om welke groepen leerlingen zij zich de meeste zorgen maken. Verreweg de meeste zorgen maakte men zich toen ook over leerlingen in een kwetsbare thuissituatie: instabiliteit, onveiligheid, zorgen, onvermogen om een kind te helpen of te motiveren. Ook leerlingen die voor corona al extra ondersteuning nodig hadden, leerlingen die al sociaal-emotioneel kwetsbaar waren en leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, werden toen genoemd.

Figuur 2.13 **Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name zorgen over maakt? (schoolleiders: n=2.985; personeel: n=3.492)**

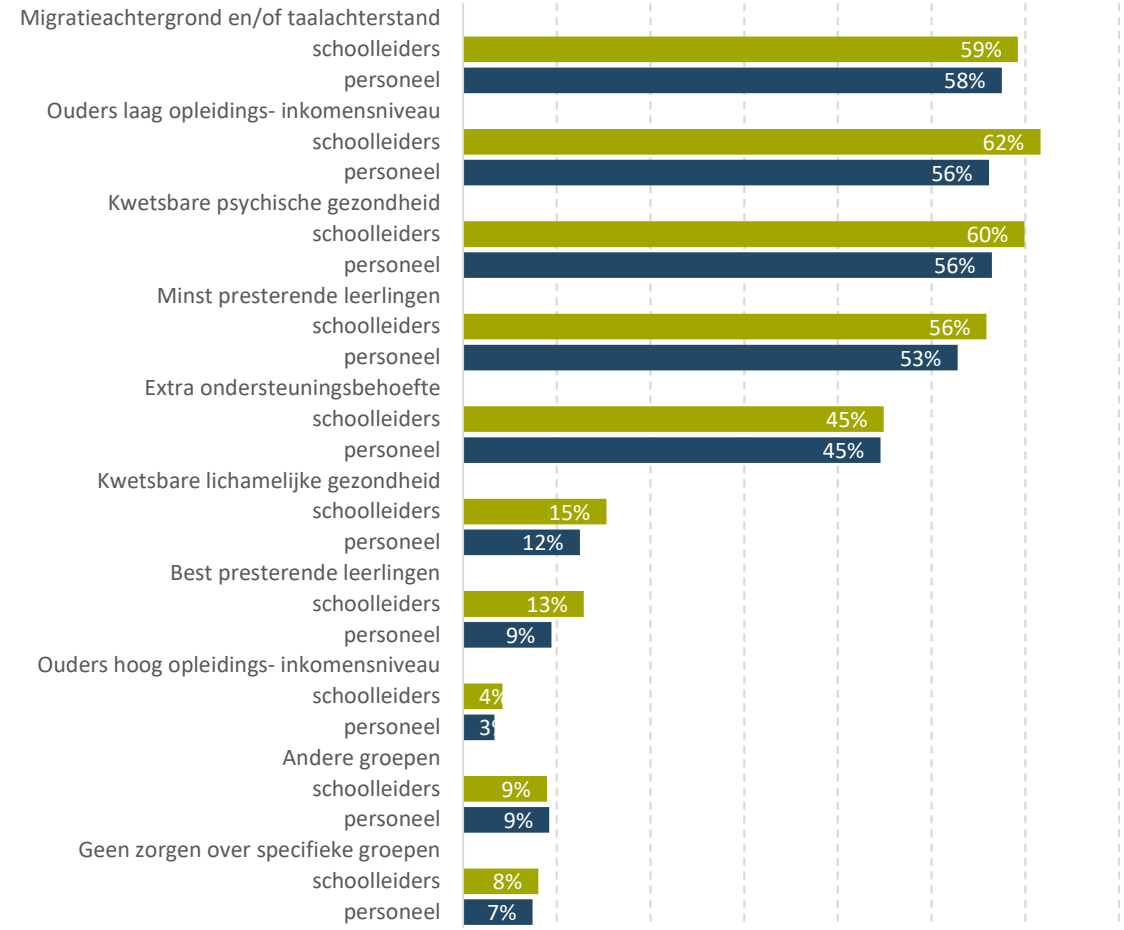

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

2.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs

Wijzigingen in het schoolprogramma

In het po geeft 96 procent van de schoolleiders en 77 procent van het personeel aan dat het schoolprogramma van 2021/2022 is geëvalueerd. 18 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is geëvalueerd.

Op de vraag of het schoolprogramma van 2021/2022 is bijgesteld voor het schooljaar 2022/2023 antwoordt 82 procent van de schoolleiders en 72 procent van het personeel ja. 19 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is bijgesteld.

Bij 86 procent van de scholen heeft de MR instemming verleend aan het schoolprogramma voor het schooljaar 2022/20223. 417 schoolleiders gaven een toelichting op waarom de MR nog niet heeft ingestemd met het nieuwe schooljaar. In de meeste gevallen moest de vergadering waarin dit aan bod komt op deze scholen nog plaatsvinden ten tijde van het invullen van de vragenlijst.

Het merendeel van het personeel (74 procent) bevestigt dat ze tevreden zijn over de manier waarop de plannen voor het schooljaar 2022/2023 tot stand zijn gekomen en dat ze er vertrouwen in hebben dat ze de plannen goed kunnen uitvoeren (Figuur 2.14). Bovendien vindt 72 procent dat het team voldoende

betrokken is geweest bij de totstandkoming van de plannen voor het schooljaar 2022/2023. Volgens 68 procent is er vertrouwen dat de plannen het gewenste effect zullen hebben.

Figuur 2.14 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de plannen van uw school voor het schooljaar 2022/2023? (n=3.349)**

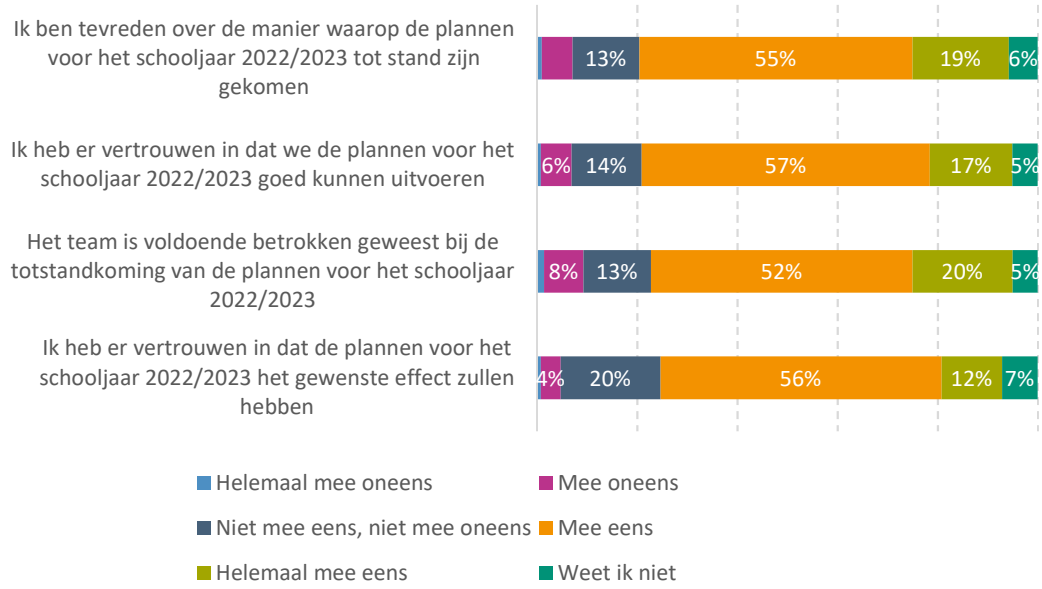

Bron: vragenlijst personeel

Interventiekeuze

Uit Figuur 2.15 blijkt dat scholen in het po het vaakst voor drie verschillende interventies kiezen. Driekwart van de scholen kiest tussen de drie en acht interventies. Het gemiddeld aantal interventies per school is vijf. Bij de tweede meting begin 2022 lag het gemiddelde aantal interventies met acht een stuk hoger dan nu. Daarnaast koos 71 procent van de scholen toen voor zeven of meer interventies, nu is dat 31 procent.

De relatief meest gekozen interventies betreffen ‘Instructies in kleine groepen’ (69 procent), ‘Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs’ (66 procent) en ‘Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen’ (53 procent) (Tabel 2.7). Bij de tweede meting waren deze interventies ook het populairst. De relatief minst gekozen interventies zijn ‘Zomer- en lentescholen’ (2 procent), ‘Toolkit Jonge Kind’ (2 procent) en ‘Loopbaanoriëntatie en -begeleiding’ (1 procent). Begin 2022 werd de interventie ‘Zomer- en lentescholen’ ook al relatief weinig gekozen. De andere twee interventies die toen weinig gekozen werden, waren ‘Beheersingsgericht leren’ en ‘Gesprokentaalinterventies’. ‘Toolkit Jonge Kind’ en ‘Loopbaanoriëntatie en -begeleiding’ zijn twee nieuwe interventies ten opzichte van de tweede meting.

Figuur 2.15 Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=2.985)

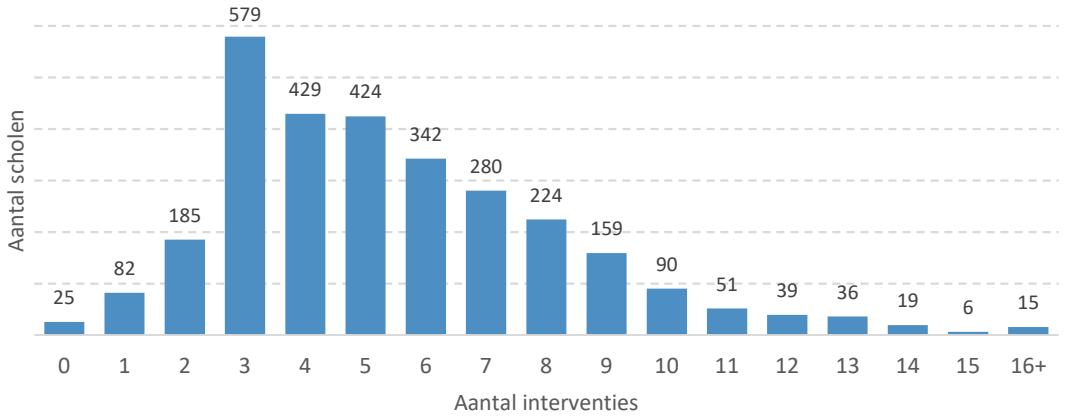

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 2.7 Frequentie van de gekozen interventies (n=2.985)

	Aantal	Percentage
Instructie in kleine groepen	2.060	69%
Onderwijsassistenten/instructeurs	1.961	66%
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	1.587	53%
Directe instructie	1.067	36%
Klassenverkleining	1.035	35%
Een-op-een-begeleiding	886	30%
Technieken voor begrijpend lezen	839	28%
Cultuureducatie	801	27%
Metacognitie en zelfregulerend leren	797	27%
Sportieve activiteiten	784	26%
Samenwerkend leren	698	23%
Activiteiten die randvoorwaardelijk/ondersteunend zijn	647	22%
Feedback	615	21%
Individuele instructie	573	19%
Ouderbetrokkenheid	551	18%
Leren van en met medeleerlingen	444	15%
Uitbreiding onderwijs	278	9%
Fonemisch bewustzijn	158	5%
Schrijfonderwijs	148	5%
Beheersingsgericht leren	108	4%
Gesprokentaalinterventies	89	3%
Zomer- of lentescholen	64	2%
Toolkit Jonge Kind	56	2%
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding	18	1%
Geen van deze interventies	14	0%
Weet ik niet	11	0%

Bron: vragenlijst schoolleiders

In de vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of de interventies die ze in het schooljaar 2022/2023 willen inzetten, afwijken van de interventies die ze in het schooljaar 2021/2022 hebben ingezet. 993 scholen (33 procent) laten weten dat dit het geval is, met name vanwege het afronden van (een deel van) de interventies en het beter aansluiten op de behoeftes van andere interventies. Volgens schoolleiders in het po hebben bijna alle scholen het schoolteam betrokken bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023 (Tabel 2.8). Bij driekwart van de scholen is (ook) het schoolbestuur betrokken

geweest en bij 55 procent (ook) de ouders van de leerlingen. Iets meer dan een derde van de scholen heeft (ook) de leerlingen van de school betrokken bij de actualisatie.

Tabel 2.8 **Zijn de volgende partijen betrokken geweest bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023? (n=993)**

	Nee	Ja
Schoolteam	1%	99%
Schoolbestuur	24%	76%
Ouders van leerlingen	45%	55%
Leerlingen	65%	35%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Besteding van de middelen

Aan schoolleiders is gevraagd hoeveel van de middelen die ze in het schooljaar 2022/2023 ontvangen ze in dit schooljaar verwachten te besteden (Figuur 2.16). Hieruit blijkt dat 76 procent van de schoolleiders minimaal 75 procent van de middelen verwacht te besteden, 18 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen en 6 procent maximaal de helft van de middelen.

Figuur 2.16 **Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? (n=2.985)**

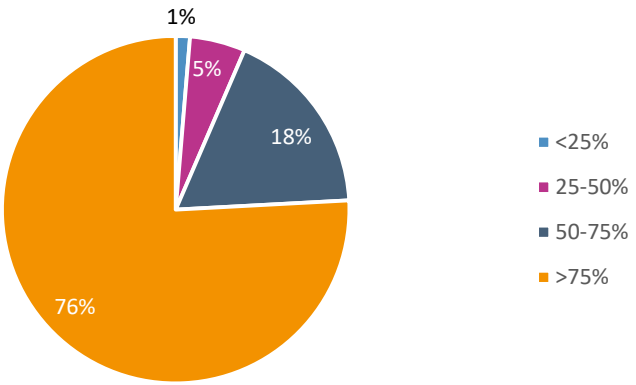

Bron: vragenlijst schoolleiders

Nader onderzocht is of de verwachte besteding van de middelen in schooljaar 2022/2023 verschilt tussen scholen met een verschillende achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Naar achterstandsscore en landsdeel zijn significante verschillen gevonden (Figuur 2.17en Figuur 2.18). Daaruit blijkt dat hoe hoger de achterstandsscore van een school, hoe groter de kans dat verwacht wordt dat minimaal 75 procent van de beschikbare middelen besteed zullen worden. Ook blijkt dat scholen in het noorden en oosten van Nederland verwachten relatief vaker minimaal 75 procent van de beschikbare middelen te besteden.

Figuur 2.17 **Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? Naar achterstandsscore. (n=2.985)**

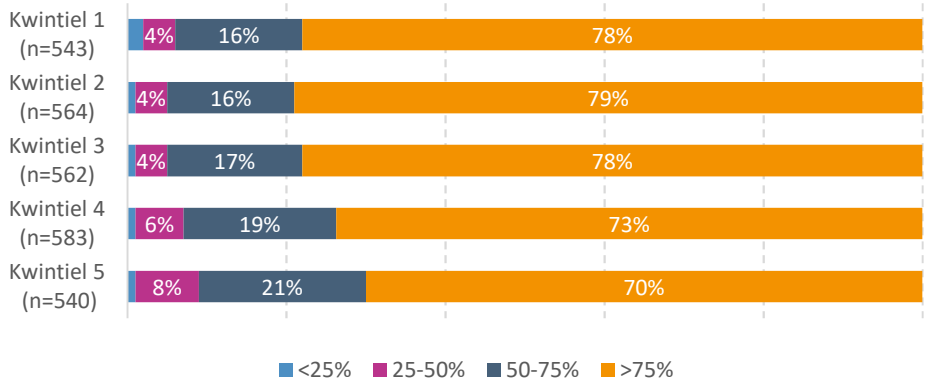

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.18 **Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? Naar landsdeel. (n=2.985)**

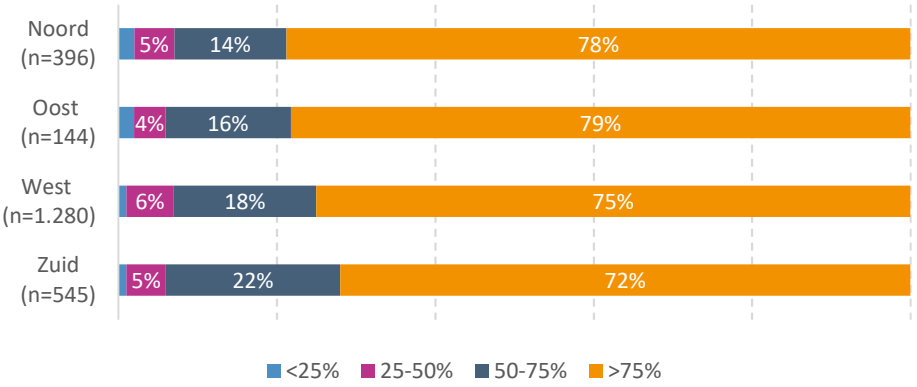

Bron: vragenlijst schoolleiders

69 procent van de scholen verwacht minder dan 25 procent van de middelen te besteden aan (de inhuur van) externe partijen (Figuur 2.19). Bij 26 procent van de scholen is dit tussen de 25 en 75 procent en bij 4 procent maximaal een kwart van de beschikbare middelen.

Figuur 2.19 **Welk percentage van de middelen, die u ontvangt in het schooljaar 2022/2023, verwacht u in schooljaar 2022/2023 te besteden aan (de inhuur van) externe partijen? (n=2.985)**

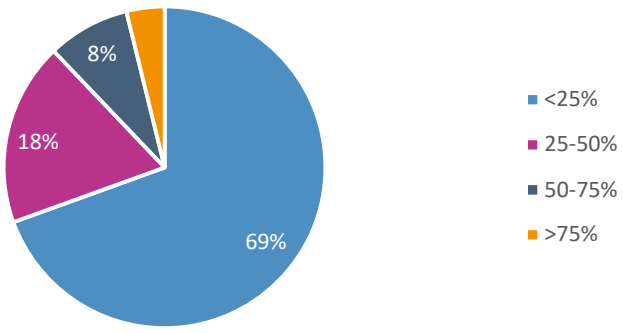

Bron: vragenlijst schoolleiders

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Voortgezet onderwijs

3

3 Voortgezet onderwijs

3.1 Inleiding

Ook in het schooljaar 2022-2023 zullen alle scholen in het voortgezet onderwijs (vo) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Om de vinger aan de pols te houden wat scholen met deze aanvullende middelen doen, zijn in de periode augustus – oktober 2022 wederom enquêtes gehouden onder schoolleiders en onderwijspersoneel in het vo. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

3.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022

Realisatie van de plannen, mate van betrokkenheid en knelpunten bij de uitvoering

Het merendeel van het personeel (55 procent) vindt dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen en de gekozen interventies uit te voeren (Figuur 3.1). Bij de schoolleiders is dit volgens 73 procent het geval. Voor de schoolleiders ligt dit percentage hoger ten opzichte van de tweede meting. Toen vond 60 procent dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. 15 procent van de scholen deed hier toen nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vonden. Het percentage personeelsleden dat vond dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen tot uitvoering te brengen, lag bij de tweede meting hoger (66 procent).

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2021/2022 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Figuur 3.1 **In hoeverre is het uw school vorig schooljaar gelukt om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (personeel: n=2.647; schoolleiders: n=786)**

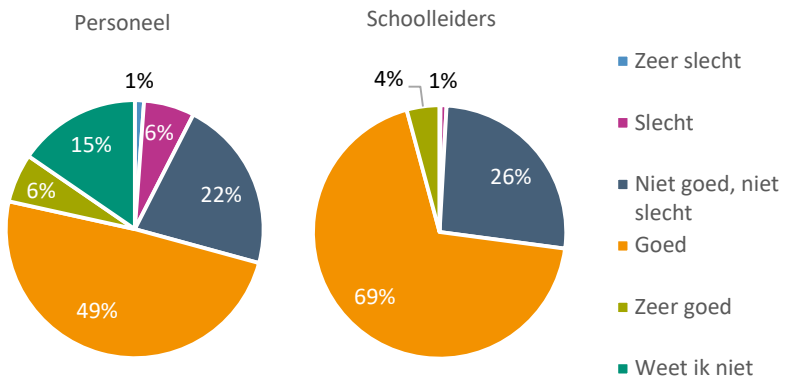

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Op de vraag of personeelsleden zich in het schooljaar 2021/2022 voldoende toegerust vonden om de plannen uit te voeren, antwoordt 65 procent (zeer) goed. Bij de tweede meting (begin 2022) lag dit percentage met 82 procent hoger.

49 procent van het personeel is het (zeer) oneens met de stelling dat ze het afgelopen schooljaar meer betrokken hadden willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op hun school (Figuur 3.2). 35 procent is het noch eens, noch oneens met deze stelling en 17 procent had graag wel meer betrokken willen zijn.

Figuur 3.2 **Ik had het afgelopen schooljaar graag meer betrokken willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op mijn school (n=2.762)**

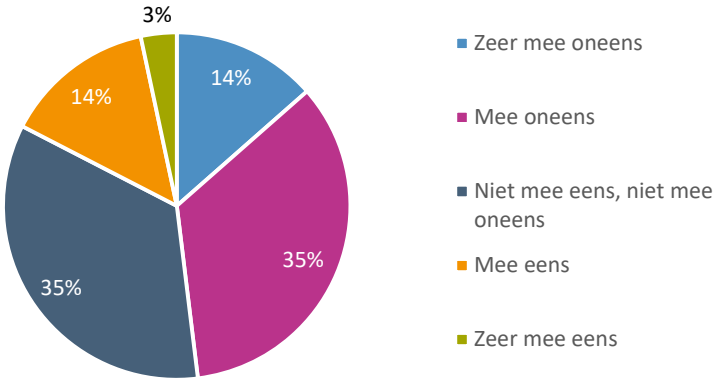

Bron: vragenlijst personeel

85 procent van de schoolleiders ervaart knelpunten die betrekking hebben op uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona (Tabel 3.1). Daarnaast geeft respectievelijk 71 en 61 procent van de schoolleiders aan dat hun school te maken heeft met onvoldoende tijd en een tekort aan het personeel. 166 schoolleiders gaven aan 'andere knelpunten' te ervaren. Het ging dan (wederom) voornamelijk om beperkingen door corona, maar ook om organisatorische problemen als wisselingen in personeel of directie en roosterproblemen, en om beperkingen in fysieke ruimtes.

Tabel 3.1 **Heeft uw school, los van het NP Onderwijs, te maken met onderstaande knelpunten? (n=786)**

	Nee	Ja
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	15%	85%
Onvoldoende tijd	29%	71%
Een tekort aan personeel	39%	61%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	76%	24%
Onvoldoende financiële middelen	83%	17%
Andere knelpunten	73%	27%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vervolgens zijn de betreffende schoolleiders gevraagd of deze knelpunten ook de optimale uitvoering van hun plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg hebben gestaan (Tabel 3.2). Uitgedrukt als percentage van alle schoolleiders geeft de meerderheid aan dat de uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen, onvoldoende tijd en het tekort aan personeel een optimale uitvoering van hun plannen in de weg hebben gestaan (respectievelijk 67, 56 en 52 procent). 15 procent ervaart onvoldoende kennis en kunde bij het personeel als knelpunt en volgens 5 procent waren de financiële middelen ontoereikend.

Tabel 3.2 **Hebben deze knelpunten een optimale uitvoering van uw plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg gestaan? (n=786)**

	Nee	Ja
Een tekort aan personeel	48%	52%
Onvoldoende tijd	44%	56%
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	33%	67%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	85%	15%
Onvoldoende financiële middelen	95%	5%
Andere knelpunten	77%	23%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering van de plannen en de gekozen interventies slecht is verlopen, is gevraagd wat er ontbrak op hun school om de plannen beter te kunnen uitvoeren (Tabel 3.3). 57 procent is van mening dat er meer ontwikkeltijd nodig is, 49 procent (ook) meer beschikbaar personeel en 42 procent (ook) personeel met de juiste expertise. Dit komt deels overeen met de tweede meting toen volgens de personeelsleden in 64 procent van de gevallen meer ontwikkeltijd nodig was en volgens 43 procent (ook) personeel met de juiste expertise. Toen achtte echter het grootste deel (69 procent) meer beschikbaar personeel nodig te hebben (ten opzichte van 49 procent nu).

Tabel 3.3 **Wat ontbrak er vorig schooljaar op uw school om de plannen beter uit te kunnen voeren? (n=183)**

	Aantal	Percentage
Meer (ontwikkel)tijd	104	57%
Meer beschikbaar personeel	90	49%
Personeel met de juiste expertise	77	42%
Meer betrokkenheid van het team	55	30%
Meer draagvlak binnen het team	53	29%
Professionalisering/bijscholing op een bepaald gebied	37	20%
Meer financiële middelen	32	17%
Meer ondersteuning van ….	20	11%
Anders	46	25%

Bron: vragenlijst personeel

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (Figuur 3.3). In het vo ervaren schoolleiders meer dan personeelsleden (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen (respectievelijk 64 en 47 procent). Ook worden er positieve ontwikkelingen ervaren op de executieve vaardigheden van leerlingen en leerprestaties van leerlingen, maar in mindere mate dan op welbevinden en vaker door schoolleiders dan personeelsleden. Personeelsleden weten minder vaak of er op deze vlakken ontwikkelingen zijn en zien vaker (zeer) weinig positieve ontwikkelingen dan schoolleiders, terwijl schoolleiders de ontwikkelingen vaker als onveranderd ervaren.

Er zijn verschillen met de tweede meting (begin 2022) toen personeelsleden meer dan schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het welbevinden ervaarden (respectievelijk 47 en 39 procent). Schoolleiders zijn positiever geworden over het welbevinden, terwijl de mening van het personeel onveranderd is gebleven. Ook over de executieve vaardigheden van leerlingen zijn schoolleiders positiever geworden, terwijl de mening van het personeel nagenoeg onveranderd is gebleven. Wat betreft leerprestaties zijn zowel schoolleiders als het personeel iets minder positief ten opzichte van de tweede meting.

Figuur 3.3 **In hoeverre ervaart u tot nu toe positieve ontwikkelingen van de in het schooljaar 2021/2022 ingezette interventies op …? (schoolleiders: n=786; personeel: n=2.311)**

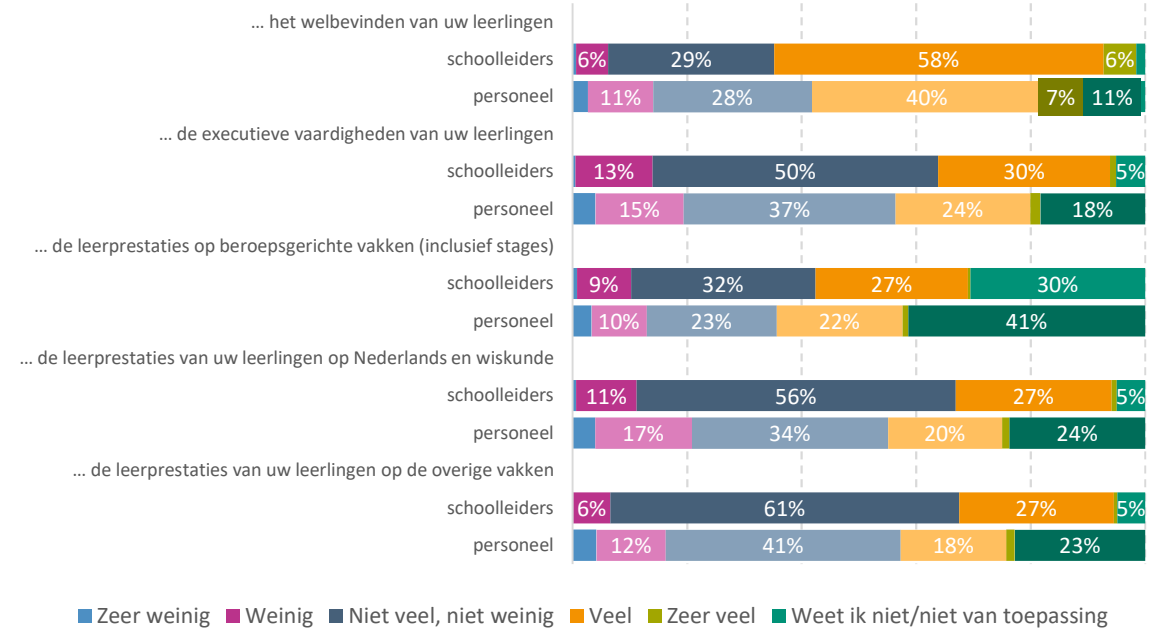

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Interventies die de meest positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

In Tabel 3.4 is de top 3 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders die tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen. Deze top 3 blijkt grotendeels overeen te komen met de drie meest gekozen interventies in het vo, met uitzondering van klassenverkleining. Uit de top 3 blijkt dat schoolleiders de meeste positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen', 'Instructie in kleine groepen' en 'Klassenverkleining'. Ook het personeel ervaart de meeste positieve ontwikkelingen bij de interventie 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen'.

Tabel 3.4 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=786)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	573	73%
2. Instructie in kleine groepen	336	43%
3. Klassenverkleining	273	35%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Voor de interventies waarbij schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen is de top 3 weergegeven in Tabel 3.5. Daaruit blijkt dat schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies 'Ouderbetrokkenheid, 'Uitbreiding onderwijs' en 'Metacognitie en zelfregulerend leren'. Door het personeel wordt ook de interventie 'Metacognitie en zelfregulerend leren' relatief vaak benoemd als interventie met de minst positieve ontwikkelingen.

Tabel 3.5 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de minst positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=786)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	129	16%
2. Uitbreiding onderwijs	121	15%
3. Metacognitie en zelfregulerend leren	114	15%
Bij geen van de interventies	*127*	*16%*

Bron: vragenlijst schoolleiders

Impact op de werkomstandigheden van onderwijspersoneel

Daarnaast is het personeel gevraagd naar de impact van het NP Onderwijs op hun werkomstandigheden (Figuur 3.4). Circa drie op de tien personeelsleden is het (helemaal) mee eens dat door het NP Onderwijs ze hun werk beter kunnen uitvoeren, ze meer mogelijkheden hebben voor professionele ontwikkeling, hun werkplezier is toegenomen en ze tijdens het werk vaker kunnen doen waar ze goed in zijn. Een groter deel van de personeelsleden vindt echter dat deze werkomstandigheden onveranderd zijn gebleven. 44 procent ervaart dat de werkdruk is toegenomen.

Figuur 3.4 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs op uw werk? (n=1.962)**

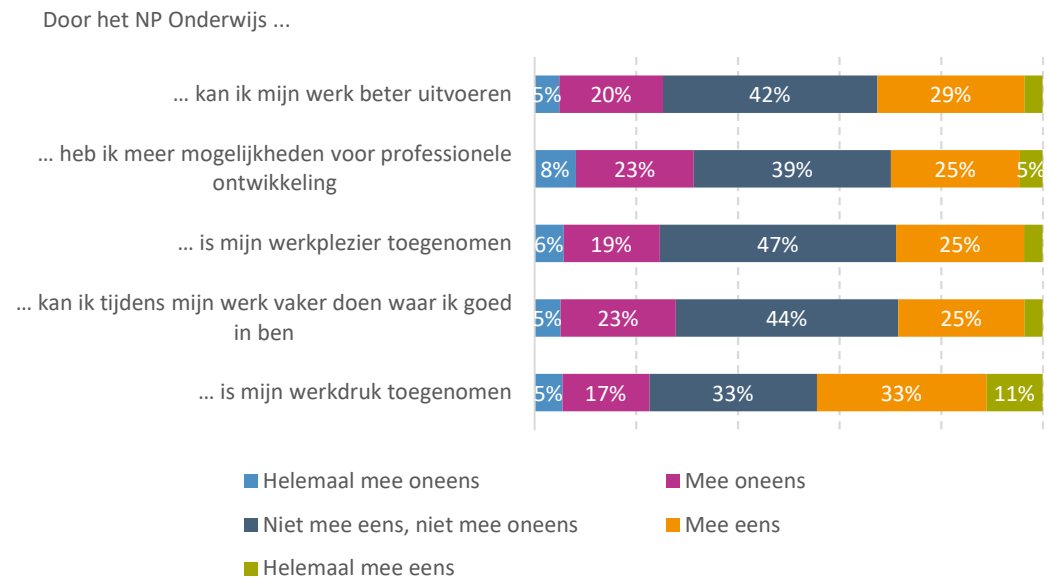

Bron: vragenlijst personeel

Inzet van externe partijen en samenwerking met de gemeente

In het schooljaar 2021/2022 verzorgden de externe partijen bij relatief veel scholen de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel (60 procent), het ondersteunen van leerlingen op het gebied van welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden (53 procent) en activiteiten op het gebied van sport of cultuur (51 procent) (Tabel 3.6). 8 procent van de scholen heeft geen gebruik gemaakt van externen voor de uitvoeren van de interventies. Ook bij de tweede meting verzorgden de externen veelal de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel (56 procent) en het ondersteunen van leerlingen (47%). Ook werd het geven van huiswerkbegeleiding toen relatief vaak genoemd (46 procent) ten opzichte van 37 procent nu. 36 schoolleiders gaven een omschrijving van de 'andere' interventies waar zij externe partijen voor inzetten. In de meeste gevallen ging het hier om examentraining, daarnaast werden bijles en een enkele keer sport/cultuur en NT2 genoemd.

Tabel 3.6 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=786)**

	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing onderwijspersoneel	474	60%
Ondersteunen leerlingen (welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	417	53%
Activiteiten sport of cultuur	398	51%
Geven van bijles	340	43%
Geven van huiswerkbegeleiding	293	37%
Ondersteuning leraar in de klas	181	23%
Verzorgen regulier onderwijs/lessen	156	20%
Beleidsmatig advies	81	11%
Anders	70	9%
Nee	66	8%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Nader onderzocht is of de inzet van externe partijen in schooljaar 2021/2022 verschilt tussen scholen naargelang hun achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Naar al deze achtergrondkenmerken zijn geen significante verschillen gevonden.

De externe partijen betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel en aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen (respectievelijk 61 en 60 procent) (Figuur 3.5). Bij 52 procent van de scholen betreft het niet-commerciële partijen. Ten opzichte van de tweede meting zijn er nu meer aanbieders van training voor onderwijspersoneel en niet-commerciële partijen, maar (iets) minder aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen en adviesbureaus. Ruim 120 schoolleiders zeiden ook een ander type externen te hebben ingezet. Vaker genoemd werden vooral aanbieders van (examen)trainingen en (sport- en culturele) activiteiten, welzijnswerkers (waaronder ambulant begeleiders, (jongeren)werkers vanuit de gemeente en het Centrum voor Jeugd en Gezin), (job)coaches, en nieuwe medewerkers (via detacherings-/uitzendbureaus, maar ook ZZP'ers, oud-leerlingen, studenten en oud-collega's).

74 procent is (zeer) tevreden over de geleverde kwaliteit van deze externe partijen. Bij de tweede meting (begin 2022) lag dit percentage op 70 procent.

Figuur 3.5 **Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=721)**

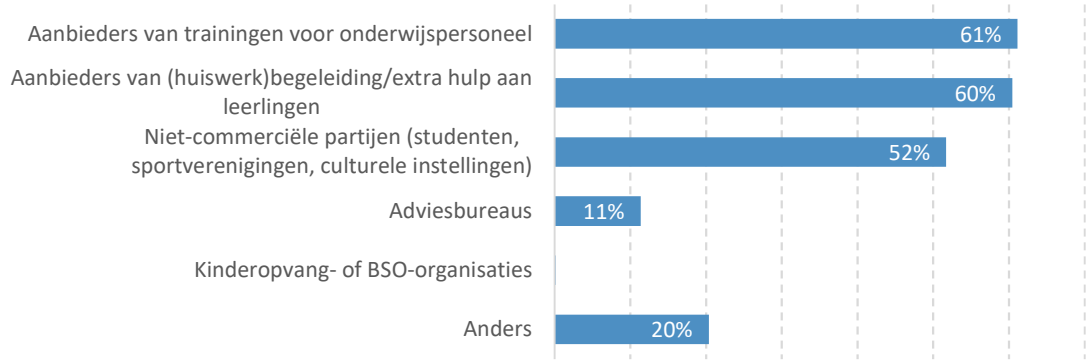

Bron: vragenlijst schoolleiders

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde NP Onderwijsmiddelen zij naar schatting besteed hebben aan externe partijen in het schooljaar 2021/2022 (Figuur 3.6). Bij de meerderheid van de schoolleiders is minder dan 25 procent van de middelen besteed aan externe partijen. Bij 10 procent van de scholen is dat meer dan 75 procent.

Figuur 3.6 **Welk percentage van de NP Onderwijsmiddelen, die u ontving voor het schooljaar 2021/2022, is in het schooljaar 2021/2022 naar schatting besteed aan deze externe partijen? (n=786)**

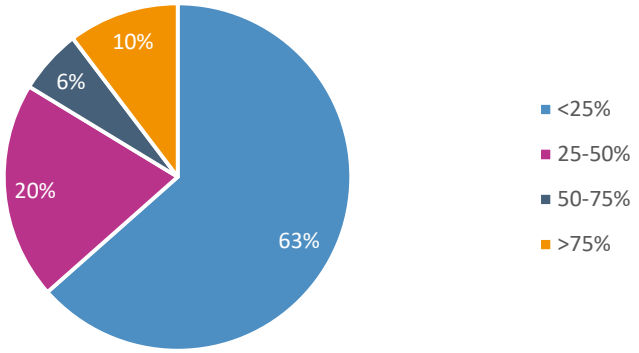

Bron: vragenlijst schoolleiders

3.3 Zorgen om leerlingen

In het vo zijn de zorgen over de ontwikkeling van leerlingen aan de start van het schooljaar 2022/2023 uitgevraagd per onderwijsniveau (Figuur 3.7). Over het geheel genomen zijn de zorgen het grootst op het gebied van welbevinden, executieve vaardigheden en leerprestaties op Nederlands en wiskunde. Er zijn verschillen tussen de onderwijsniveaus met betrekking tot de domeinen waarover men zich zorgen maakt. In het praktijkonderwijs maakt 44 procent van de schoolleiders en 34 procent van de personeelsleden zich veel zorgen over welbevinden. In het vmbo-bb/-kb maakt 45 procent van de schoolleiders en personeelsleden zich veel zorgen over welbevinden. In het vmbo-gl/tl gaat het om respectievelijk 44 (schoolleiders) en 36 procent (personeel), in havo om 39 en 32 procent en in het vwo om 37 en 26 procent. Veel zorgen om executieve vaardigheden zien we vooral in het vmbo-bb/-kb, vmbo-gl/tl en havo. In het vmbo-bb/-kb is 38 procent van de schoolleiders en 40 procent van het personeel zeer bezorgd over de executieve vaardigheden, in het vmbo-gl/tl gaat het om respectievelijk 35 (schoolleiders) en 38 procent (personeel) en in havo om 32 en 38 procent. De zorgen over leerprestaties Nederlands en wiskunde zijn ook het grootst in het vmbo en havo.

In het praktijkonderwijs zijn de ernstige zorgen over welbevinden, executieve functies en leerprestaties beroepsgerichte vakken ten opzichte van de eerste meting in oktober 2021 afgenomen. In het vmbo-bb/-kb zijn de zorgen over welbevinden ongeveer hetzelfde gebleven en in het vmbo-gl/tl iets toegenomen. De zorgen over leerprestaties Nederlands en wiskunde in het vmbo zijn iets toegenomen, terwijl de zorgen over executieve functies zijn afgenomen. Voor de havo geldt dat de zorgen over alle aspecten zijn toegenomen ten opzichte van de eerste meting, behalve de zorgen over executieve functies (daar zien we een afname ten opzichte van de eerste meting). In het vwo is een (kleine) toename te zien van de zorgen over welbevinden en de leerprestaties Nederlands en wiskunde, terwijl de zorgen over executieve functies iets zijn afgenomen.

Figuur 3.7 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (schoolleiders: pro: n=104, vmbo-bb/-kb: n=351, vmbo-gl/tl: n=529, havo: n=446, vwo/atheneum/gymnasium: n=423; personeel: pro: n=314, vmbo-bb/-kb: n=724, vmbo-gl/tl: n=1.170, havo: n=1.227, vwo/atheneum/gymnasium: n=1.243)**

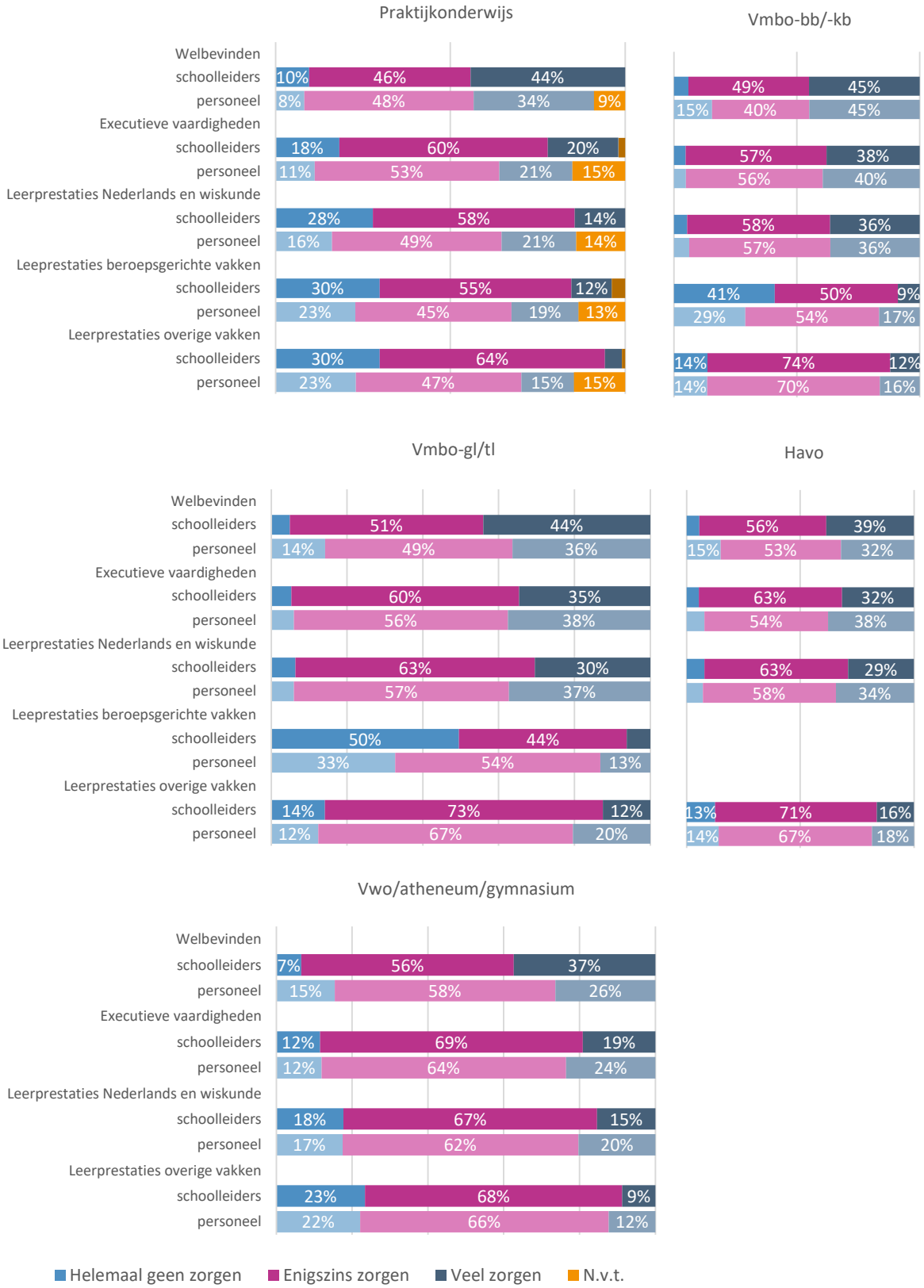

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd om welke groepen leerlingen zij de meeste zorgen hebben wat betreft de impact van de coronapandemie (Figuur 3.8).

In het praktijkonderwijs zijn de zorgen relatief het grootst om leerlingen in leer- of verblijfsjaar 3 (46 procent). De zorgen in leer- of verblijfsjaren 1, 2 en 5 zijn relatief het kleinst (respectievelijk 22, 19 en 18 procent van de schoolleiders maakt zich geen of weinig zorgen). In het vmbo, havo en vwo zijn de zorgen het grootst om leerlingen in leerjaar 4. In het vmbo-bb/-kb, vmbo-gl/tl, havo en vwo maakt respectievelijk 69, 72, 66 en 64 procent van de schoolleiders zich zorgen om leerlingen in leerjaar 4. De zorgen in het vmbo, havo en vwo zijn relatief het kleinst in leerjaren 1 en 2. Wat betreft het praktijkonderwijs komt het beeld niet overeen met het beeld uit de eerste meting. Toen waren de zorgen in leer- of verblijfsjaren 4 en 5 het grootst. In het vmbo, havo en vwo lagen de grootste zorgen bij leerjaren 3, 4 en 5, hetgeen ook nu het geval is. Voor zowel het praktijkonderwijs als vmbo, havo en vwo geldt dat de zorgen over alle leerjaren zijn toegenomen ten opzichte van de eerste meting.

Figuur 3.8 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (pro: n=104, vmbo-bb/-kb: n=351, vmbo-gl/tl: n=529, havo: n=446, vwo/atheneum/gymnasium: n=423)**

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tot slot hebben schoolleiders en personeelsleden aangegeven of er specifieke groepen leerlingen zijn waar zij zich met name zorgen om maken (Figuur 3.9). Hierover zijn schoolleiders en personeelsleden redelijk eensgezind. Te zien is dat scholen de meeste zorgen hebben over leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid (85 procent van de schoolleiders en 83 procent van de personeelsleden).

Daarnaast maakt een meerderheid van de scholen zich zorgen om leerlingen van ouders met een laag opleidings- inkomensniveau, leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand en de minst presterende leerlingen. 6 procent van de schoolleiders en personeelseden heeft geen zorgen over specifieke groepen.

In de eerste meting konden schoolleiders in een open vraag toelichten om welke groepen leerlingen zij zich de meeste zorgen maken. Verreweg het meeste zorgen maakte men zich toen ook over leerlingen in een kwetsbare thuissituatie: instabiliteit, onveiligheid, zorgen, onvermogen om een kind te helpen of te motiveren. Ook leerlingen die voor corona al extra ondersteuning nodig hadden, leerlingen die al sociaal-emotioneel kwetsbaar waren en leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, werden toen genoemd.

Figuur 3.9 **Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name zorgen over maakt? (schoolleiders: n=786; personeel: n=1.873)**

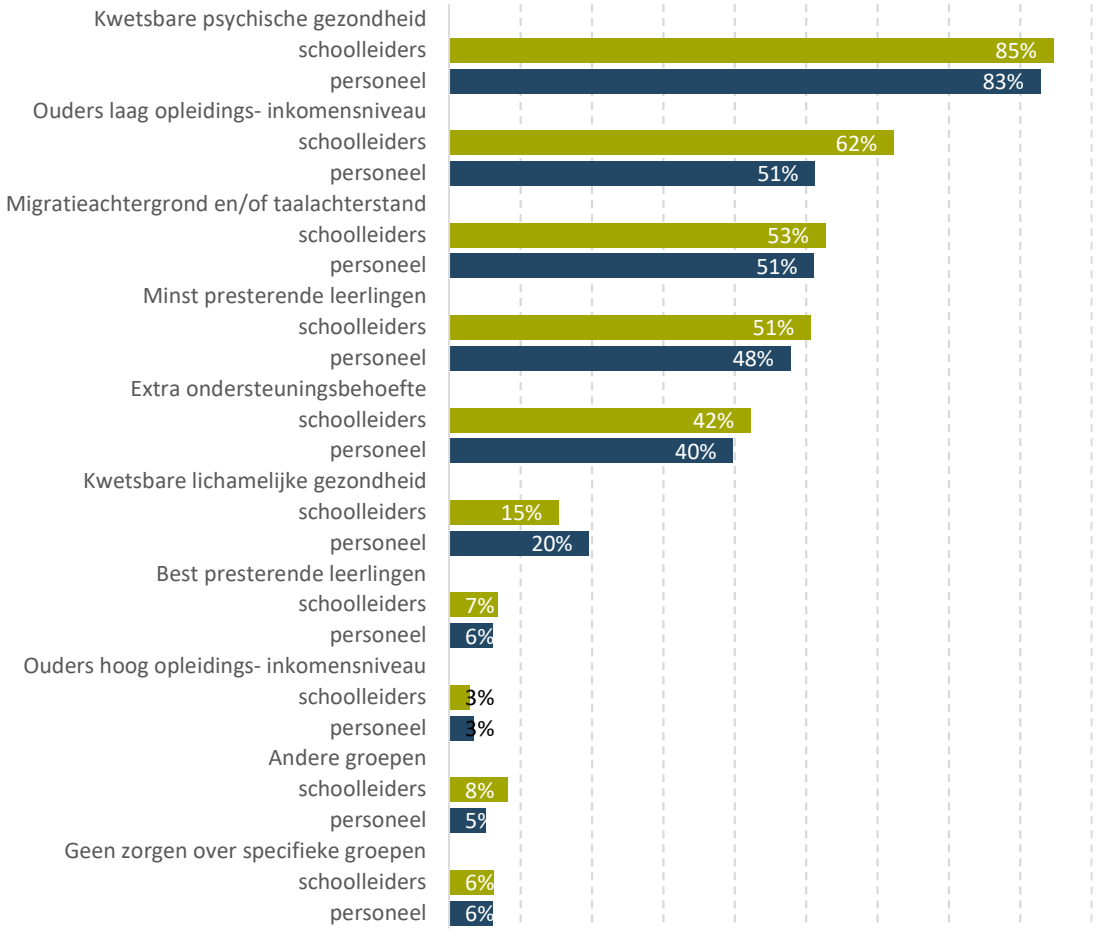

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

3.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs

Wijzigingen in het schoolprogramma

In het vo geeft 97 procent van de schoolleiders en 59 procent van het personeel aan dat het schoolprogramma van 2021/2022 is geëvalueerd. 30 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is geëvalueerd.

Op de vraag of het schoolprogramma van 2021/2022 is bijgesteld voor het schooljaar 2022/2023 antwoordt 90 procent van de schoolleiders en 57 procent van het personeel bevestigend. 33 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is bijgesteld.

Bij 78 procent van de scholen heeft de MR instemming verleend aan het schoolprogramma voor het schooljaar 2022/2023. Bij het merendeel van de scholen waar dit nog niet gebeurd is, zal dit in de toekomst plaatsvinden.

Het merendeel van het personeel (61 procent) bevestigt dat ze er vertrouwen in hebben dat ze de plannen voor het schooljaar 2022/2023 goed kunnen uitvoeren (Figuur 3.10). Bovendien heeft 49 procent er vertrouwen in dat de plannen het gewenste effect zullen hebben en 48 procent is tevreden over de manier waarop de plannen tot stand zijn gekomen. Volgens 45 procent is het team voldoende betrokken geweest bij de totstandkoming van de plannen, 19 procent vindt dat het team onvoldoende betrokken is geweest.

Figuur 3.10 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de plannen van uw school voor het schooljaar 2022/2023? (n=1.834)**

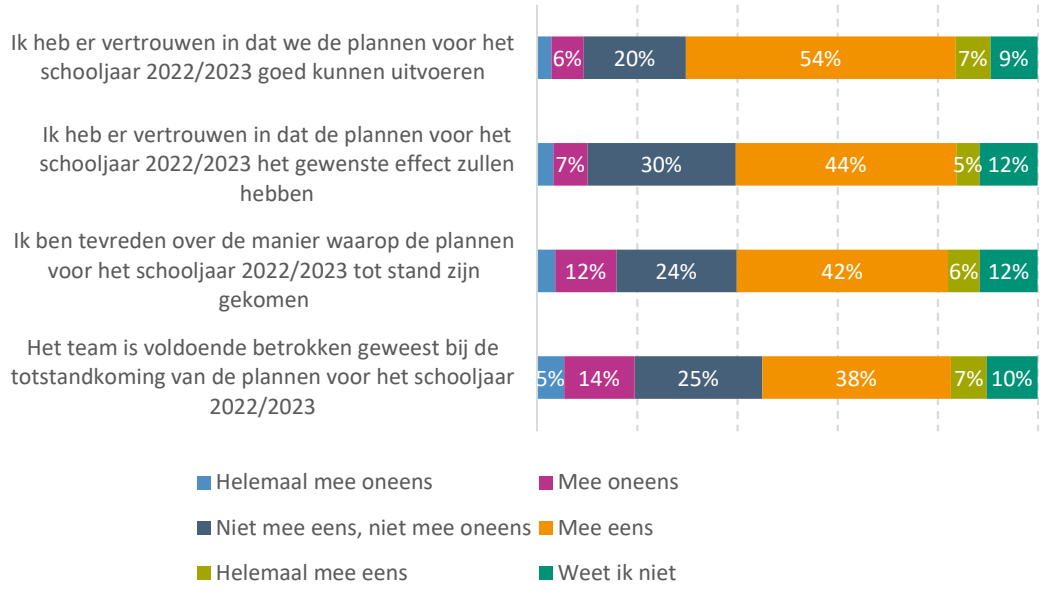

Bron: vragenlijst personeel

Interventiekeuze

Uit Figuur 3.11 blijkt dat scholen in het vo het vaakst voor zes verschillende interventies kiezen. 70 procent van de scholen kiest tussen de drie en negen interventies. Het gemiddeld aantal interventies per school is acht. Bij de tweede meting begin 2022 lag het gemiddelde aantal interventies met tien hoger dan nu. Daarnaast koos 89 procent van de scholen toen voor zeven of meer interventies, nu is dat 60 procent.

De relatief meest gekozen interventies betreffen 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (88 procent), 'Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs' (62 procent) en 'Instructie in kleine groepen' (62 procent) (Tabel 3.7). Bij de tweede meting stond de interventie 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' ook op plek 1 van de meest gekozen interventie. 'Instructie in kleine groepen' stond toen op plek 2 en plek 3 werd ingenomen door 'Sportieve activiteiten'. De interventie 'Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs' stond toen op plek 4. De relatief minst gekozen interventies zijn 'Beheersingsgericht leren' (5 procent), 'Schrijfonderwijs' (2 procent) en 'Gesprokentaalinterventies'

(2 procent).[12] Uit de meting van begin 2022 bleek dat de interventie 'Gesprokentaalinterventies' in schooljaar 2021/2022 ook relatief weinig gekozen. De andere twee interventies die in schoolkaar 2021/2022 weinig gekozen werden, zijn 'Beheersingsgericht leren' en 'Voor- en vroegschoolse interventies'.

Figuur 3.11 **Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=786)**

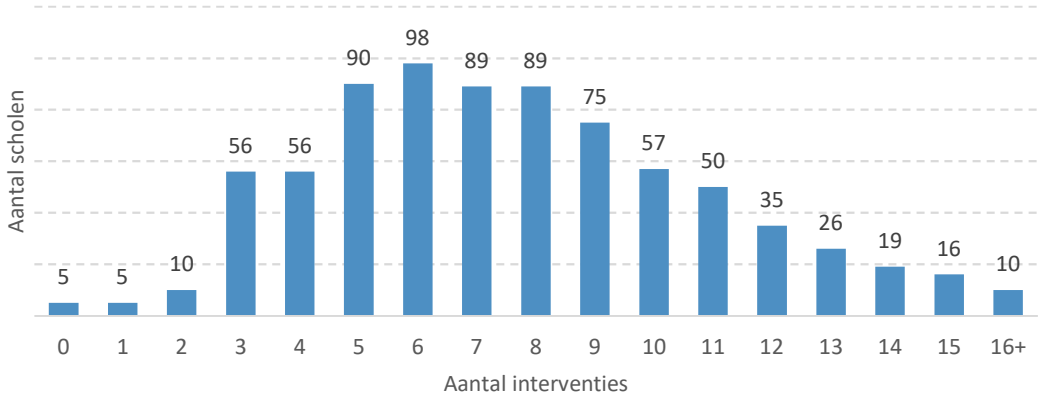

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 3.7 **Frequentie van de gekozen interventies (n=786)**

	Aantal	Percentage
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	695	88%
Onderwijsassistenten/instructeurs	488	62%
Instructie in kleine groepen	485	62%
Sportieve activiteiten	482	61%
Klassenverkleining	417	53%
Metacognitie en zelfregulerend leren	393	50%
Cultuureducatie	379	48%
Een-op-een-begeleiding	370	47%
Uitbreiding onderwijs	340	43%
Activiteiten die randvoorwaardelijk/ondersteunend zijn	292	37%
Feedback	252	32%
Technieken voor begrijpend lezen	246	31%
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding	245	31%
Ouderbetrokkenheid	186	24%
Leren van en met medeleerlingen	179	23%
Individuele instructie	169	22%
Samenwerkend leren	156	20%
Zomer- of lentescholen	80	10%
Directe instructie	79	10%
Beheersingsgericht leren	38	5%
Schrijfonderwijs	27	3%
Gesprokentaalinterventies	12	2%
Fonemisch bewustzijn	1	0%
Toolkit Jonge Kind	1	0%
Geen van deze interventies	1	0%
Weet ik niet	4	1%

Bron: vragenlijst schoolleiders

[12] Fonemisch bewustzijn en Toolkit Jonge Kind zijn ook nauwelijks gekozen in het vo en dat hangt samen met de doelgroep van deze interventies.

In de vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of de interventies die ze in het schooljaar 2022/2023 willen inzetten, afwijken van de interventies die ze in het schooljaar 2021/2022 hebben ingezet. 399 scholen (51 procent) laten weten dat dit het geval is, met name vanwege het beter op de behoeftes aansluiten van andere interventies en het onvoldoende effectief zijn van (een deel van) de interventies. Volgens schoolleiders in het vo hebben bijna alle scholen het schoolteam betrokken bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023 (Tabel 3.8). Bij 79 procent van de scholen is (ook) het schoolbestuur betrokken geweest en bij 75 procent (ook) de leerlingen van de school. 63 procent van de scholen heeft (ook) de ouders van de leerlingen betrokken bij de actualisatie.

Tabel 3.8 **Zijn de volgende partijen betrokken geweest bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023? (n=399)**

	Nee	Ja
Schoolteam	3%	97%
Schoolbestuur	21%	79%
Leerlingen	25%	75%
Ouders van leerlingen	37%	63%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Besteding van de middelen

Aan schoolleiders is gevraagd hoeveel van de middelen die ze in het schooljaar 2022/2023 ontvangen zij in dit schooljaar verwachten te besteden (Figuur 3.12). Hieruit blijkt dat 52 procent van de schoolleiders verwacht minimaal 75 procent van de middelen te besteden, 33 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen en 15 procent maximaal de helft van de middelen.

Figuur 3.12 **Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? (n=786)**

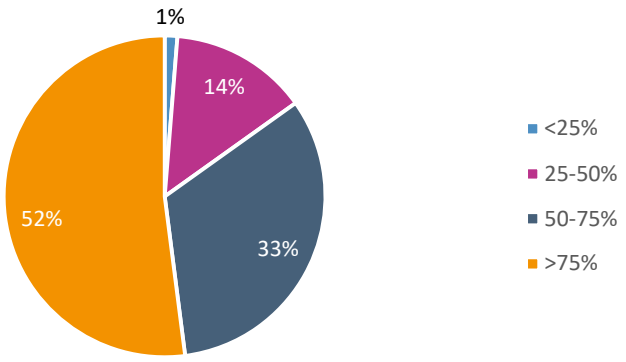

Bron: vragenlijst schoolleiders

Nader onderzocht is of de verwachte besteding van de middelen in schooljaar 2022/2023 verschilt tussen scholen met een verschillende achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Naar landsdeel zijn significante verschillen gevonden (Figuur 3.13). Daaruit blijkt dat scholen in het noorden van Nederland verwachten relatief vaker minimaal 75 procent van de beschikbare middelen te besteden dan scholen in het oosten, westen en zuiden.

Figuur 3.13 Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? Naar landsdeel. (n=786)

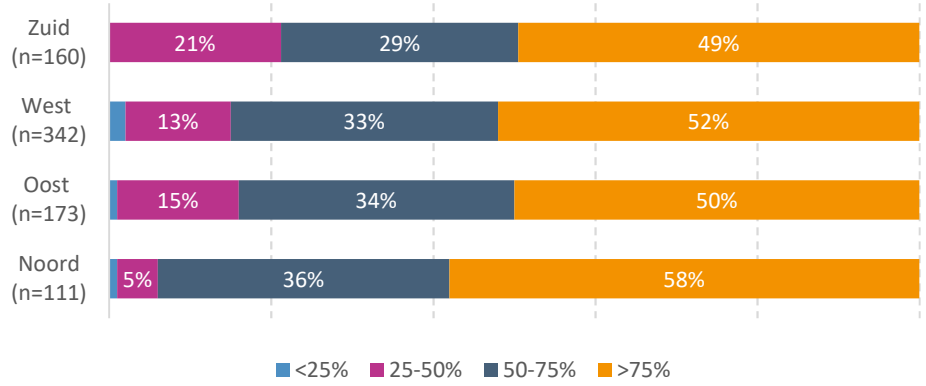

Bron: vragenlijst schoolleiders

Bij 77 procent van de scholen is de verwachting dat ze minder dan 25 procent van de middelen besteden aan (de inhuur van) externe partijen (Figuur 3.14). Bij 22 procent van de scholen is dit tussen de 25 en 75 procent en bij 1 procent maximaal een kwart van de middelen.

Figuur 3.14 Welk percentage van de middelen, die u ontvangt in het schooljaar 2022/2023, verwacht u in schooljaar 2022/2023 te besteden aan (de inhuur van) externe partijen? (n=786)

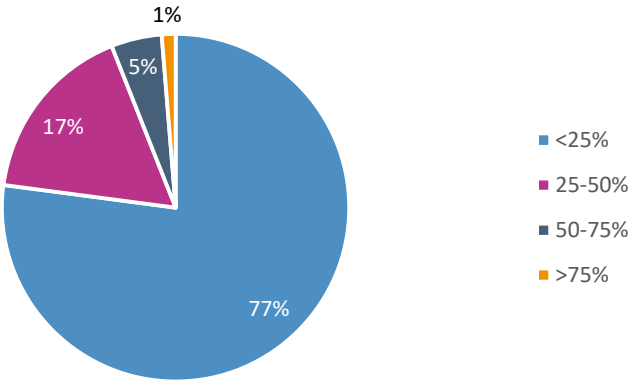

Bron: vragenlijst schoolleiders

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

(Voortgezet) speciaal onderwijs

4

4 (Voortgezet) speciaal onderwijs

4.1 Inleiding

Ook in het schooljaar 2022-2023 zullen alle scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Om de vinger aan de pols te houden wat scholen met deze aanvullende middelen doen, zijn in de periode augustus – oktober 2022 wederom enquêtes gehouden onder schoolleiders en onderwijspersoneel in het po. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

4.2 Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2021/2022

Realisatie van de plannen, mate van betrokkenheid en knelpunten bij de uitvoering

Het merendeel van het personeel en de schoolleiders (respectievelijk 65 en 66 procent) vindt dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen en de gekozen interventies uit te voeren (Figuur 4.1). Deze percentages liggen hoger ten opzichte van de tweede meting. Toen vond iets minder dan de helft van de schoolleiders (43 procent) en 58 procent van het personeel dat het (zeer) goed is gelukt om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. 19 procent van de schoolleiders deed hier toen nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vonden.

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2021/2022 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Figuur 4.1 **In hoeverre is het uw school vorig schooljaar gelukt om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (personeel: n=431; schoolleiders: n=253)**

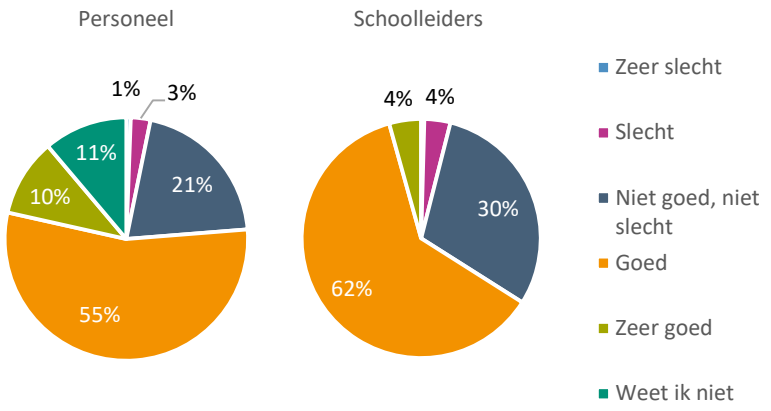

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Op de vraag of personeelsleden zich in het schooljaar 2021/2022 voldoende toegerust vonden om de plannen uit te voeren, antwoordt 79 procent (zeer) goed. Dit is vergelijkbaar met de tweede meting (begin 2022) toen 80 procent van het personeel zich voldoende toegerust vond.

54 procent van het personeel is het (zeer) oneens met de stelling dat ze het afgelopen schooljaar meer betrokken hadden willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op hun school (Figuur 4.2). 38 procent is het noch eens, noch oneens met deze stelling en 8 procent had graag wel meer betrokken willen zijn.

Figuur 4.2 **Ik had het afgelopen schooljaar graag meer betrokken willen zijn bij de uitvoering van het NP Onderwijs op mijn school (n=463)**

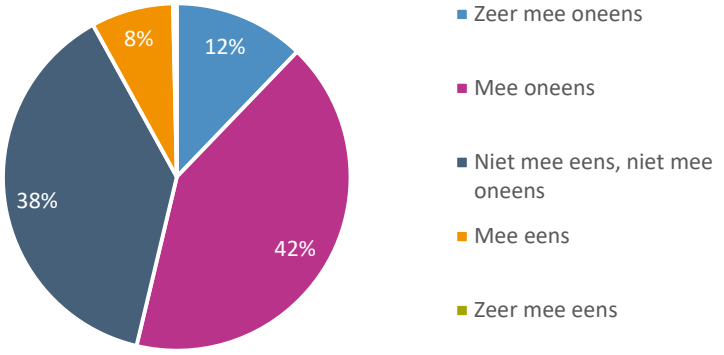

Bron: vragenlijst personeel

85 procent van de schoolleiders ervaart knelpunten die betrekking hebben op uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona (Tabel 4.1). Daarnaast geeft respectievelijk 73 en 54 procent van de schoolleiders aan dat hun school te maken heeft met een tekort aan personeel en onvoldoende tijd. Wanneer men andere knelpunten ervaart (43 bruikbare toelichtingen), zijn verschillende antwoorden gegeven. Naast het personeelstekort gaat het dan bijvoorbeeld om groepen leerlingen die extra aandacht nodig hebben of wisselingen in personeel.

Tabel 4.1 **Heeft uw school, los van het NP Onderwijs, te maken met onderstaande knelpunten? (n=253)**

	Nee	Ja
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	15%	85%
Een tekort aan personeel	27%	73%
Onvoldoende tijd	46%	54%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	83%	17%
Onvoldoende financiële middelen	85%	15%
Andere knelpunten	81%	19%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vervolgens is aan de betreffende schoolleiders gevraagd of deze knelpunten ook de optimale uitvoering van hun plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg hebben gestaan (Tabel 4.2). Uitgedrukt als percentage van alle schoolleiders geeft de meerderheid aan dat de uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen en het tekort aan personeel een optimale uitvoering van hun plannen in de weg hebben gestaan (respectievelijk 64 en 59 procent). Ook ervaart respectievelijk 38 procent onvoldoende tijd als knelpunt die in de weg heeft gestaan. Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel of onvoldoende financiële middelen zijn volgens respectievelijk 9 en 7 procent een knelpunt geweest.

Tabel 4.2 **Hebben deze knelpunten een optimale uitvoering van uw plannen en interventies in het kader van het NP Onderwijs in de weg gestaan? (n=253)**

	Nee	Ja
Uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen door corona	36%	64%
Een tekort aan personeel	41%	59%
Onvoldoende tijd	62%	38%
Onvoldoende kennis en kunde bij het personeel	91%	9%
Onvoldoende financiële middelen	93%	7%
Andere knelpunten	86%	14%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering van de plannen en de gekozen interventies slecht is verlopen, is gevraagd wat er ontbrak op hun school om de plannen beter te kunnen uitvoeren (Tabel 4.3). Circa twee derde van het personeel is van mening dat er meer beschikbaar personeel nodig is, 48 procent (ook) personeel met de juiste expertise en 29 procent (ook) professionalisering/bijscholing op een bepaald gebied. Bij de tweede meting achtte zelfs 88 procent meer beschikbaar personeel nodig te hebben en een substantieel deel (ook) personeel met de juiste expertise (58 procent). Daarnaast vond 49 procent dat er (ook) meer ontwikkeltijd nodig was (ten opzichte van 24 procent nu).

Tabel 4.3 **Wat ontbrak er vorig schooljaar op uw school om de plannen beter uit te kunnen voeren? (n=21)**

	Aantal	Percentage
Meer beschikbaar personeel	14	67%
Personeel met de juiste expertise	10	48%
Professionalisering/bijscholing op een bepaald gebied	6	29%
Meer (ontwikkel)tijd	5	24%
Meer betrokkenheid van het team	4	19%
Meer draagvlak binnen het team	3	14%
Meer financiële middelen	2	10%
Meer ondersteuning van …	2	10%
Anders	5	24%

Bron: vragenlijst personeel

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (Figuur 4.3). Over de ontwikkelingen tot nu toe op het welbevinden van leerlingen zijn zij redelijks eensgezind. De meerderheid van de schoolleiders en de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve ontwikkelingen op dit vlak (respectievelijk 70 en 64 procent). Ook worden er positieve ontwikkelingen ervaren op de executieve vaardigheden van leerlingen en leerprestaties van leerlingen, maar in mindere mate dan op welbevinden en vaker door personeelsleden dan schoolleiders. Dat laatste wordt deels veroorzaakt doordat schoolleiders de ontwikkelingen vaker als onveranderd ervaren.

Wat betreft welbevinden zijn zowel schoolleiders als personeelsleden iets positiever geworden ten opzichte van de tweede meting (respectievelijk 62 en 56 procent). Toen ervaarden schoolleiders al meer dan personeelsleden positieve ontwikkelingen op dit vlak. Voor de ontwikkelingen op executieve vaardigheden en leerprestaties gold echter, net als nu, het omgekeerde (personeelsleden zijn positiever dan schoolleiders). Het deel dat (zeer) positief is over deze aspecten is zowel voor de schoolleiders als het personeel nagenoeg onveranderd gebleven.

Figuur 4.3 **In hoeverre ervaart u tot nu toe positieve ontwikkelingen van de in het schooljaar 2021/2022 ingezette interventies op …? (schoolleiders: n=253; personeel: n=370)**

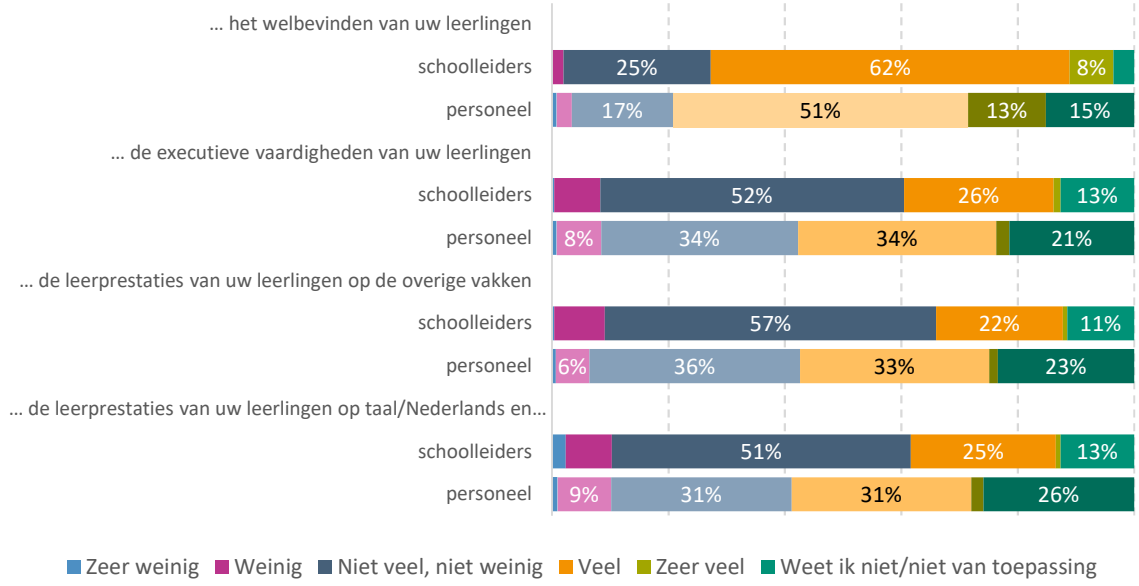

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Interventies die de meest positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

In Tabel 4.4 is de top 3 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders die tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen. Deze top 3 blijkt overeen te komen met de drie meest gekozen interventies in het (v)so. Uit de top 3 blijkt dat schoolleiders de meeste positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies ‘Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen’, ‘Onderwijsassistenten/instructeurs’ en ‘Instructie in kleine groepen’. Het personeel ervaart de meeste positieve ontwikkelingen bij de interventie ‘Onderwijsassistenten/instructeurs’.

Tabel 4.4 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=253)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	155	61%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	118	47%
3. Instructie in kleine groepen	94	37%
Bij geen van de interventies	*3*	*1%*

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Voor de interventies waarbij schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren op hun leerlingen is de top 3 weergegeven in Tabel 4.5. Daaruit blijkt dat schoolleiders de minst positieve ontwikkelingen ervaren bij de interventies ‘Ouderbetrokkenheid, ‘Metacognitie en zelfregulerend leren’ en ‘Digitale technologie’. Door het personeel wordt ook de interventie ‘Digitale technologie’ relatief vaak benoemd als interventie met de minst positieve ontwikkelingen.

Tabel 4.5 **Bij welke interventie heeft u tot nu toe de minst positieve ontwikkelingen op uw leerlingen ervaren (bijvoorbeeld op het gebied van leerprestaties, welbevinden of executieve vaardigheden)? (n=253)**

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	27	11%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren	24	9%
3. Digitale technologie	24	9%
Bij geen van de interventies	*73*	*29%*

Bron: vragenlijst schoolleiders

Impact op de werkomstandigheden van onderwijspersoneel

Daarnaast is het personeel gevraagd naar de impact van het NP Onderwijs op hun werkomstandigheden (Figuur 4.4). Wat betreft werkdruk is 45 procent het (helemaal) oneens dat dit door het NP Onderwijs is toegenomen. Respectievelijk 44 en 42 procent van het personeel is het (helemaal) mee eens dat door het NP Onderwijs ze hun werk beter kunnen uitvoeren en hun werkplezier is toegenomen.

Figuur 4.4 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs op uw werk? (n=317)**

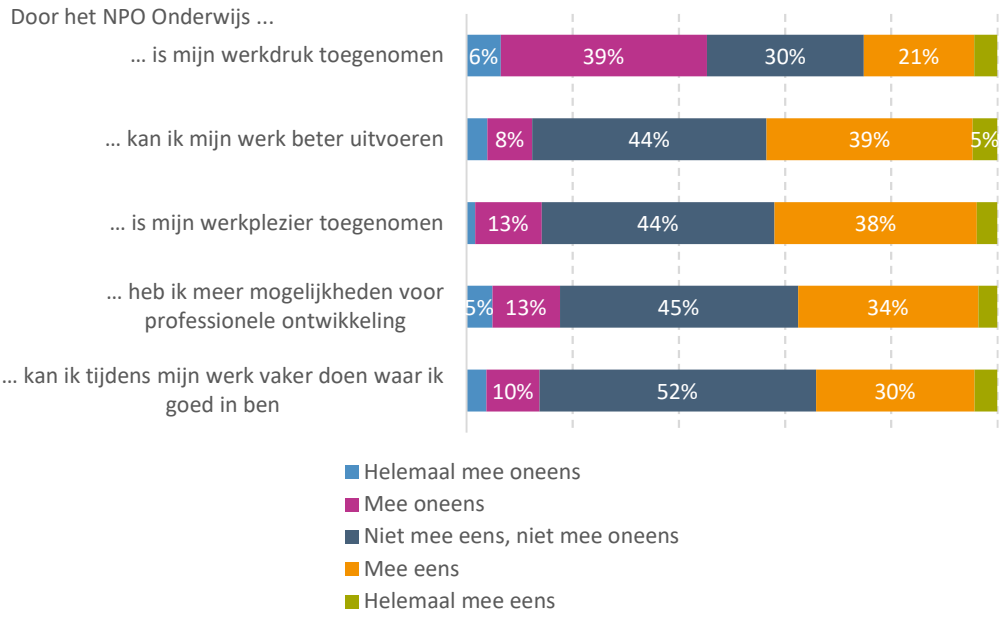

Bron: vragenlijst personeel

Inzet van externe partijen

In het schooljaar 2021/2022 verzorgden de externe partijen bij relatief veel scholen de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel (55 procent), activiteiten op het gebied van sport of cultuur (46 procent) en het ondersteunen van leerlingen op het gebied van welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden (32 procent) (Tabel 4.6). 22 procent van de scholen heeft geen gebruik gemaakt van externen voor de uitvoeren van de interventies. Ook bij de tweede meting verzorgden de externen veelal de professionalisering/scholing van onderwijspersoneel (65 procent). Wanneer schoolleiders externen voor iets 'anders' inzetten werd in zeven gevallen een toelichting gegeven: zij noemen bijvoorbeeld sport of cultuur/muziek en techniekles sen.

Tabel 4.6 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=253)**

	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing onderwijspersoneel	138	55%
Activiteiten sport of cultuur	116	46%
Ondersteunen leerlingen (welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	80	32%
Ondersteuning leraar in de klas	52	21%
Verzorgen regulier onderwijs/lessen	20	8%
Beleidsmatig advies	11	4%
Geven van bijles	9	4%
Geven van huiswerkbegeleiding	6	2%
Anders	17	7%
Nee	56	22%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Onderzocht is of de inzet van externe partijen in schooljaar 2021/2022 verschilt tussen scholen naargelang hun achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Naar landsdeel zijn significante verschillen gevonden (Figuur 4.5). Daaruit blijkt dat scholen in het westen van Nederland relatief vaker gebruik hebben gemaakt van externe partijen dan scholen in het oosten, noorden en zuiden.

Figuur 4.5 **Heeft uw school in het schooljaar 2021/2022 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? Naar landsdeel. (n=253)**

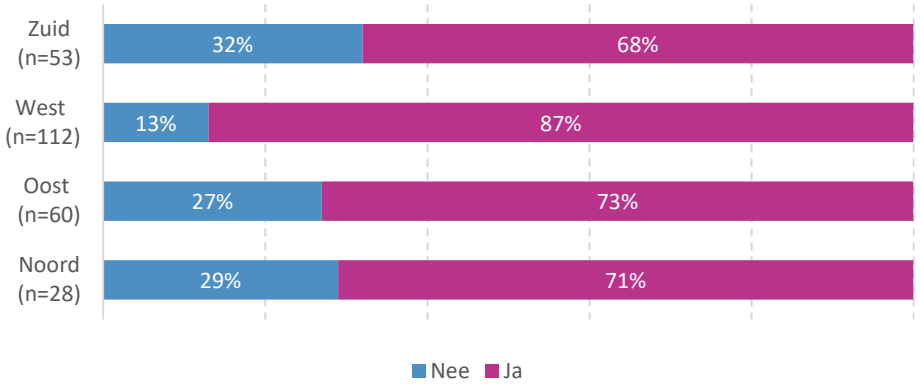

Bron: vragenlijst schoolleiders

De externe partijen betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor onderwijspersoneel (62 procent) (Figuur 4.6). Bij 40 procent van de scholen betreft het niet-commerciële partijen. Ten opzichte van de tweede meting zijn er nu meer aanbieders van training voor onderwijspersoneel en niet-commerciële partijen, maar iets minder aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp aan leerlingen en adviesbureaus. Uit de 66 open antwoorden van schoolleiders blijkt ten slotte dat externen verder vooral zorgaanbieders betreffen (o.a. schoolmaatschappelijk werk, pedagogisch medewerker, specialistische jeugdzorg). Ook worden er zelfstandigen ingehuurd, evenals externen vanuit sportverenigingen en -scholen, uitzend- en detacheringsbureaus.

88 procent is (zeer) tevreden over de geleverde kwaliteit van deze externe partijen. Bij de tweede meting (begin 2022) lag dit percentage op 73 procent.

Figuur 4.6 **Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=197)**

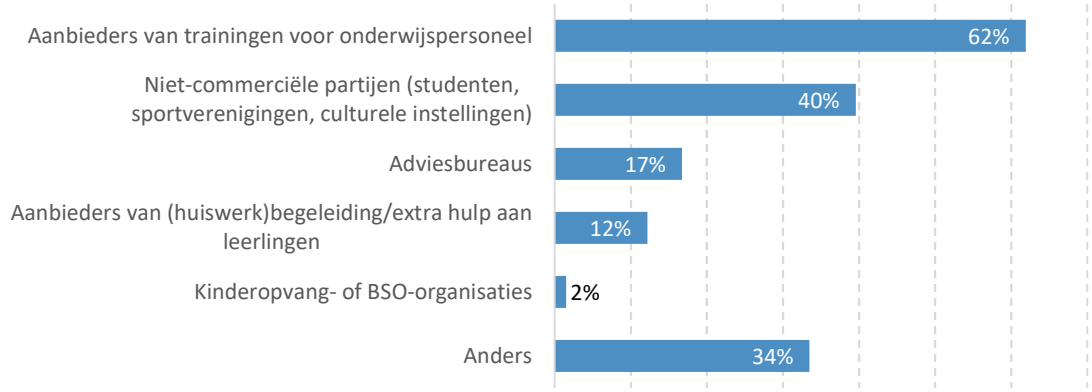

Bron: vragenlijst schoolleiders

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde NP Onderwijsmiddelen zij naar schatting besteed hebben aan externe partijen in het schooljaar 2021/2022 (Figuur 4.7). Bij 44 procent van de schoolleiders is minder dan 25 procent van de middelen besteed aan externe partijen. Bij ongeveer een kwart van de scholen is dat meer dan 75 procent.

Figuur 4.7 **Welk percentage van de NP Onderwijsmiddelen, die u ontving voor het schooljaar 2021/2022, is in het schooljaar 2021/2022 naar schatting besteed aan deze externe partijen? (n=253)**

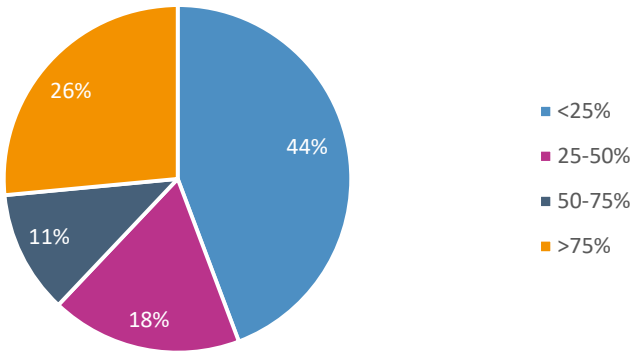

Bron: vragenlijst schoolleiders

4.3 Zorgen om leerlingen

Schoolleiders en personeelsleden hebben per type onderwijs (speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs) aangegeven over welke aspecten van de leerlingen zij zich aan de start van het schooljaar 2022/2023 zorgen maken (Figuur 4.8). Voor het (v)so geldt dat de grootste zorgen zitten bij het welbevinden van de leerlingen. In het speciaal onderwijs heeft 32 procent van de schoolleiders en 27 procent van het personeel veel zorgen over het welbevinden. In het voortgezet speciaal onderwijs is dit respectievelijk 34 en 35 procent. In het voortgezet speciaal onderwijs heeft het personeel iets meer zorgen over alle aspecten dan schoolleiders.

Ten opzichte van de eerste meting (oktober 2021) zijn de zorgen in het (v)so over het welbevinden van de leerlingen, de executieve vaardigheden van de leerlingen en de leerprestaties op de kernvakken afgenomen. In de eerste meting gaf respectievelijk 51, 44 en 36 procent van de scholen in het speciaal

onderwijs aan dat ze zich zorgen maken over welbevinden, executieve vaardigheden en leerprestaties op de kernvakken. In het voortgezet speciaal onderwijs was dit respectievelijk 58, 44 en 28 procent.

Figuur 4.8 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (schoolleiders: so: n=226, vso: n=213; personeel: so: n=286, vso: n=277)**

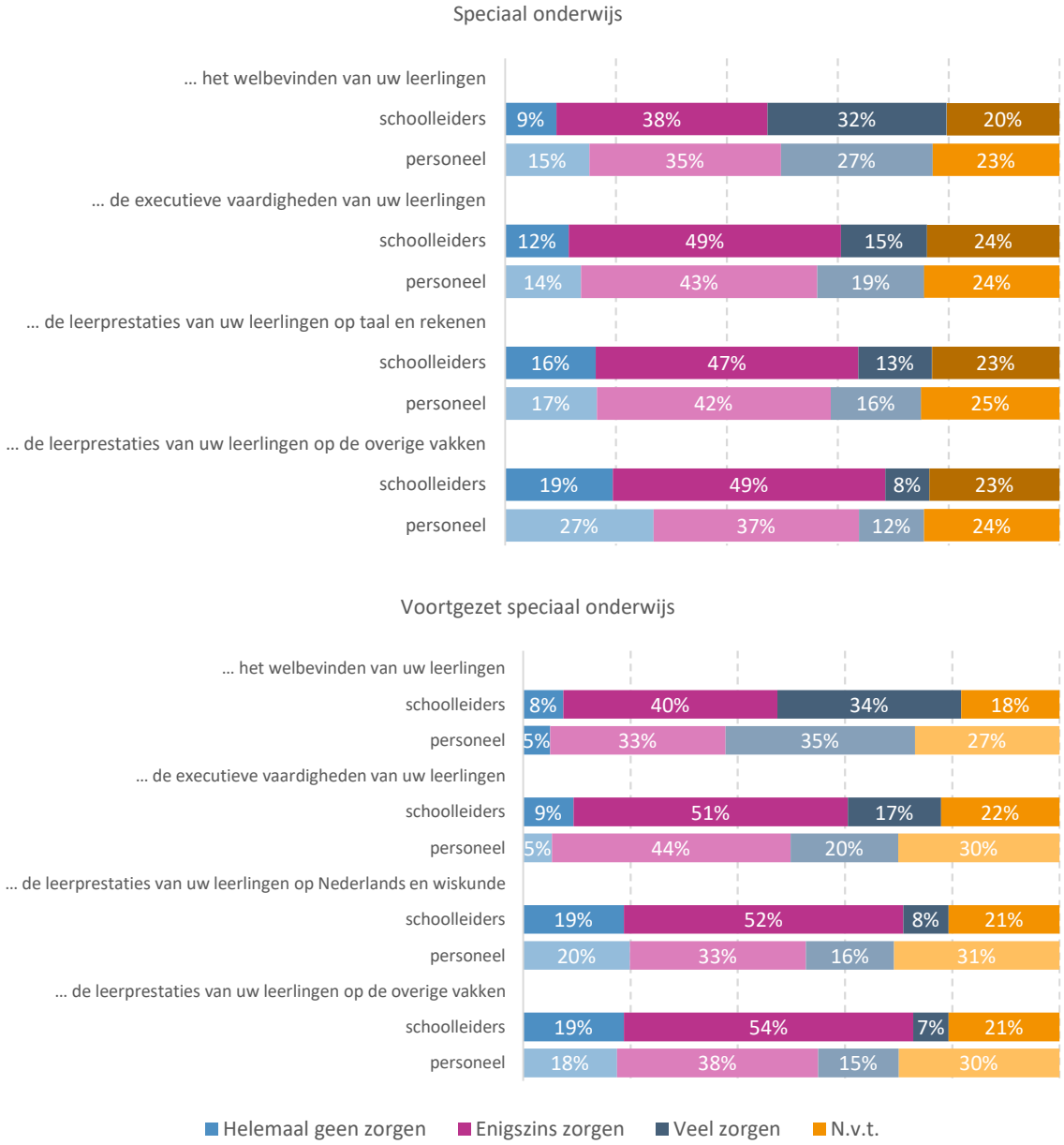

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

Daarnaast is aan schoolleiders gevraagd over welke groepen leerlingen zij de meeste zorgen hebben wat betreft de impact van de coronapandemie (Figuur 4.9). Binnen het speciaal onderwijs zijn er iets meer scholen die zich zorgen maken over de bovenbouw (38 procent) dan over de middenbouw (34 procent) en onderbouw (31 procent). In het voortgezet speciaal onderwijs zijn de zorgen over leerjaar 3 en 4 groter ten opzichte van leerjaar 1 en 2 en leerjaar 5 en 6. Wat betreft het speciaal onderwijs komt het beeld niet overeen met het beeld uit de eerste meting. Toen waren de zorgen het grootst in de onderbouw (14 procent), gevolgd door de middenbouw (11 procent) en bovenbouw (8 procent). In het voortgezet speciaal onderwijs waren de zorgen het grootst in de hogere leerjaren 4, 5 en 6, nu in leerjaren 3 en 4. Voor zowel het speciaal onderwijs als het voortgezet speciaal onderwijs geldt dat de zorgen over alle groepen leerlingen zijn toegenomen ten opzichte van de eerste meting.

Figuur 4.9 **In hoeverre maakt u zich op dit moment zorgen over de impact van de coronapandemie op …? (so: n=226; vso: n=213)**

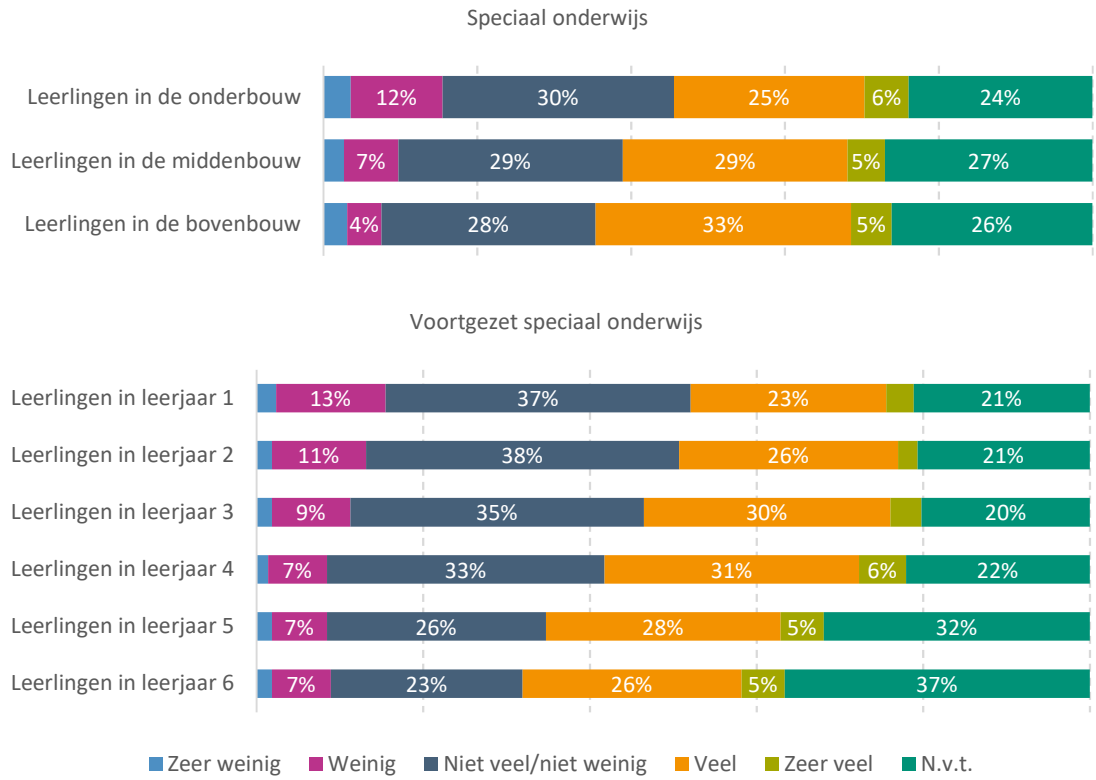

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tot slot hebben schoolleiders en personeelsleden aangegeven of er specifieke groepen leerlingen zijn waar zij zich met name zorgen over maken (Figuur 4.10). Hierover zijn schoolleiders en personeelsleden redelijk eensgezind. Te zien is dat de meerderheid van de scholen zich zorgen maakt om leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid, leerlingen van ouders met een laag opleidings- inkomensniveau en leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand. Ook maakt ongeveer een derde van de scholen zich zorgen om leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en de minst presterende leerlingen. 5 procent van de schoolleiders en 2 procent van de personeelseden heeft geen zorgen over specifieke groepen.

In de eerste meting konden schoolleiders in een open vraag toelichten om welke groepen leerlingen zij zich de meeste zorgen maken. Verreweg het meeste zorgen maakte men zich toen ook over NT2-leerlingen en leerlingen in een kwetsbare thuissituatie: instabiliteit, onveiligheid, zorgen, onvermogen om een kind te helpen of te motiveren. Ook leerlingen die gaan uitstromen naar regulier onderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding werden genoemd.

Figuur 4.10 **Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name zorgen over maakt? (schoolleiders: n=253; personeel: n=308)**

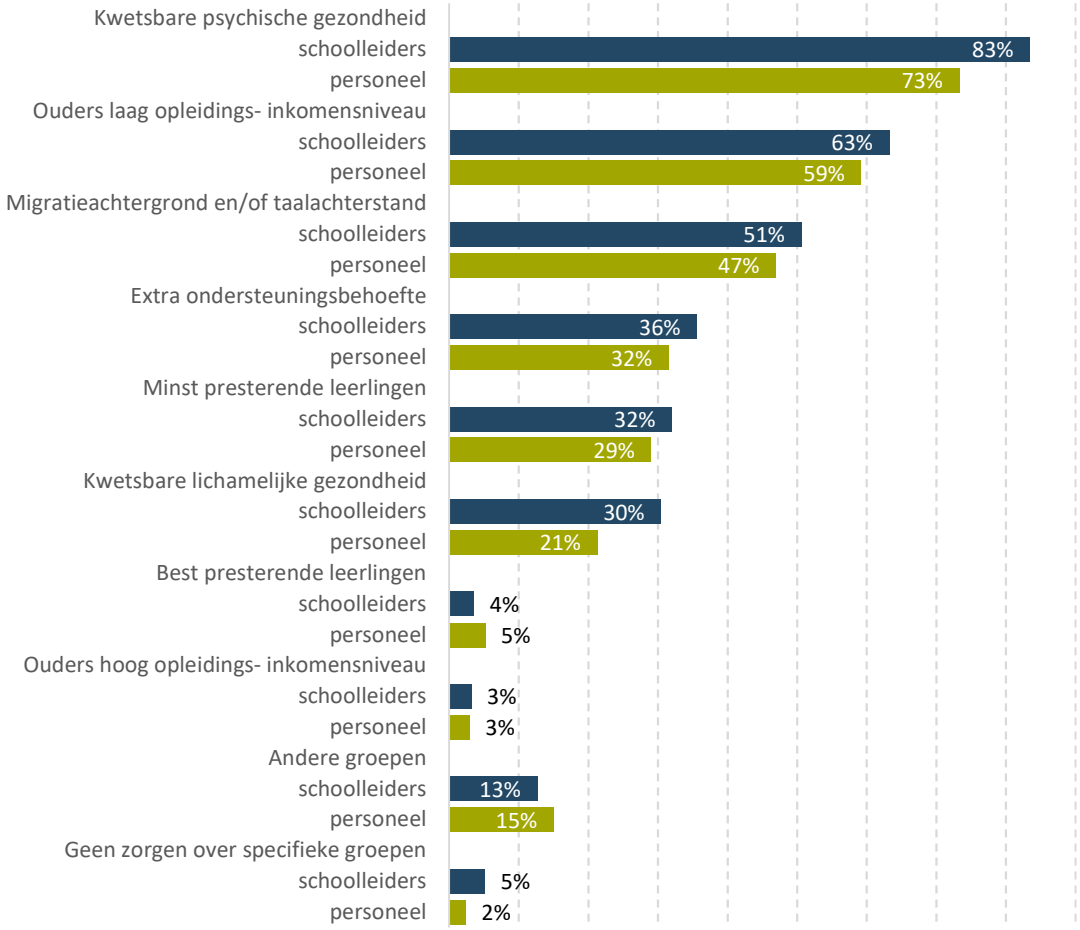

Bron: vragenlijst personeel en schoolleiders

4.4 Schooljaar 2022/2023: planvorming en vooruitblik NP Onderwijs

Wijzigingen in het schoolprogramma

In het (v)so geeft 91 procent van de schoolleiders en 70 procent van het personeel aan dat het schoolprogramma van 2021/2022 is geëvalueerd. 22 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is geëvalueerd.

Op de vraag of het schoolprogramma van 2021/2022 is bijgesteld voor het schooljaar 2022/2023 antwoordt 70 procent van de schoolleiders en 62 procent van het personeel ja. 22 procent van het personeel weet niet of het schoolprogramma is bijgesteld.

Bij 83 procent van de scholen heeft de MR instemming verleend aan het schoolprogramma voor het schooljaar 2022/2023. Bij de meerderheid van de scholen waar dit nog niet is gebeurd, zal dit in toekomst plaatsvinden.

Het merendeel van het personeel (74 procent) bevestigt dat ze er vertrouwen in hebben dat ze de planen voor het schooljaar 2022/2023 goed kunnen uitvoeren (Figuur 4.11). Bovendien heeft 73 procent er vertrouwen in dat de plannen het gewenste effect zullen hebben en 71 procent is tevreden over de manier waarop de plannen tot stand zijn gekomen. Volgens 65 procent is het team voldoende betrokken geweest bij de totstandkoming van de plannen.

Figuur 4.11 **In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de plannen van uw school voor het schooljaar 2022/2023? (n=299)**

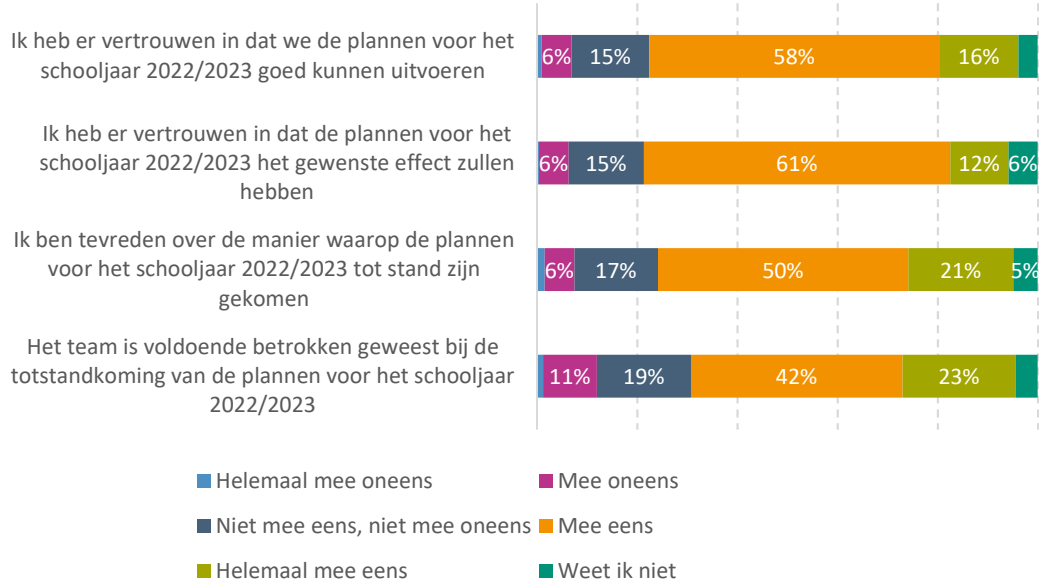

Bron: vragenlijst personeel

Interventiekeuze

Uit Figuur 4.12 blijkt dat scholen in het (v)so het vaakst voor drie verschillende interventies kiezen. 71 procent van de scholen kiest tussen de drie en acht interventies. Het gemiddeld aantal interventies per school is vijf. Bij de tweede meting begin 2022 lag het gemiddelde aantal interventies met zeven hoger dan nu. Daarnaast koos 61 procent van de scholen toen voor zeven of meer interventies, nu is dat 33 procent.

De relatief meest gekozen interventies betreffen ‘Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen’ (67 procent), ‘Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs’ (66 procent) en ‘Sportieve activiteiten’ (52 procent) (Tabel 4.7). Bij de tweede meting stonden de interventies ‘Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen’ en ‘Onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs’ ook op plek 1 en 2 van de meest gekozen interventie. Plek 3 werd toen ingenomen door ‘Instructie in kleine groepen’ die op dit moment op plek 4 staat. De relatief minst gekozen interventies zijn ‘Zomer- en lentescholen’ (2 procent), ‘Schrijfonderwijs’ (2 procent) en ‘Toolkit Jonge Kind’ (0 procent). Begin 2022 werd de interventie ‘Zomer- en lentescholen’ ook al relatief weinig gekozen. De andere twee interventies die toen weinig gekozen werden, waren ‘Beheersingsgericht leren’ en ‘Voor- en vroegschoolse interventies’. ‘Toolkit Jonge Kind’ en ‘Schrijfonderwijs’ zijn twee nieuwe interventies ten opzichte van de tweede meting.

Figuur 4.12 **Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=253)**

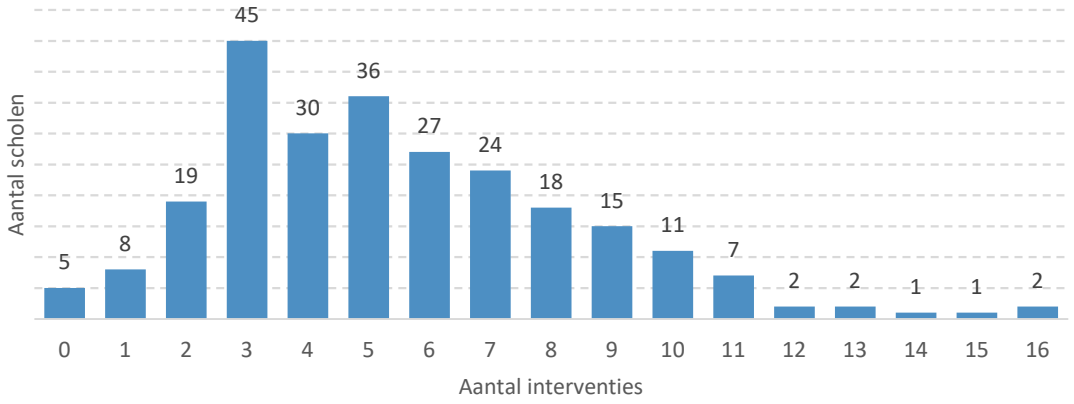

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 4.7 **Frequentie van de gekozen interventies (n=253)**

	Aantal	Percentage
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	253	67%
Onderwijsassistenten/instructeurs	253	66%
Sportieve activiteiten	253	52%
Instructie in kleine groepen	253	51%
Cultuureducatie	253	41%
Een-op-een-begeleiding	253	39%
Activiteiten die randvoorwaardelijk/ondersteunend zijn	253	28%
Individuele instructie	253	27%
Metacognitie en zelfregulerend leren	253	24%
Directe instructie	253	22%
Ouderbetrokkenheid	253	20%
Technieken voor begrijpend lezen	253	19%
Samenwerkend leren	253	19%
Klassenverkleining	253	15%
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding	253	14%
Leren van en met medeleerlingen	253	11%
Feedback	253	10%
Gesprokentaalinterventies	253	8%
Uitbreiding onderwijs	253	8%
Fonemisch bewustzijn	253	3%
Beheersingsgericht leren	253	2%
Zomer- of lentescholen	253	2%
Schrijfonderwijs	253	2%
Toolkit Jonge Kind	253	0%
Geen van deze interventies	253	0%
Weet ik niet	253	2%

Bron: vragenlijst schoolleiders

In de vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of de interventies die ze in het schooljaar 2022/2023 willen inzetten, afwijken van de interventies die ze in het schooljaar 2021/2022 hebben ingezet. 67 scholen (26%) laten weten dat dit het geval is, met name vanwege het afronden van (een deel van) de interventies en het beter op de behoeftes aansluiten van andere interventies. Volgens schoolleiders in het (v)so hebben bijna alle scholen het schoolteam betrokken bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023 (Tabel 4.8). Bij 78 procent van de scholen is (ook) het schoolbestuur betrokken

geweest en bij 48 procent (ook) de ouders van de leerlingen. Iets meer dan een derde van de scholen heeft (ook) de leerlingen van de school betrokken bij de actualisatie.

Tabel 4.8 **Zijn de volgende partijen betrokken geweest bij de actualisatie van de interventies voor het schooljaar 2022/2023? (n=67)**

	Nee	Ja
Schoolteam	6%	94%
Schoolbestuur	22%	78%
Ouders van leerlingen	52%	48%
Leerlingen	66%	34%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Besteding van de middelen

Aan schoolleiders is gevraagd hoeveel van de middelen die ze in het schooljaar 2022/2023 ontvangen zij in dit schooljaar verwachten te besteden (Figuur 4.13). Hieruit blijkt dat 74 procent van de schoolleiders verwacht minimaal 75 procent van de middelen te besteden en 25 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen.

Figuur 4.13 **Welk percentage van de middelen die uw schoolvestiging in het schooljaar 2022/2023 ontvangt, verwacht u dit schooljaar te besteden? (n=253)**

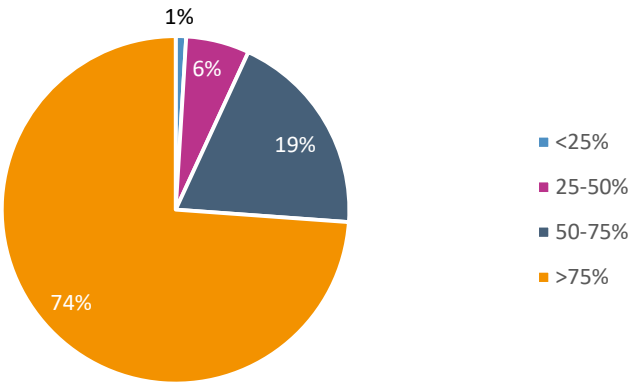

Bron: vragenlijst schoolleiders

Nader onderzocht is of de verwachte besteding van de middelen in schooljaar 2022/2023 verschilt tussen scholen met een verschillende achterstandsscore, de stedelijkheid van de gemeente of het landsdeel waarin de school is gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Bij 64 procent van de scholen is de verwachting dat ze minder dan 25 procent van de middelen besteden aan (de inhuur van) externe partijen (Figuur 4.14). Bij 32 procent van de scholen is dit tussen de 25 en 75 procent en bij 4 procent maximaal een kwart van de middelen.

Figuur 4.14 **Welk percentage van de middelen, die u ontvangt in het schooljaar 2022/2023, verwacht u in schooljaar 2022/2023 te besteden aan (de inhuur van) externe partijen? (n=253)**

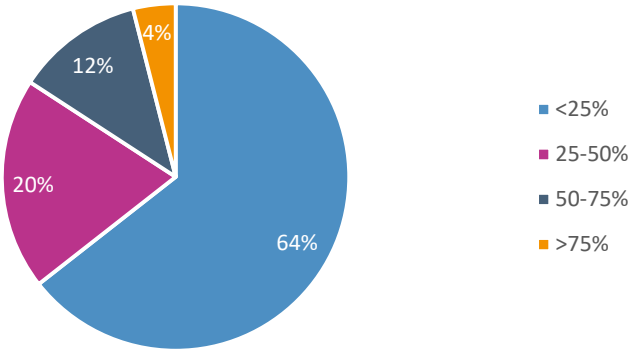

Bron: vragenlijst schoolleiders

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

De arbeidsmarkt-toelage

5

5 De arbeidsmarkttoelage

5.1 Inleiding

Naast de middelen uit het NP Onderwijs zijn er voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore aanvullende middelen beschikbaar gekomen, de zogenoemde arbeidsmarkttoelage. Deze toelage is bedoeld om het werken op scholen met een hoge achterstandsscore aantrekkelijker te maken en zo het herstel van kansengelijkheid te bevorderen.

Aan schoolleiders is gevraagd of hun school budget ontvangt uit de arbeidsmarkttoelage in het kader van het NP Onderwijs. 16 procent van de bevraagde scholen in het po komt in aanmerking voor de arbeidsmarktoelage. In het vo en (v)so is dit respectievelijk 17 en 29 procent. Ook aan het personeel is deze vraag gesteld. Volgens het personeel in het po komt in 12 procent van de gevallen de school in aanmerking voor de arbeidsmarkttoelage, in het vo 14 procent en in het (v)so 22 procent. Het lagere aandeel van de bevraagde scholen dat volgens het personeel een arbeidsmarkttoelage ontvangt ten opzichte van het aandeel dat volgens schoolleiders een arbeidsmarkttoelage ontvangt, wordt verklaard doordat een groot deel van het personeel niet weet of hun school in aanmerking komt voor de arbeidsmarkttoelage.

Aan het personeel is daarnaast gevraagd of ze op dit moment een aanvullende beloning ontvangen in het kader van de arbeidsmarkttoelage voor het NP Onderwijs. 12 procent van de personeelsleden in het po heeft aangegeven dat ze dit ontvangen. In het vo en (v)so is dit respectievelijk 11 en 18 procent.

5.2 Tevredenheid en ervaren effecten

Schoolleiders en onderwijspersoneel die op scholen werken die middelen ontvangen voor de arbeidsmarkttoelage, is de vraag gesteld hoe zij denken over de keuze dat alleen personeel werkzaam op een specifieke groep vestigingen (15 procent met relatief het meeste aantal leerlingen met een risico op onderwijsachterstanden) in aanmerking komt voor de arbeidsmarkttoelage. Van de schoolleiders antwoordt 33 procent (zeer) negatief, 11 procent oordeelt (zeer) positief en 37 procent kan geen antwoord geven op deze vraag. Het oordeel van schoolleiders is vergelijkbaar met dat van personeelsleden. Van het personeel is 31 procent hierover (zeer) negatief, 14 procent (zeer) positief en 39 procent kan geen antwoord geven op de vraag. Er is onderzocht of de mening van schoolleiders verschilt tussen po-scholen, vo-scholen en (v)so-scholen. Naar onderwijssector zijn geen significante verschillen gevonden.

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal aspecten van de arbeidsmarkttoelage (Figuur 5.1). Over de afspraak uit het Onderwijsakkoord 'Samen voor het beste onderwijs' dat de arbeidsmarkttoelage structureel wordt ingevoerd, is de meerderheid van de schoolleiders en het personeel (zeer) tevreden (respectievelijk 85 en 80 procent). Daarnaast is 80 procent van de schoolleiders en 81 procent van het personeel over het algemeen (zeer) tevreden met de toelage. Over de hoogte van de toelage, het voorstel voor evenredige verdeling van de toelage over alle functiecategorieën en de selectie van vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage zijn schoolleiders (iets) tevredener dan het personeel. De looptijd van de toelage wordt minder goed gewaardeerd. 49 procent van de schoolleiders is hier namelijk (zeer) ontevreden over. Ten opzichte van de tweede meting (begin 2022) is de slechte waardering van dit aspect afgenomen; toen vond nog 64 procent van de schoolleiders dit een (zeer) slechte voorwaarde.[13] De vraag over de looptijd van de toelage is niet aan het personeel gesteld.

Onderzocht is of de mening over de verschillende aspecten van de arbeidsmarkttoelage verschilt tussen de onderwijssectoren. Naar onderwijssector zijn significante verschillen gevonden. Schoolleiders in het (v)so zijn relatief meer tevreden met de arbeidsmarkttoelage dan schoolleiders in het po en vo. Schoolleiders in het po zijn relatief iets tevredener met de afspraak voor structurele invoering van de toelage, de selectie van vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage en de looptijd van de toelage. Ook bij het personeel zijn er significante verschillen gevonden tussen de uitkomsten. Personeelsleden in het

[13] Dit heeft mogelijk te maken met de aankondiging dat de arbeidsmarkttoelage structureel wordt gemaakt.

po en (v)so relatief iets meer tevreden met de arbeidsmarkttoelage in het algemeen dan het personeel in het vo. Personeelsleden in het (v)so zijn relatief minder tevreden over de selectie van vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage en het voorstel voor evenredige verdeling van de toelage over alle functiecategorieën, maar relatief meer tevreden over de afspraak voor structurele invoering van de toelage dan het personeel in het po en vo.

Figuur 5.1 Hoe tevreden bent u over de arbeidsmarkttoelage? (schoolleiders: n=684; personeel n=633)

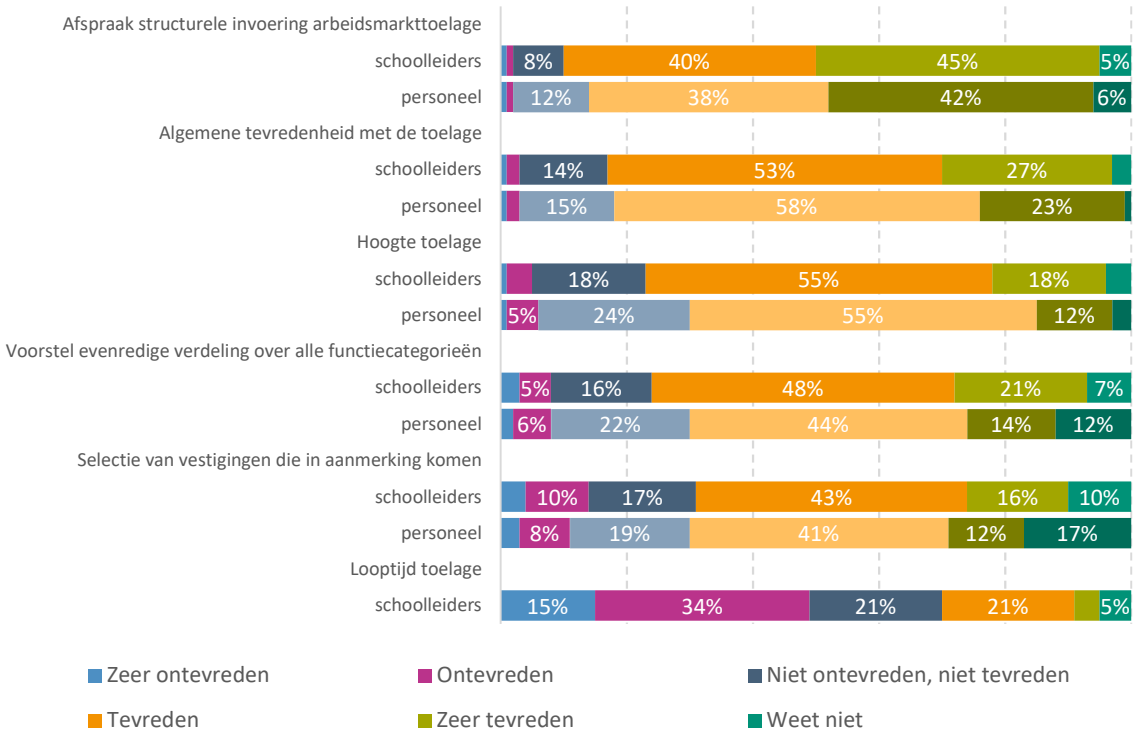

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

80 procent van de schoolleiders verwacht een positief effect op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken, variërend van een klein effect (23 procent), middelgroot effect (31 procent), groot effect (21 procent) en zeer groot effect (5 procent) (Figuur 5.2). Het aandeel schoolleiders dat een positief effect verwacht op de overweging van hun personeel om op school te blijven werken is iets lager, namelijk 77 procent. Ook hierbij varieert het verwachte effect van klein (17 procent) tot zeer groot (7 procent). Dit is vergelijkbaar met de tweede meting van begin 2022 (respectievelijk 81 en 77 procent). Onderzocht is of dit verschilt tussen onderwijssectoren. Naar onderwijssector zijn significante verschillende gevonden; schoolleiders in het vo zien relatief vaker geen effect op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken dan schoolleiders in het po en (v)so.

Aanvullend is aan schoolleiders gevraagd naar verwachte effecten van de arbeidsmarkttoelage op de overwegingen van het personeel om in het onderwijs te blijven werken, de werkdruk van het personeel, de overwegingen van het personeel om een andere functie te bekleden en de overweging van het personeel om op hun school meer uren te werken. Dit zijn geen directe doelen van de arbeidsmarkttoelage, maar mogelijke neveneffecten. 74 procent van de schoolleiders verwacht een positief (neven)effect op de overwegingen om in het onderwijs te blijven werken, gevolgd door 74 procent dat een positief effect verwacht op de werkdruk. Wat betreft werkdruk is het percentage schoolleiders dat hierop een positief effect verwacht iets afgenomen ten opzichte van de tweede meting (83 procent). Relatief het minste effect verwachten schoolleiders op het bekleden van een andere functie in het onderwijs en de overweging van het personeel om meer uren te werken (43 procent verwacht helemaal geen effect). Dit is vergelijkbaar met de tweede meting toen 46 procent van de schoolleiders hierop helemaal geen effect

verwachtte. Maar ook voor deze twee mogelijke neveneffecten geldt dat ruim de helft van de schoolleiders een positief effect verwacht. Hierin zijn geen significante verschillen te zien naar onderwijssector.

Figuur 5.2 **In hoeverre heeft de arbeidsmarkttoelage effect op … ? (n=684)**

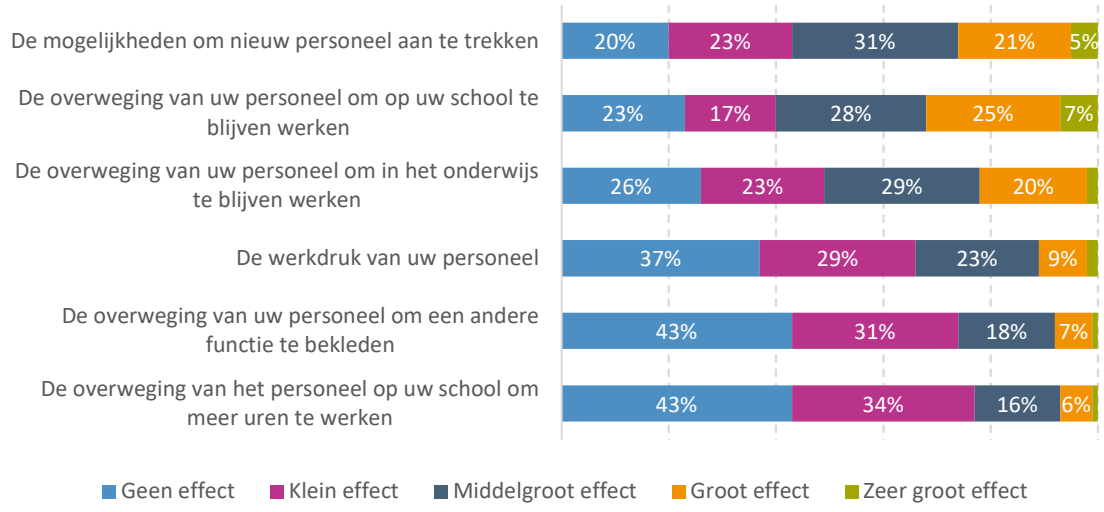

Bron: vragenlijst schoolleiders

Direct gevraagd aan personeelsleden die de arbeidsmarkttoelage volgens eigen zeggen ontvangen, blijkt dat 50 procent verwacht dat de regeling een positief effect heeft op hun eigen overwegingen om op dezelfde school te blijven werken (Figuur 5.3). Dit is vergelijkbaar met de tweede meting van begin 2022 (52 procent). Uit staving van enkele mogelijke neveneffecten van de arbeidsmarkttoelage (werktevredenheid, behoud in onderwijs, overweging meer uren te werken en andere functie bekleden), blijkt dat onderwijspersoneel relatief het meeste effect verwacht op hun werktevredenheid en overwegingen om in het onderwijs te blijven werken. Respectievelijk 63 en 54 procent verwacht hierop een positief effect, variërend van klein tot zeer groot. Wat betreft werktevredenheid is het percentage personeelsleden dat hierop een positief effect verwacht iets afgenomen ten opzichte van de tweede meting (71 procent). Net als bij de eerste meting verwachten zij relatief minder effect op hun overweging om meer uren te gaan werken en het bekleden van een andere functie in het onderwijs. Tegelijkertijd verwacht respectievelijk 35 en 33 procent van de personeelsleden ook hierop positieve effecten. Hierin zijn geen significante gevonden tussen onderwijssectoren.

Figuur 5.3 **In hoeverre heeft de arbeidsmarkttoelage effect op … ? (n=634)**

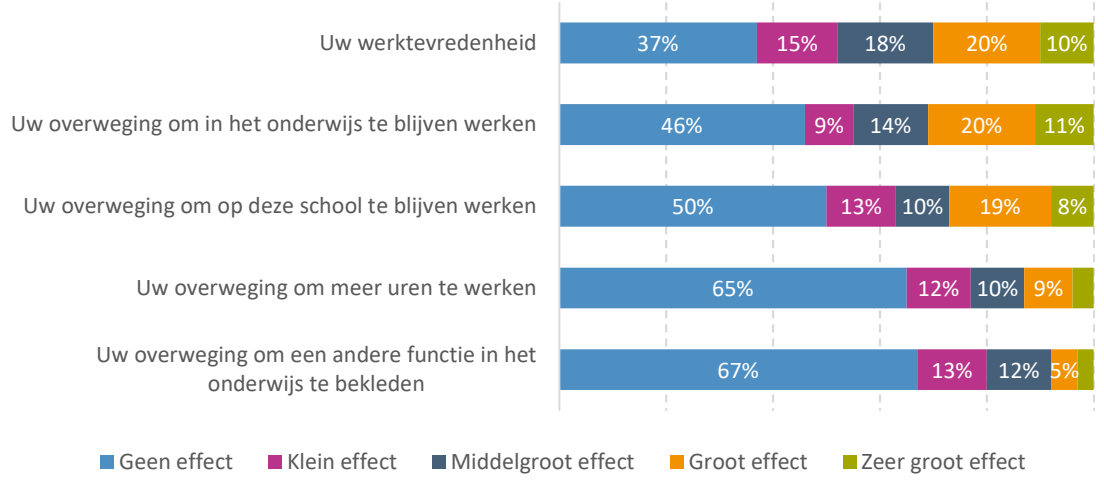

Bron: vragenlijst personeel

5.3 Communicatie over de regeling

36 procent van de schoolleiders noemt de arbeidsmarkttoelage in gesprekken met zittend personeel altijd en iets meer dan de helft noemt het soms (Figuur 5.4). In gesprekken met sollicitanten wordt bij 40 procent van de scholen de arbeidsmarkttoelage altijd genoemd, een op de drie scholen noemt de arbeidsmarkttoelage soms of nooit. De meeste scholen (59 procent) noemen de arbeidsmarkttoelage niet in vacatureteksten. Naar onderwijssector zijn hierin geen significante verschillen te zien.

Volgens schoolleiders zijn de voornaamste redenen om de arbeidsmarkttoelage niet (altijd) te noemen dat de NP Onderwijsmiddelen voor de arbeidsmarkttoelage voor twee jaar zijn (57 procent) en dat ze geen personeel willen werven en behouden op basis van financiële prikkels (54 procent). Daarnaast denkt drie op de tien scholen (ook) dat het noemen van de arbeidsmarkttoelage geen effect heeft. Hierin zijn significante verschillen waargenomen tussen po-scholen, vo-scholen en (v)so-scholen. Schoolleiders in het po en vo willen relatief vaker geen personeel werven en behouden op basis van financiële prikkels. Daarnaast denken schoolleiders in het vo vaker dat het noemen van de arbeidsmarkttoelage geen effect heeft. Een kwart van de scholen heeft er nog niet eerder aan gedacht om de arbeidsmarkttoelage te noemen.

Figuur 5.4 **In hoeverre wordt de arbeidsmarkttoelage op uw school genoemd …? (n=683)**

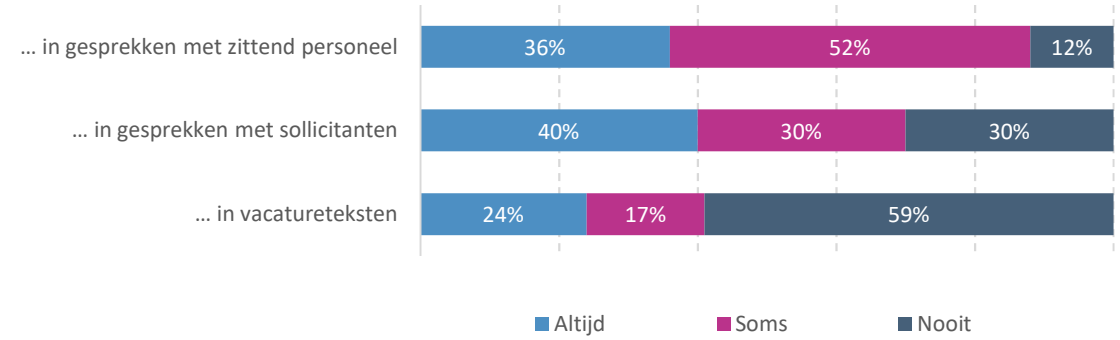

Bron: vragenlijst personeel

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Gemeenten en NP Onderwijs

6

6 Gemeenten en NP Onderwijs

6.1 Inleiding

Scholen in het funderend onderwijs krijgen via het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) tijdelijk extra middelen om met bewezen interventies te werken aan het herstel van vertragingen die leerlingen tijdens de coronapandemie hebben opgelopen. Ook gemeenten ontvangen extra middelen in het kader van het NP Onderwijs. Het budget dat de gemeenten ontvangen is bedoeld om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie.[14] Gemiddeld ontvangen de gemeenten bijna 900 duizend euro.

In dit hoofdstuk beperken we ons tot de informatie die is verzameld met een vragenlijst onder gemeenten. Het was de tweede keer dat gemeenten een uitnodiging van ons ontvingen. In paragraaf 6.2 zijn, waar mogelijk, de bevindingen uit de tweede meting gelegd naast de bevindingen uit de eerste meting onder gemeenten (uitgezet in januari 2022). De bevindingen die we beschrijven in paragraaf 5.3 en 5.4 zijn gebaseerd op antwoorden op vragen die in deze meting voor het eerst zijn voorgelegd aan de gemeenten. Voor een korte samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit dit hoofdstuk verwijzen we u naar hoofdstuk 0.

6.2 Planning en uitvoering van het NP Onderwijs

In vergelijking met de vorige meting, begin 2022, is het percentage gemeenten dat gestart is met de uitvoering van de plannen meer dan verdubbeld (van 32 naar 83 procent). Een klein deel van de gemeenten oriënteert zich nog op wat ze met de middelen gaat doen (1 procent), heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen (3 procent) of ontwikkelt nog concrete plannen voor de inzet van de middelen (12 procent) (Tabel 6.1).

Tabel 6.1 Stand van zaken ronde de plannen voor de besteding van de middelen voor het NP Onderwijs (meting januari 2022 en meting augustus 2022)

	Eerste meting (n=148)		Tweede meting (n=139)	
	Aantal	%	Aantal	%
Gemeente oriënteert zich wat ze met de middelen gaat doen	17	11%	1	1%
Gemeente heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen	23	16%	4	3%
Gemeente is bezig concrete plannen te ontwikkelen voor de inzet van de middelen	61	41%	17	12%
Gemeente is reeds gestart met de uitvoering van de plannen	47	32%	116	83%
Gemeente heeft de plannen al volledig uitgevoerd*	-	-	1	1%

* Antwoordcategorie toegevoegd bij tweede meting

Bron: vragenlijst gemeenten

Als redenen waarom gemeenten (n=22) nog niet gestart zijn met de uitvoering noemen gemeenten dat het veel tijd kost om af te stemmen met het onderwijs en andere partners en dat het (veel) meer tijd kost dan gedacht om de plannen te maken. Daarnaast wordt gebrek aan ambtelijke capaciteit veel genoemd als reden.

Hoewel de verschillen niet significant zijn is de indruk dat kleine gemeenten (met maximaal 25.000 inwoners) wat minder vaak gestart zijn met de uitvoering dan grotere gemeenten.

Doelgroepen

Vrijwel alle gemeenten ontwikkelen plannen of hebben plannen ontwikkeld voor het primair onderwijs (Tabel 6.2). Ook voortgezet onderwijs en voorschoolse educatie zijn sectoren waarop veel gemeenten hun plannen richten. Het percentage gemeenten dat haar plannen richt op het (voortgezet) speciaal onderwijs is relatief klein, maar niet elke gemeente heeft (voortgezet) speciaal onderwijs binnen haar

[14] Meer informatie vindt u op https://www.nponderwijs.nl/gemeenten

gemeente. Bij uitsplitsing zien we dat twee derde van de grote gemeenten (met meer dan 50.000 inwoners) plannen maakt voor het (v)so. Ook gemeenten met een hoge achterstandsscore doen dit significant vaker dan gemeenten met een lagere score.

Tabel 6.2 Sectoren waarop de plannen van de gemeenten in het kader van het NP Onderwijs zijn gericht. Meer dan één antwoord mogelijk (n=139)

	Aantal	Percentage
Voorschoolse educatie (kinderopvang)	101	73%
Primair onderwijs (inclusief speciaal basisonderwijs)	137	99%
Voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs)	111	80%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	49	35%
Andere sectoren*	20	14%

* Antwoordcategorie toegevoegd bij tweede meting

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Gemiddeld noemen gemeenten bij deze vraag drie sectoren. Onder “andere sectoren” noemen gemeenten vaak welzijnsorganisaties als jeugdzorg en jongerenwerk en dergelijke. In vergelijking met de vorige meting valt vooral op dat daarin het (voortgezet) speciaal onderwijs vaker werd genoemd (49 procent tegen 35 procent in deze meting).

Bijna zeventig procent van de gemeenten heeft plannen gericht op specifieke doelgroepen (69 procent). Gemeenten met een hoge achterstandsscore doen dit significant vaker dan andere gemeenten.

De focus van gemeenten die plannen richten op specifieke doelgroepen ligt vooral op leerlingen met problemen rond welbevinden, leerlingen met leerachterstanden en leerlingen met psychische problematiek (Tabel 6.3).

Tabel 6.3 Specifieke doelgroepen waarop de plannen van de gemeenten zich richten. Meer dan één antwoord mogelijk (n=96)

	Aantal	Percentage
Op leerlingen met problemen rond welbevinden	85	89%
Op alle leerlingen met leerachterstanden als gevolg van corona	69	72%
Op leerlingen met psychische problematiek	62	65%
Op thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leervertragingen	46	48%
Op leerlingen uit gezinnen van lagere sociaaleconomische status	43	45%
Andere doelgroepen	22	23%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Gemiddeld kruisen gemeenten bij deze vraag ruim drie doelgroepen aan. Als andere doelgroepen noemen gemeenten bijvoorbeeld peuters, nieuwkomers en jongeren met bewegingsachterstanden. De drie meest genoemde doelgroepen vormden ook in de vorige meting de top 3.

Activiteiten die de gemeenten inzetten

Gemeenten kunnen verschillende activiteiten inzetten om achterstanden als gevolg van corona in te lopen. De meeste gemeenten kiezen voor activiteiten op schoolniveau gericht op zorg en welzijn of verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school (Tabel 6.4). Gemeenten noemen daarnaast vaak de bevordering van lokale en regionale samenwerking en bovenschoolse maatregelen en maatregelen op schoolniveau om leervertragingen in te lopen.

Tabel 6.4 Activiteiten die de gemeente wil gaan inzetten (n=21) of al inzet (n=117) om vertragingen in te lopen die als gevolg van corona zijn ontstaan in te lopen. *Meer dan één antwoord mogelijk*

	Planners (n=21)		Uitvoerders (n=117)	
	n	%	n	%
Maatregelen op schoolniveau gericht op zorg en welzijn in de school of op verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school	18	86%	103	88%
Het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking tussen scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en andere lokale partijen	17	81%	84	72%
Bovenschoolse maatregelen of maatregelen op schoolniveau gericht op het inlopen van leervertragingen bij kinderen	8	38%	67	57%
Maatregelen om de leervertraging die als gevolg van corona is ontstaan in de voorschoolse periode in te lopen	8	38%	60	51%
Het betrekken van thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leervertragingen	8	38%	45	38%
Andere activiteiten	4	19%	16	14%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Gemiddeld noemen gemeenten drie activiteiten. De verschillen met de vorige meting zijn klein.

Belemmeringen

Bijna een derde van de gemeenten die al gestart zijn met de uitvoering van de plannen ervaart belemmeringen (29 procent). Deze gemeenten noemen beschikbaarheid van personeel in onderwijs en zorg en bij de gemeente zelf en de tijd die het kost om af te stemmen met het onderwijs en andere partners en om de plannen uit te voeren als belangrijkste belemmeringen.

Uitvoering en samenwerking[15]

79 procent van de gemeenten weet tenminste in redelijk sterke mate wat nodig is om leervertragingen in te lopen (Figuur 6.1). 94 procent weet aan welke ondersteuning bij scholen in hun gemeente behoefte is om het welbevinden van de schoolgaande jeugd te versterken. Tijdens de vorige meting lagen deze percentages op respectievelijk 71 procent en 86 procent.

Figuur 6.1 Stellingen over het inzicht in de ondersteuningsvraag (n=139)

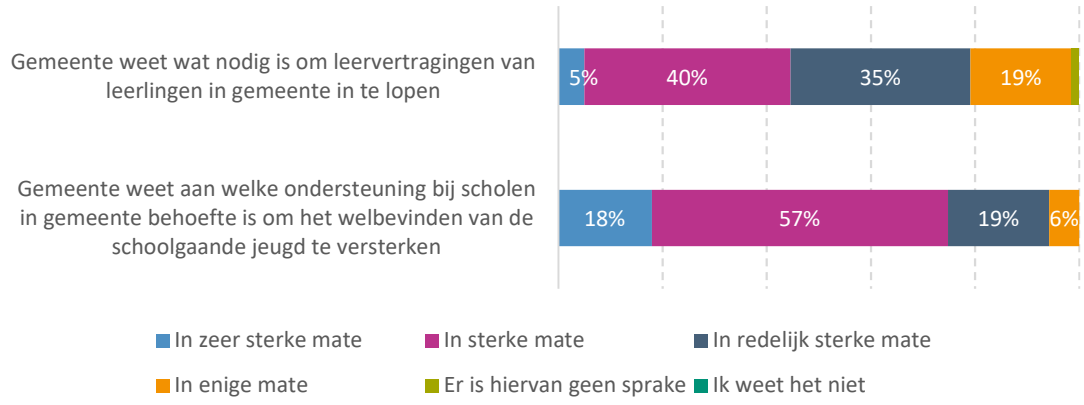

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Gemeenten stemmen intensief af met de besturen/scholen over het NP Onderwijs (58 procent) of overleggen hierover met besturen/scholen, maar doen dit niet intensief (42 procent). Alle gemeenten stellen met betrekking tot het NP Onderwijs samen te werken met het onderwijsveld (niet in tabel).

96 procent van de gemeenten is tenminste in redelijk sterke mate tevreden over de wijze waarop gemeente tot dusver invulling heeft gegeven aan het NP Onderwijs (Figuur 6.2). Hetzelfde percentage is

[15] Bij de stellingen die we presenteren in Figuur 6.1, Figuur 6.2 en Figuur 6.3 zien we geen significante verschillen bij de achtergrondkenmerken gemeentegrootte en achterstandsscore.

tenminste in redelijk sterke mate tevreden over de wijze waarop scholen/schoolbesturen en gemeente tot dusver hebben samengewerkt. Deze vragen zijn niet eerder voorgelegd aan gemeenten.

Figuur 6.2 Stellingen over de tevredenheid over invulling en samenwerking (n=139)

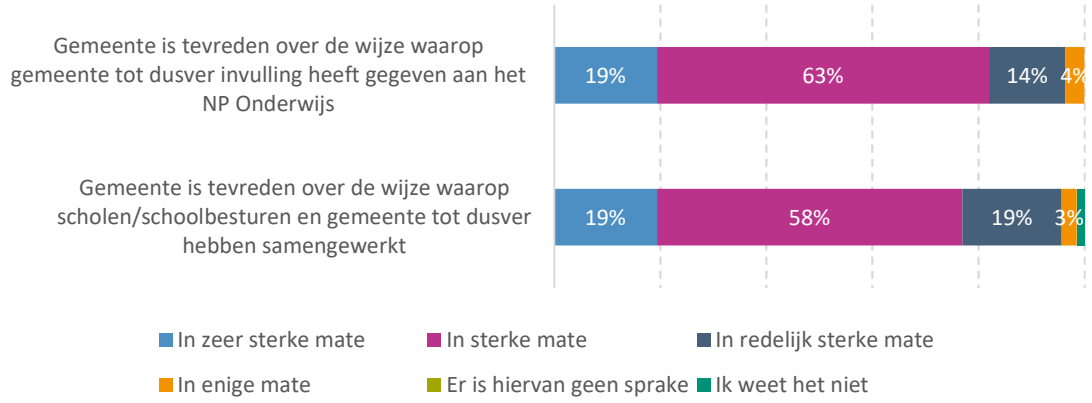

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Ook in de vragenlijst voor schoolleiders is gevraagd naar hun mening over de samenwerking met gemeenten (Figuur 6.3). In het po en vo geeft ruim 10 procent van de schoolleiders aan niet samen te werken met de gemeente. In het (v)so is dat ruim 20 procent. Van de schoolleiders in alle drie de sectoren die wel zeggen samen te werken met gemeenten is de meerderheid noch ontevreden, noch tevreden over de samenwerking.

Figuur 6.3 In het kader van het NP Onderwijs werken scholen samen met gemeenten. Hoe tevreden bent u over de samenwerking met de gemeente waar uw school gevestigd is?

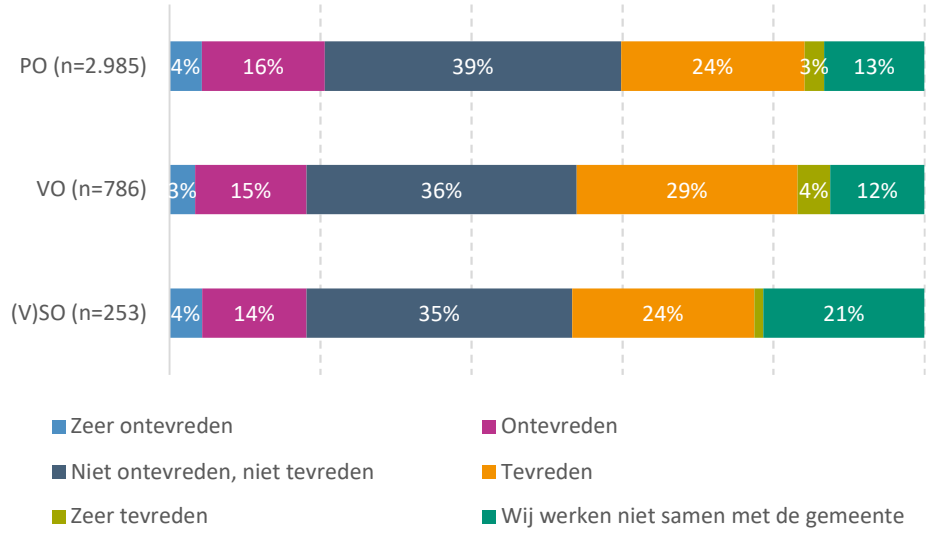

Bron: vragenlijst schoolleiders

62 procent van de gemeenten die al gestart is met de uitvoering van de plannen (n=116) of deze al heeft uitgevoerd (n=1) merkt tenminste in redelijk sterke mate resultaten van de maatregelen die gemeente neemt (Figuur 6.4). Eenzelfde percentage van deze gemeenten is tenminste in redelijk sterke mate tevreden over de effecten van de maatregelen die gemeente neemt. Respectievelijk 20 en 36 procent van de gemeenten beantwoordt deze vragen met 'Ik weet het niet". Ook deze vragen zijn niet eerder voorgelegd aan de gemeenten.

Figuur 6.4 Stellingen over de effecten van de maatregelen (n=117)

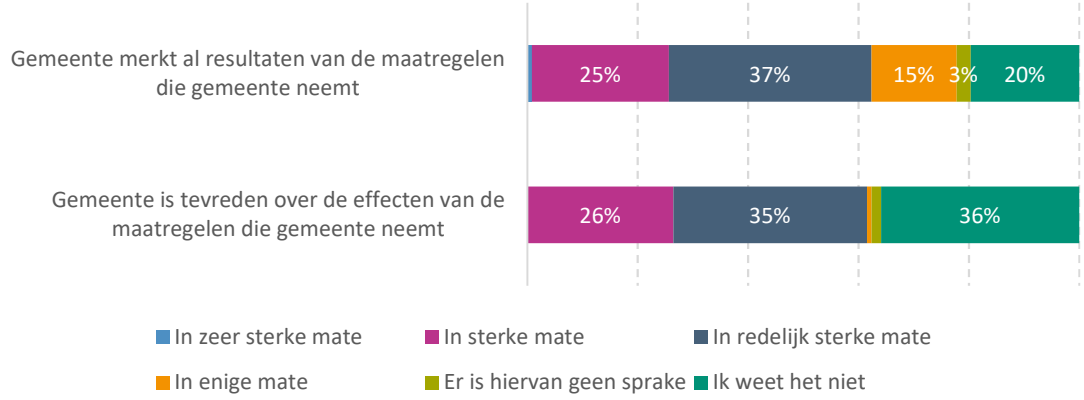

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

6.3 Impact van de coronapandemie op leerlingen

Twee derde van de gemeenten stelt dat er specifieke doelgroepen zijn waarover ze zich zorgen maken (66 procent). Dit geldt vaker voor grotere gemeenten (vanaf 25.000 inwoners) en gemeenten met een hoge achterstandsscore.

Als gemeenten zich zorgen maken over specifieke doelgroepen dan noemen ze in meerderheid als doelgroepen leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid, leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand en leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen (Tabel 6.5).

Tabel 6.5 Specifieke groepen leerlingen waarover de gemeente zich met name zorgen maakt. *Meer dan één antwoord mogelijk* (n=91)

	Aantal	Percentage
Leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid	70	77%
Leerlingen met een migratieachtergrond en/of taalachterstand	65	71%
Leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen	59	65%
Leerlingen die voor de coronapandemie tot de minst presterende leerlingen behoorden	30	33%
Leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte (bijvoorbeeld met een LWOO-beschikking)	27	30%
Leerlingen met een kwetsbare lichamelijke gezondheid	15	16%
Leerlingen met ouders met een hoog opleidingsniveau en/of hoog inkomen	3	3%
Leerlingen die voor de coronapandemie tot de best presterende leerlingen behoorden	3	3%
Andere specifieke groepen	18	20%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Gemiddeld hebben deze gemeenten ruim drie groepen aangekruist. Onder andere groepen noemen gemeenten bijvoorbeeld leerlingen waarover ook voor Corona al zorgen waren en leerlingen die die door Corona psychische klachten hebben ontwikkeld.

Een derde van de gemeenten (32 procent)[16] ziet dat het aantal doelgroepkinderen dat gebruik maakt van voorschoolse educatie t.o.v. de pre-coronaperiode binnen de gemeente is toegenomen (Tabel 6.6).

[16] Gemeenten met een hoge achterstandsscore zien significant vaker dan andere gemeenten een toename in het aantal doelgroepkinderen dat gebruik maakt van voorschoolse educatie t.o.v. de pre-coronaperiode.

Een iets groter deel van de gemeenten (36 procent) ziet hierin geen veranderingen. Een relatief groot deel van de respondenten heeft er niet voldoende zicht op om er een uitspraak over te doen.

Tabel 6.6 Ontwikkeling binnen de gemeente met betrekking tot het aantal doelgroepkinderen dat gebruik maakt van voorschoolse educatie t.o.v. de pre-coronaperiode (n=139)

	Aantal	Percentage
We zien in onze gemeente een toename van het aantal doelgroepkinderen dat gebruik maakt van voorschoolse educatie	45	32%
We zien in onze gemeente geen veranderingen in het aantal doelgroepkinderen	50	36%
We zien in onze gemeente een afname van het aantal doelgroepkinderen dat gebruik maakt van voorschoolse educatie	13	9%
Ik weet het niet	31	22%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Ruim een derde van de gemeenten (35 procent) ziet dat het aantal doelgroepkinderen dat een indicatie krijgt voor voorschoolse educatie t.o.v. de pre-coronaperiode binnen de gemeente is toegenomen (Tabel 6.7). Een iets kleiner deel van de gemeenten (30 procent) ziet hierin geen veranderingen. Opnieuw heeft een relatief groot deel van de respondenten er onvoldoende zicht op.

Tabel 6.7 Ontwikkeling binnen de gemeente in het aantal kinderen dat een indicatie krijgt voor voorschoolse educatie t.o.v. de pre-coronaperiode (n=139)

	Aantal	Percentage
We zien in onze gemeente een toename van het aantal kinderen dat een indicatie krijgt voor voorschoolse educatie	49	35%
We zien in onze gemeente geen veranderingen in het aantal kinderen dat wordt geïndiceerd voor voorschoolse educatie	42	30%
We zien in onze gemeente een afname van het aantal kinderen dat een indicatie krijgt voor voorschoolse educatie	9	6%
Ik weet het niet	39	28%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

6.4 Vooruitblik op de uitvoering van het NP Onderwijs

Ruim de helft van de gemeenten (56 procent) verwacht dat de verlenging van (de looptijd van) het NP Onderwijs gevolgen heeft voor de plannen van de gemeente. De meest genoemde gevolgen van de verlenging zijn dat gemeenten meer tijd hebben om de interventies weloverwogen voor te bereiden, dat ze de looptijd van een deel van de interventies verlengen of dat ze de interventies anders door de tijd heen spreiden (Tabel 6.8).

Tabel 6.8 Gevolgen van de verlenging van (de looptijd van) het NP Onderwijs voor de plannen van de gemeente. *Meer dan één antwoord mogelijk* (n=91)

	Aantal	Percentage
We hebben hierdoor meer tijd om de interventies weloverwogen voor te bereiden	51	66%
De looptijd van een deel van onze interventies zal verlengd worden	50	65%
We gaan de interventies anders door de tijd heen spreiden	37	48%
De looptijd van alle interventies zal verlengd worden	17	22%
We willen het aantal interventies dat we uitvoeren uitbreiden	15	19%
Andere gevolgen	8	10%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

Andere gevolgen die gemeenten noemen zijn voor het merendeel een aanvulling op de andere, voorgeformuleerde antwoordcategorieën.

Slechts een klein deel van de gemeenten (7 procent) verwacht de maatregelen die de gemeente uitvoert of wil uitvoeren de komende periode aan te passen. Gemeenten noemen als reden daarvoor dat ze nieuwe inzichten hebben opgedaan over de behoeftes in de gemeente. In bijna alle gevallen wil de gemeente meer doen om het welbevinden van leerlingen te bevorderen.

Gemiddeld verwachten gemeenten dit jaar, 2022, ruim 40 procent van haar budget voor NP Onderwijs te besteden (Tabel 6.9).

Tabel 6.9 Percentage van de NP Onderwijsmiddelen dat de gemeenten verwacht te besteden in 2022[17]

N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
139	5%	100%	42,9%	23,9

Bron: vragenlijst gemeenten, meting augustus-september 2022

[17] We zien geen significante verschillen naar de achtergrondkenmerken gemeentegrootte en achterstandsscore.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bijlage 1
Responsverantwoording

B

B1 Responsverantwoording

Schoolleiders

Tabel B1.1 Verdeling respons vragenlijst NP-onderwijs derde meting naar sector en achterstandsscore (alleen basisonderwijs en voortgezet onderwijs)

	BAO		VO		Totaal	
	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Kwintiel 1	19%	20%	17%	20%	19%	20%
Kwintiel 2	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Kwintiel 3	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Kwintiel 4	21%	20%	20%	20%	21%	20%
Kwintiel 5	19%	20%	23%	20%	20%	20%

Tabel B1.1 Verdeling respons vragenlijst NP-onderwijs derde meting naar landsdeel (alle scholen)

	PO		VO		(V)SO		Totaal	
	Respons	Popula-tie	Respons	Popula-tie	Respons	Popula-tie	Respons	Popula-tie
Noord-Nederland	13%	14%	14%	13%	11%	11%	13%	14%
Oost-Nederland	26%	25%	22%	23%	24%	25%	25%	24%
West-Nederland	43%	43%	44%	48%	44%	45%	43%	44%
Zuid-Nederland	18%	19%	20%	16%	21%	19%	19%	18%

Tabel B1.3 Responspercentages vragen arbeidsmarkttoelage naar kwintiel hoogte bijdrage en sector en percentage schoolleiders dat de vragenlijst doorstuurde naar personeel

	PO		VO		(V)SO		Totaal	
	n	respons	n	respons	n	respons	n	respons
Kwintiel 1	77	39%	18	35%	7	41%	102	38%
Kwintiel 2	72	38%	24	46%	10	56%	106	41%
Kwintiel 3	84	44%	15	29%	4	25%	103	40%
Kwintiel 4	86	45%	28	54%	6	35%	120	46%
Kwintiel 5	93	48%	26	51%	10	63%	129	50%
Totaal	412	43%	111	43%	37	44%	560	43%
Respons van personeel	23%		17%		21%		22%	

* Alleen scholen die in aanmerking komen voor arbeidsmarkttoelage

Gemeenten

Onder de responderende gemeenten zijn twee gemeenten van de G4 en 23 van de G40. Gemiddeld ontvangen de 140 responderende gemeenten 960.000 euro. Dat is ruim 60.000 euro meer dan wat de 344 gemeenten gemiddeld ontvangen. De 140 responderende gemeenten besteden met elkaar zo'n 44 procent van de bedrag dat vanuit het programma wordt verdeeld onder de gemeenten. Van de 140 gemeenten die aan de tweede meting hebben meegewerkt, hebben er 93 gemeenten begin 2022 ook de eerste vragenlijst ingevuld. Enkele gemeenten gaven te kennen dat de vragenlijst voor meerdere gemeenten is ingevuld ('ambtelijke fusie').

Tabel B1.8 Respons gemeenten

	Respons	Populatie*	% respons
Gemeenten	140	344	41%

* Aantal per 1 januari 2022

Tabel B1.9 Responsverantwoording gemeenten

Aantal inwoners	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 25.000	50	36%	120	35%
25.001 tot en met 50.000	44	31%	136	40%
50.001 of hoger	46	33%	88	26%
Totaal	*140*	*100%*	*344*	*100%*
Achterstandsscore*	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 500	44	32%	92	28%
501 tot en met 1.500	38	28%	118	36%
1.501 of hoger	55	40%	121	37%
Totaal	*137*	*100%*	*331*	*100%*
Regio	respons	% in respons	populatie	% in populatie
Noord	18	13%	40	12%
Oost	34	24%	82	24%
West	48	34%	122	35%
Zuid	40	29%	100	29%
Totaal	*140*	*100%*	*344*	*100%*

* Van aantal gemeenten weten we de actuele achterstandsscore niet, bijvoorbeeld omdat de gemeente onlangs gefuseerd is.

De respons wijkt op geen van deze kenmerken significant af van de gehele populatie.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl